హిందీ సినిమాని ఆంధ్ర ప్రేక్షకులకు అనువదించి పెడు తున్న దుబాసీ.

"పే్రమ అనగా నేమి ?" అని గంభీరంగా ఒక ప్రశ్న వేశాడు. అతనే జవాబుకూడా చెప్పాడు. "ప్రేమ అనగా రొండు హృదయములు ఒకే ప౯థాన నడచుట !"

రూపాయి టిక్కెట్టుమీద కూచున్న వీర్రాజు పక్కనున్న రామారావుని మోచేత్తో పొడిచాడు. "చూశావురా రాముడూ ! ప్రేమ అనగా రెండు హృదయములు ఒకే పంథాన నడపటం. నీకూ మీ మావయ్యంటే

అసహ్యం. సీతకి మీ మావయ్యంటే రోత. అందుకనే నువ్వు సీతను చేసుకోవాలి,, అన్నాడు.

"సీతకేమన్నా నువ్వు లాయరువా ఏవిట్రా—ప్రాణాలు తోడేస్తున్నావ్—వెధవ సొదా నువ్వూను. నువ్వు వెయ్యిచెప్పు. లక్ష చెప్పు. నేను సుబ్బుల్ని తప్ప ఇంకోత్తిరిని చూడను" అన్నాడు రామారావు.

వెనకాల ప్రేక్షకులకి తెరమీద గాథపట్ల ఆసక్తి హెచ్చుగా వుంది. రాముడు అనే కుర్రవాడు సీత అనే చిన్నదాని బదులు సుబ్బులు అనే పిల్లని పెళ్ళాడటం సబబా బేసబబా అనే మీమాంసను ప్రేక్షకలోకం ఏమంత పట్టించుకోదలచలేదు. అందుకని వెనకవారూ, ముందువారూ, ఎడవారూ, పెడవారూ కూడా 'ష్' అన్నారు సమర్యాదగా.

తెరమీద కొత్త దృశ్యం వచ్చేసింది పూర్తిగా. అంతకుముందే ఓ పిల్లదగ్గర చీవాట్లు తిన్న హీరో ఈ దృశ్యంలో ఇంకో పిల్లవెంట పడ్డాడు. ఈవిడే అసలు హీరోయిన్.

"ఏదైతేనేంలే అనుకున్నాడు ప్పాపం" అన్నాడు దుబాసీ గంభీరంగా.

"చూశావురా రాముడూ—ఏదైతేనేం అనుకున్నాడట పాపం—ఏం చేస్తాడు చెప్పు. సుబ్బులైతేనేం—సీతయితేనేం—అందుకని సీతనే చేసుకో—మీ మావాం, మీఊళ్ళో జనం సంతోషిస్తారు" అన్నాడు వీర్రాజు మళ్ళీ.

"మతేమైనా పోయిందా నీకు! సినిమాహాల్లో కూచుని ఇదేం గోలరా. తరిమేస్తారు."

"నీకు తెలీదురా. సీత హృదయం నీకోసం సూర్యుడి కోసం పద్మంవలె మథన పడిపోతోంది. ఒరేయ్ రావుఁడూ నల్లులు తెగ కుట్టేస్తున్నాయిరా"

"కాంప్లిమెంటరీగాడి వనుకున్నాయిగాబోలు. అగ్గిపుల్ల వెలిగించి టిక్కట్టు చూపించు పోతాయి" అన్నాడు రామారావు సాఫీగా, తాపీగా.

రామారావు చలనచిత్ర పరిశ్రమకి మహారాజ పోషకుడు. సినిమా పత్రికలకి రాజపోషకుడు. ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయానికి పోషకుడు. చిరకాల సాన్నిహిత్యంవల్ల చలనచిత్ర పరిశ్రమని అర్థంచేసుకున్నవాడు. సానుభూతిపరుడు. పరేంగితజ్ఞుడు. అందువల్లనే రూపాయి టిక్కెట్టు చూపిస్తే నల్లులు కుట్టవని అతనికి బాగా తెలుసు. 'సినిమాలు నల్లులు' అనే విషయంపైనా, 'సినిమాలో నల్లులు' అనే విషయం పైనా అతడు సమగ్ర పరిశోధనలు జరిపి ఒక సిద్ధాంతం తయారుచేశాడు. సంగ్రహంగా దాని సారాంశం ఇది

పూర్వం సినిమా హాలులో నేల టిక్కట్లు ఉండేవి. జనం చాపగుడ్డలూ, గోనెబరకాలూ తెచ్చుకుని కూర్చునే వారు. జంతికలూ, పకోడీలూ, పులిహోర, మరచెంబుల్లో మంచినీళ్ళూ తెచ్చుకునేవారు. ఆపైన తాము కూర్చున్న చోటుచుట్టూ శాయశక్తులా ఉమ్మివేసి ఒక కోటలా కట్టే వారు. దానివల్ల రద్దీ ఆట్టే ఉండేదికాదు. విశాలంగా

కూర్చుని, బోలెడు గాలి పీలుస్తూ, జంతికలు తింటూ, ఊసు
లాడుకుంటూ జనం సినిమా చూసేవారు. అందువల్ల పై
తరగతులు ఆట్టే నిండేవికావు. హాలు యజమానులూ,
సినిమా పరిశ్రమవారూ ఇదిచూచి ఏమీ బాగులేదను
కున్నారు. ఇలా అయితే పరిశ్రమ అభివృద్ధికీ, దేశాభివృద్ధికీ
డబ్బు చాలదన్నారు.

అందులో ఆ రోజుల్లో సర్కారువారు రెండు దేశాలను
పోషించి బాగుచేసే బాధ్యత వహించారు. అందుకని
ఒక సమగ్ర పథకం—'ఆదాయాభివృద్ధి పథకం' వేయ
బడింది. (పూర్వులకు కూడా పథకాలూ, ప్రణాళికలూ
వేయడం తెలుసునవడానికి ఇదొక నిదర్శనం ॥రా॥) సరే
ఆ పథకం ప్రకారం నేల ఉన్నచోట్లో ఉత్తి బల్లలూ, ఇంత
కాలం ఉత్తిబల్లలున్న చోట్లో జేరబడే బల్లలూ, ఆపైన
చేతులానుచ్చుకుని మరీ జేరబడే బల్లలూ వేశారు. అక్కడికి
మూడణాల తరగతీ, ఆరణాలదీ, తొమ్మిదణాలదీ అయిందా!
ఇక ముప్పావలా వారికి కర్రి కుర్చీలూ, రూపాయివారికి
పేముకుర్చీలూ వేశారు. ఈ పథకం జయప్రదం కావడానికి
నల్లుల పరియోగం ప్రాతిపదిక. ఆ మాటకొస్తే పథకం పేరే
'నల్లుల పథకం.' నల్లబజారు మనిషికిపాఠాలు నేర్పి సిగ్గుతో,
భక్తిప్రపత్తులతో తలవాల్చేటట్లు చేయగలిగినంత రక్త
దాహం గల జమాజట్టీల్లాంటి శాండో, ఫైల్వానులవంటి
నల్లులను మూడణాల టిక్కట్టు బల్లలలో పుష్కలంగా
వదిలిపెట్టారు. వీటి పని ప్రేక్షకుల్ని తోడేసి రక్తం పుచ్చు
కుంటూ 'పై తరగతులకు పొండి పొండ'ని వేధించడమే.

ఆరణాల తరగతిలో లాంఛనానికి నల్లులు వేశారు. ఇవి కాళీగావుండి మూడణాల ప్రేక్షకుల్ని ఆహ్వానించడానికి ఉద్దేశించబడ్డాయి. (కొందరు ఆట మొదలెట్టాక దభీమని పిట్టగోడ దాటి ఆరణాల ఆసనాలు అలంకరించడం కద్దు.) పోతే తొమ్మిదణాలూ, ముప్పావలా. ఈ తరగతులు చాలా ముఖ్యమైనవి. ఈ తరగతులపట్ల హాలు యజమానులకన్నా, చిత్రనిర్మాతలకూ, డిస్ట్రిబ్యూటర్లకూ, డైరెక్టర్లకూ శ్రద్ధ ఎక్కువ. ఈ రెండింటినిండా మధ్యతరగతి మహారాజులూ, యువరాజులూ కిక్కిరిసి కూచుంటారు. వీళ్ళు తిన్నగా ఉండరు. సినిమా చూసి నోరు మూసుకుని పోరు. కుడీ ఎడమా, తెలుపూ నలుపూ, మంచీ చెడ్డా స్వంతంగా ఆలోచిస్తారు. కథాగమనం 'కుంటుపడిన' చోట్లూ, డైరెక్టరు మహాశయుడు 'పప్పులో అడుగేసిన' సందర్భాలూ, మ్యూజిక్ దెబ్బతిన్న సమయాలూ, సన్నివేశాలు 'పేలవంగా' తయారైన ముహూర్తాలూ, అసభ్య నృత్యాలూ, వీళ్ళు కనిపెట్టేసి పత్రికలకి అభిప్రాయాలు రాసేస్తారు. దానివల్ల ఆరు నెలలు ఆడే చిత్రం ఒకొక్కసారి ముచ్చటైన మూడోరోజునే డేరా ఎత్తేస్తుంది. పైకారణాలవల్ల, ఈ రెండు తరగతులకీ సమయస్ఫూర్తి, చురుకుదనం, ధైర్యసాహసాలు, సినిమా పరిశ్రమయెడల ప్రత్యేకాభిమానం కలిగి యౌవనంలో వున్న నల్లుల్ని వదిలిపెడతారు. ఇవి ఎప్పుడుపడితే అప్పుడు కక్కుర్తిపడి రక్తం పీల్చవు. సినిమాలో అవకతవకలూ, చవటవేషాలూ, పొడుగు డాన్సులూ ఉండి విసుగు పుట్టించే ప్రమాద భూయిష్ఠ

సన్నివేశాలు వచ్చినపుడు, వెంటనే సమయస్ఫూర్తిగల ఈ నల్లులు ప్రతి మహారాజునీ, యువరాజునీ, నాలుగు ప్రక్కల నుండీ తగులుకుని చురుకు చురుకు మని కుట్టేస్తాయి. వెంటనే వాళ్ళు వెనక్కి తిరిగి వాటిని వెతుకుతారు. ఈలోగా సినిమా సాగిపోతుంది. (దీనివల్ల ఇంకో ప్రయోజనం కూడా ఉంది. కొన్ని వివాదాస్పద విషయాలు బయలుదేరుతాయి. నల్లుల మూలంగా చూడబడని సన్నివేశాలలో, ఫలానా తార రైల్లోనో, జైల్లోనో కూచుని పాడుతున్నప్పుడు చారల జాకెట్టు తొడుక్కుందని కొందరు అభిప్రాయపడతారు. కాదు సాదా నల్లరవికా, అది ఏడుపుసీనూ అని కొందరు వాదిస్తారు. పేచీలు వస్తాయి—పందెం వేస్తారు. దానికోసం మళ్ళీ మళ్ళీ ఆ చిత్రానికి వస్తారు—॥ రా॥)

సరే ఇక మిగిలిందల్లా రూపాయి టిక్కట్టు. దీనివల్ల సినిమాకి అట్టే ఆదాయం ఉండదు. కొత్తరోజుల్లో కొందరు డబ్బిచ్చి వస్తారు. ఆ తరవాత బావమరుదులూ, మేనమావలూ, ఛైర్మన్‌గారి కుటుంబం, ఇన్స్పెక్టరుగారి తమ్ముడూ ఇత్యాది శాల్తీలు కాంప్లిమెంటరీగా, అంటే ఊరికే వచ్చేస్తాయి. ఈ తరగతిలో అట్టే నల్లులు ఉండవు. 'అదుగో చూశావా—ధనికుల తరగతిలో నల్లులు లేవు. ఎంత పక్షపాతం' అని ఎవడేనా వేలెత్తి వెక్కిరించగలడనే ఉద్దేశంతో, ఉన్నాయంటే వున్నాయన్నట్టు లాంఛనానికి మూడేసి కుర్చీలకి రెండేసి ముసలి నల్లుల్ని వదుల్తారు. అయితే ఒక్క మినహాయింపు. ఇందులో కాంప్లిమెంటరీ జనం కూచునే కుర్చీలు కొన్ని గుర్తుగా వుంటాయి.

వాటిలో మాత్రం నల్లులు పుష్కలంగా వుంటాయి. "ఆ హాలుకిమాత్రం ఇంక చచ్చినా వద్దు బాబూ" అనిపించే స్థాయి కాంప్లిమెంటరీ వాళ్ళచేత.

రామారావు ఎంతో కష్టపడి పరిశోధనచేసి ఈ థీసిస్ రాశాడు. దీనికోసం చదువు మొదలైన చిల్లర విషయాలు కాస్త పక్కకి నెట్టేసినందువల్ల ప్రీ యూనివర్శిటీ లాగే బియ్యే కూడా అనేక దఫాలు తప్పాడు.

అయితేనేంలే అనుకున్నాడు రామారావు. ఇంత శ్రమా ఇపుడు పనికొచ్చింది. రామారావు సలహా పురస్కరించుకొని వీర్రాజు అగ్గిపుల్ల వెలిగించి ఆ వెలుగులో తన రూపాయి టిక్కెట్టు చూపించాడు. తక్షణమే నల్లులు

నాలిక్కరుచుకొని, 'పొరపాటయింది. క్షమించాలి,' అని చెప్పి చక్కాపోయాయి పెద్దమనుషులకి మల్లే.

వీర్రాజు ఆశ్చర్యంతో గుండెలు బాదుకున్నాడు. "ఇంత తెలివుంది. నువ్వు సీతని చేసుకుంటే ఇంకెంత గొప్పవాడవవుతావో" అన్నాడు.

"ఏడిశావుగానీ మానయ్య సంగతీ, సుందరంగాడి సంగతీ కొంచెం ఆలోచించు త్వరగా" అన్నాడు రామారావు. రాజు ఆలోచించసాగాడు.

హఠాత్తుగా రామారావు లేచి నుంచున్నాడు. "ఒరేయ్! ఈ సినిమా ఇక చూడలేనురా. చూసినకొద్దీ సుబ్బులు జ్ఞాపకం వస్తోంది. పోదాంపద" అన్నాడు. రాజు ఘొల్లున ఏడుస్తూ లేచాడు. "అవుటు పాసులు అమ్మేద్దాం సగం రేటుకి" అన్నాడు బయటికి నడుస్తూ.

ఇది ఇలా ఉండగా ముందర మూడణాల తరగతిలో రామన్న భీమన్న అనే ఇద్దరు తోడుదొంగలు నల్లుల్ని వేటాడుతున్నారు.

"సిట్టి అచ్చంగా ఇలాగే వుంటది గదేస్" అన్నాడు రామన్న.

"ఔనేస్. నేనూ అదే సూత్తన్నా. యాడరా దీన్నిసూశాం అని. అవునుగానీ సిట్టికి యూల సీర తెత్తానన్నావ్ గందా–ఏం చేశా?" అన్నాడు భీమన్న.

"ఏందోలే. ఇయ్యాల ఒవుడి మొకం చూశానోగాని–ఒక్క జేబు, మచ్చుకు ఒక్క జేబు దొరకలే"

"పోన్లే. కొత్త సైకిలుకొట్టుకొచ్చాం గందా, అది అమ్మేత్తే బాగానే కిడతదిలే." అని ఓదార్చాడు భీమన్న.

"మెల్లిగా ఊసులాడేస్"

ఇద్దరూ నోరుమూసుకుని సినిమా చూడసాగారు. హీరో

యిన్ ఏడుస్తూనే ఏదో తింటోంది. "అపును గానీ అది తినేది ఏంటంటావ్ భీమన్నా. రొట్టా, బిస్కత్తా?" అన్నాడు రావుడు.

"తెల్దేస్. పొటిగిరాపోడు బాగా పిలిం తీలే."

ఇంకో అయిదు నిమిషాలు సాగింది. తెరమీద ఓ పోలీసు తెగ ఆడిపోతున్నాడు. రావుడికి ఎందుకో దిగులు పట్టుకుంది. కొంచెం భయం తగిలింది. "నెగు నెగేస్ — రేపు అంటర్ వాలీ కా బేటీ కెల్దారిగాని ఇయ్యాలకి నెగు" అన్నాడు గబుక్కున.

భీముడు ఇష్టంలేకపోయినా బలవంతాన లేచాడు తిట్టుకుంటూ. ఇద్దరూ బయట కొచ్చేశారు. సాయంత్రం బజారులోంచి కొట్టుకొచ్చిన రాలీ సైకిలు రంగు గోకేసి ఈ సినిమాకొచ్చారు ధీమాగా. ఇపుడా సైకిలు తీసుకుని బయదేరారు — స్వగ్రామానికి. అప్పుడే బయటకొచ్చిన రామారావూ, వీర్రాజు కూడా ఒక సైకిలెక్కి ట్రంకు రోడ్డుమీద బయలుదేరారు — బస్తీకి ఆరుమైళ్ళ దూరాన ఉంది వాళ్ళ గ్రామం.

రామన్నకి వీళ్ళని చూడగానే ముచ్చటేసింది. "బీవుడోయ్ చిలుకు చొక్కాలూ, లిస్టువాచీలూ రోయ్" అన్నాడు కన్ను మీటుతూ. భీమన్నకి సినిమా మధ్యలో లేచివచ్చినందుకు బాగా కోపంగా ఉంది. "సరేలే. ఎక్క

పొలిమేర దాటగానే అటకాయిద్దాం" అన్నాడు ఉదాసీనంగా.

రామారావూ, వీర్రాజూ ఝాంమని ట్రంకురోడ్డుమీద వెళ్ళిపోతున్నారు. జనం ఎవరూ లేరు. ఫర్లాంగు దూరం వెనకగా దొంగరాముడూ, దొంగభీముడూ వెంటపడ్డారు.

దొంగరాముడు ఎండ్‌కో పేరెన్నికగల జేబుదొంగలు కమ్ దారిదొంగల కంపెనీ. భీమన్నది అందులో 'ఎండ్‌కో' భాగం.

భీమన్న సైకిలు తొక్కుతున్నాడు బుస్సు బుస్సుమని కోపం కక్కుతూ. రామన్న ముందు బారుమీద కూచున్నాడు.
"బండి బల్ పోతందే" అన్నాడు రామన్న. భాగస్వామి భీమన్న మాట్లాడ లేదు.

"జాయ్‌గా పోదా రేస్. తొందరేటి" అన్నాడు రామన్న మళ్ళీ.

భీమన్న పలక లేదు. ఇలా భాగస్వామికి కోపంవస్తే బిజినెస్

దెబ్బతింటుందని రామన్నకి తెలుసు. కోపం ఎలా పోగొట్టాలో కూడా తెలుసు.

"అవునుగానీ భీవుడూ—నాకు తెల్దచుకో. ఇపుడు మనం చూసిన పిలింలో పాట గంటసాలోడి స్టోను గాదటేస్" అన్నాడు తెచ్చుకున్న ఉషారుతో. భీమన్నకి పాటలంటే ఇష్టం.

కోపం పోతుంది.

ఇపుడు పోయింది.

నవ్వాడు మృదువుగా. "పో పోవేస్, గంటసాలోడి స్టోనేరు ఈడి స్టోనేరు. ఆడి స్టోనాడిదే. ఈడి స్టోనీడిదే. ఇదో రకం అనుకో. ఇది ఇండీ స్టోనులే" అన్నాడు.

"ఏందోలే మనకి బాసకూడా తెల్దుగా" అన్నాడు రామన్న.

"దానికేంటేస్. బాస బాసే, స్టోను స్టోనే అనుకో"

"అంతేలే అంతే–రేయ్ సైకిలాపరా. తూముకాడి కొచ్చేశాం. నువ్వుదిగి ఎనకాల లగెత్తుకురా. నే ముందెళ్ళి ఆళ్ళనాపుతా" అన్నాడు రామన్న.

భీమన్న సైకిలు దిగి రామన్న కిచ్చాడు. రామన్న జోరుగా బయల్దేరాడు.

వీర్రాజూ, రామారావు పదిగజాల దూరంలో పోతూ 'కుడి ఎడమైతే' పాడుతున్నారు జమిలిగా.

"ఓ యబ్బాయిగోర్లు. కుసంత ఆగండి" అని కేకేట్టాడు రామన్న పనున్నట్టు:

"దొంగలురోయ్!" అన్నాడు రాజు. "సైకిలాపకు. జోరుగా పోనీయ్."

రామారావు వెనక్కి చూశాడు. "ఆపకపోతే వాడందుకో లేడనా! మనం ఇద్దరం: వాడొక్కడూ! ఫరవాలేదులే" అంటూ సైకిలు దిగాడు రామారావు. రాజు బితుకు బితుకు మంటూ నించున్నాడు.

ఎకరం బాతీక చాతీ, అరఫర్లాంగు ఎత్తు విగ్రహం గజం నర బుగ్గమీసాలూ, సగటు రైతు మీసాలంత కనుబొమలూ, డబాయించే చూపులూ మొదలైన సరంజా

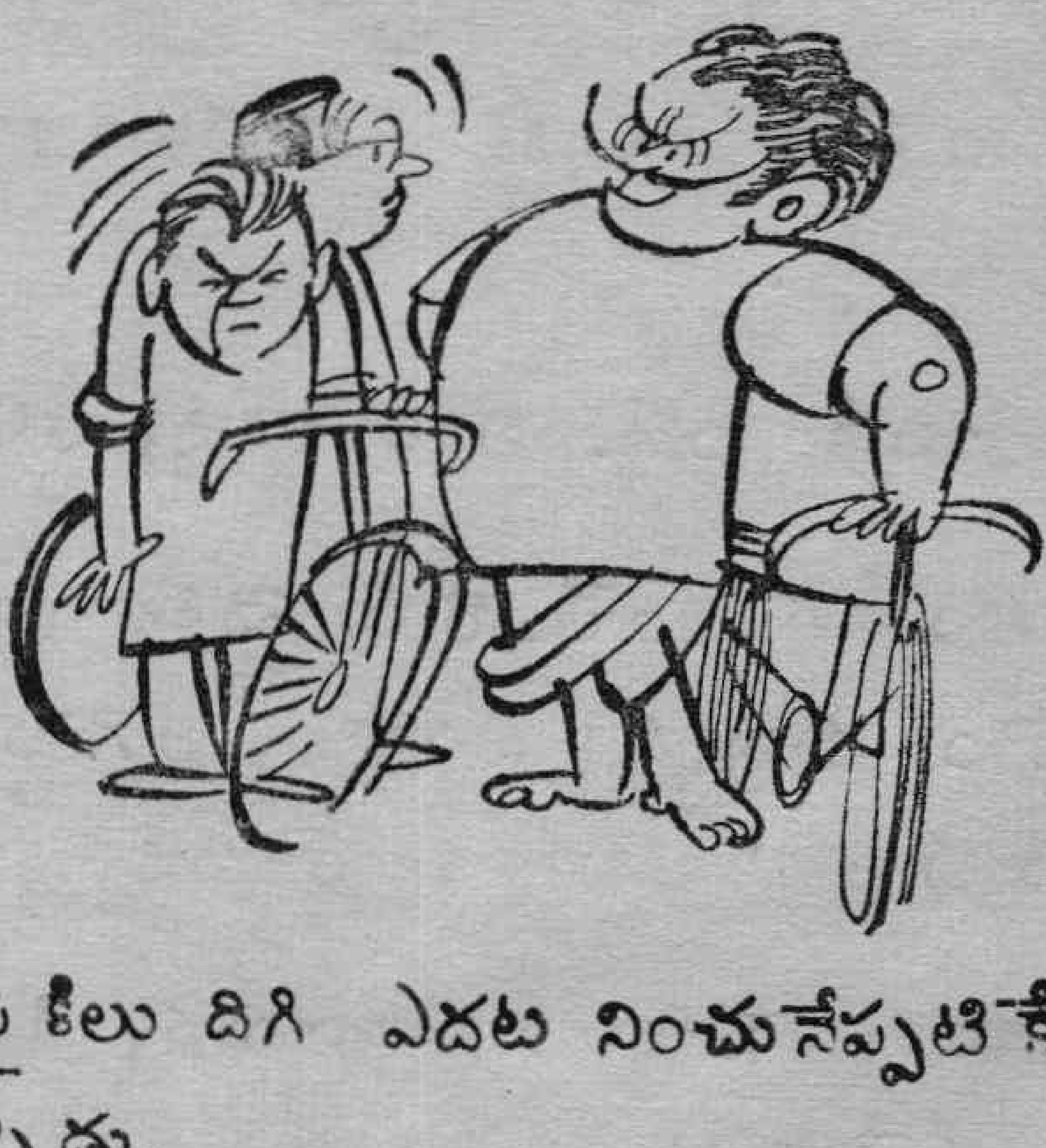

మాత్రో ఉన్న రామన్న సైకిలు దిగి ఎదట నించునేప్పటికే రాజు కళ్ళు మూసేసుకున్నాడు.

"నే నేల ఈవేళ సినిమాకు రావలె? వసిబో మధ్యలో మా చవటకి లేచిపోవాలని బుద్ధి ఏల పుట్టవలె? పుట్టెబో నే నేల

లేచి రావలె? వచ్చితిబో యిపుడు సైకిలేల దిగవలె? వేయేల మూలదైవ మీలీల నను బాములపాలు సేయనేల" అనుకున్నాడు గబగబా. రామారావు ధైర్యవంతుడు, హీరో లక్షణాలన్నీ వున్నాయి.

"ఏమయ్యా? ఏం? ఎందుకు పిలిచావు? ఏం? ఆం?" అన్నాడు ధైర్యంగా.

ఇంతలో భీమన్న పరుగెత్తుకువచ్చి రామన్న ప్రక్కన నించున్నాడు. రామన్న విరగబడి విలాసంగా నవ్వాడు. "ఏం ఏం అంతావున్నాడు పంతులు చూడేస్ - ఏటయ్యా- ఏటేటి? నీతో నాకు ఏరే పనేటి? ఊసులాడ్డానికి పిల్చాననుకున్నావా? డబ్బులు కావాలి. డబ్బులూ - లిస్టువాచీలు ఇచ్చి పొండి" అన్నాడు.

"సైకిలూ, చిలుకు చొక్కా కూడా ఒగ్గేసి పో. మా సిట్టికి చిలుకు చొక్కా లిట్టం" అన్నాడు భీమన్న చాకుతీస్తూ.

రామారావు శాంతి కాముకుడు. "ఇదేం పనోయ్ మీకు? ఇలా దోపిడీ—అదే అదే—ఇలా పరుల సొమ్ము కోరడం- బలవంతాన తీసుకోవడం తప్పుకాదూ. మిమ్మల్నే ఇంకోళ్ళిలా నిలేస్తే అప్పుడు మీరు..." అని ఇంకా నచ్చ చెప్పబోయాడు.

"ఏటేస్. ఏటో సదుకుతా వుండావు. అయన్నీ కుదరవు. బేగే ఆ సొక్కా అయీ ఒగ్గేసి లగెత్తు. నేకపోతే ఇదుగో చూశావా" అంటూ చాకు సూపించాడు భీమన్న.

రామారావు - గుటకలు మింగాడు. "చూశానన్కో" అన్నాడు బాకుని చూస్తూ. అయితే నేం. చూసినా యింకొంచెం ధైర్యం మిగిలిపోయింది. ఏదో చెప్పబోయాడు.

వీర్రాజుకి మాత్రం భీమన్న వాటం, బాకూ చూస్తే ఏమంత నచ్చలేదు రామారావు సణుగుడులు అసలు నచ్చలేదు. పూర్తిగా తగ్గిపోవడం మంచిది. అందుకని 'రావుడూ' అని ఒక్కసారి ఉరిమినట్టు గద్దించాడు రామారావుని.

హఠాత్తుగా దొంగలిద్దరూ త్రుళ్ళిపడ్డారు. దొంగరావుడు మరీనీ. రామారావుది చురుకైన బుద్ధి అని ఇంతకుముందే కథకుడు చదువరులకు మనవి చేసుకున్నాడు. ఠపీమని కిటుకు కనిపెట్టేశాడు.

"ఏం? ఏం? ఏం? అలా తుళ్ళిపడతావేం? నీ పేరెలా తెలిసిందనా? హహ్హహ్హో" నవ్వు బాగా రాలేదు. తమాయించుకుని డబాయింపు సాగించాడు. "హోరి చవటా, నీ పేరే కాదు. ని బాబు పేరూ, నీ తాతపేరూ, ని జతగాడి పేరూ మాకు కంఠతా వచ్చు. మా బాబాయి పోలీసు ఠాణా ఇన్‌స్పెక్టరు తెలుసా? ని పుట్టుపూర్వోత్తరాలన్నీ అక్కడ పుస్తకాల్లో వున్నాయి. హుఁ! కదరా రాజూ" అన్నాడు.

వీర్రాజుకూడా సంగతి గ్రహించి పుంజుకున్నాడు. "అవునవును, కాదు మరీ! అవును. హుఁ! ఏమిటూ వీడిలా కొత్త

వాళ్ళనుకుని మనని డబాయిస్తాడూ అని ఇందాకటినుంచీ చూస్తున్నా. కానీ ఎంతవరకూ వేషాలేసాడో చూద్దాం అని ఊరుకుంటున్నా. మన తడాఖా తెలీదు కాబోలు'' అన్నాడు.

దొంగరాముడూ దొంగభీముడూ గుడ్లు మిటకరించి గబగబా ఆలోచిస్తున్నారు... అసలు వీడెవడు? పైగా వీడి బాబాయెవడు? మన పేరేలా తెలిసింది? అని.

వీళ్ళు దారికొచ్చారు కాబట్టి కథ అడ్డం తిరగకుండానే వీళ్ళని మంచి చేసుకోవడం ఎలాగా అని రామారావు ఆలోచించాడు. ఒక్క నిముషం నిశ్శబ్దం ప్రవర్తిల్లింది.

"ఆ సైకిలెందుకు తెచ్చారురా? పాపం ఆయన ఎంత ఇబ్బంది పడుతున్నాడో తెలుసా?'' అన్నాడు రామారావు హఠాత్తుగా. దొంగలు మొహ మొహాలు చూసుకున్నారు. సైరో అనుకుని విజృంభించాడు రామారావు. "పోనీలే. తెస్తే తెచ్చావులే వాడుకో... సరేగాని రేపు ప్రొద్దున్న ఓ సారి కనపడు. రెండు సిలుకు చొక్కాలిస్తా మీ చిట్టికిష్టం అని నాకు తెలుసులే... నాదగ్గిర సిగ్గెందుకురా. అవునుగానీ ఓ ఉపకారం చేసిపెట్టాలిరా రావుడూ... అన్నట్టు నీ పేరేమిటన్నావు? ఆ?... భీమన్నా మరే భీమన్న కదూ... ఓ పసిచేసి పెట్టాలోయ్. పదిడబ్బులు గిట్టేదే లెండి. జైలుకి పంపే పనికాదు. ఏం, వారం రోజులు నాతో తిరగండి. చెరి పాతిక రూపాయలిస్తా" అన్నాడు.

దొంగరాముడు అండ్‌కోవారు కొంచెం అనుమానంగా చూశారు ఇదంతా పోలీసులకి పట్టిచ్చే ఎత్తేమోనని.

“ఒట్టురా అబ్బీ. మీా వూరి ముత్యాలమ్మ తోడూ. నీ తోడు. మా బాబాయికి చెప్పను. నా సొంత పనికే ఇది... ఏవంటావు సరేనా?” రైట్. రేపు పొద్దున్న తొమ్మిదింటికి ముళ్ళ తూము దగ్గరకి రండి. చొక్కాలూ, బయానాకి డబ్బూ తెచ్చి ఇస్తాం. సరేనా?” అన్నాడు రామారావు. సరే అన్నాడు రామన్న తెగించి.

రామారావు ఇంకొంచెం పునాది గట్టిచేశాడు. “నాకు నమ్మకం ఎలా? మీరు పారిపోతే... ఓపని చెయ్యండి. ఆ సైకిలు నాకిచ్చి మీరు మళ్ళీ బస్తీకి వెళ్ళి సత్రంలో పడు కోండి. ప్రొద్దున్నే బస్సుకి బయలుదేరి వచ్చెయ్యండి. సైకిలుకేం ఫరవాలే” అన్నాడు.

దొంగలిద్దరూ తటపటాయించారు. “సరే బాబయ్యా” అన్నారు సైకిలు అప్పగించి.

“రైటో రేపు ముళ్ళసంతకి రండి!”

దొంగలిద్దరూ దండాలుపెట్టి మరీ వెళ్ళారు.

రామారావూ, రాజూ చెరో సైకిలూ ఎక్కి బయలుదేరారు. ఓ ఫర్లాంగు దూరం వెళ్ళాక ‘హమ్మయ్యా’ అన్నాడు రామారావు-

"ముప్పావలా కోడిపిల్లకి మూడున్నర చేసే పందిపిల్లని దిష్టి తీసినట్లుంది. వెధవది సిలుకుచొక్కా జేబులో ఉన్న రెండు రూపాయలూ పారేస్తేపోయేదానికి ఈ కామాటం ఏవిట్రా రావుఁడూ" అని గొణిగాడు రాజు. సైకిలూ, రిష్టు వాచీ కూడా దొంగలికి సరదా కలిగిస్తాయని అతనికి తట్టలేదు.

రామారావు దూరదృష్టిగల రాజకీయవేత్తలా నవ్వాడు గంభీరంగా. మసక వెన్నెల్లో అది రాజుకి కనబడలేదు. పోజంతా దండుగ అనుకున్నాడు రామారావు.

"ఇవాళ చిత్తుంవచ్చినట్లు బుకాయించామని రేపు వాళ్ళు పసిగడితే ఎంత ప్రమాదంరా! దొంగలతో ఆట పాములతో చెలగాటం అన్నారు" అన్నాడు రాజు మళ్ళీ.

"ఏడిశావు బోడి సామెతలూ, నువ్వూను. రేపొద్దున్న వాళ్ళు తారున హడలి చచ్చేటట్లుగా నిజం చెప్పెయ్యనూ! చెరో ఐదు చేతికిచ్చి, పైగా వాడి సైకిలు తిరిగియిచ్చేసి, రెండు సిలుకు చొక్కాలుకూడా ఇస్తే, వాళ్ళు మన చేతిలో కుక్కలై పోరుట్రా" అన్నాడు రామారావు.

"ఈ సైకిలు బావుంది" అన్నాడు వీర్రాజు.

"వెధవ్వేషాలెయ్యకు... దొంగలతో ఆట పాములతో చెలగాటం వంటిదన్నారు. తెలుసా!" అంటూ మొత్తిపొడిచాడు రామారావు.

"బోడిన్నర సామెత, ఎంగిలి సామెత. ఇంతకీ వాళ్ళతో నీకు పనేమిట్రా, ఉద్యోగాలిస్తా నన్నావు?"

"అదే అడక్కు... నాకూ తెలీదు. కాని సుందరంగాడి సంగతీ, మావయ్య ఎన్నికల సంగతీ తాడూపేడూ తేల్చడానికి వాళ్ళు పనికొస్తారులే" అన్నాడు రామారావు మళ్ళీ గంభీరంగానే.

చదువరీ ఒకపరి యిటురమ్ము. ఈ తెరువరు లిరువురి తెరగుల పరికింతము.

...ఈకథకు రామారావు నాయకుడు. ఇప్పటికిప్పుడు కాకపోయినా, తెల్లవారాకయినా అతడిని చూస్తే అతని వయస్సిరువది రెండేండ్లుండవచ్చని తోపకమానదు. అయితే అది తప్పు, అతనివయస్సిరవది యారేండ్లు. విశాల ఫాలభాగము, పొడుగైన నాసిక, సన్నటి పెదవులు, చురుకైన కళ్లూ చూస్తే ఉన్నత వంశ సంజాతుడని, అందగాడనీ చటుక్కున స్ఫురిస్తుంది. ఒకవేళ స్ఫురించకపోయినా, ఎవర్నడిగినా చెప్పేస్తారు. చీకట్లో కనబడవుగాని, అతని చేతికి మంచి ఫుంగరం, రిష్టువాచి ఉన్నాయి. అవీ, వాళ్ళింట్లో ఇనప్పెట్టిలో డబ్బూ, అతని పెట్టెలో ఉన్న సిలుకు చొక్కాలూ, సూట్లూ చూస్తే ధనవంతుడని అంతా

ఒప్పుకుంటారు. హావభావాలు, వాటం, వాలకం, చూస్తే విలాస పురుషు డనిపిస్తుంది.

ఈ రామారావు విలాసాలలో విద్యాభ్యాసం ఒకటి. ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయానికి పోషకుడు. అనేక సంవత్సరాలు ఇంటర్మీడియెట్ పరీక్షలకు వెళ్ళి అనుభవం గడించాడు. ఇటీవల కొన్ని సంవత్సరాలుగా బి. ఏ. పరీక్ష గుట్టు మట్టులన్నీ పరిశోధిస్తున్నాడు. చలనచిత్ర పరిశ్రమకు మహారాజ పోషకుడన్న విషయం సువిదితమే. పోతే, సినిమా పత్రికలకు రామారావు రాజపోషకుడు: అతడు 'తన కాపీని ముందుగానే రిజర్వు' చేసుకుంటాడు: సినిమా పత్రికలకు ప్రశ్నలు పంపడం దైనందినీయ కార్యక్రమం.

"ఎడిటర్జీ! ఫలానా తార తారడూ ఏమౌతారు?" "ఫలానా చిత్రంలో ఫలానేశ్వరరావూ, ఫలానీమతీ ఎడబాటుకు గురి అయినపుడు శ్రీమతి ఫలానీమతి ఏడుస్తూ ఓపాట పాడుతుంది. ఆ సన్నివేశంలో ఆమె చారల జాకెట్టు ధరించిందని నేనూ, కాదు నల్లజాకెట్టని మా మిత్రుడూ వాదించుకుంటున్నాం. మీరెవరితో ఏకీభవిస్తారు సంపాదక మహాశయా!"... "నాకు ఫలానా తారిణేశ్వరితో హీరోగా నటించాలని ఉంది. మీ అభిప్రాయం?".... ఇత్యాది ప్రశ్నలు 'ఆయా పత్రికలలోనుంచి కత్తిరించిన కూపన్ల'లో మాత్రమే ఇతడు వ్రాసి పంపుతాడు. అవి ప్రచురింపబడే పర్యంతం ఆ యా పత్రికలు కొంటూ

ఉంటాడు. ఒక్కొక్కసారి కాలేజీ అమ్మాయిల పేరుతో తనే ప్రశ్నలు పంపడంకద్దు.

రామారావు పరేంగితజ్ఞుడు. ముఖ్యంగా అమ్మాయిల ఇంగితం ఇట్టే గ్రహించగలడు. వాళ్ళ మావయ్య-సూరయ్య గారి యింగితం ఇతనికి పదో ఎక్కం అంత బాగా కంఠతా వచ్చు. తరువాత నల్లి హృదయం కూలంకషంగా అవగాహన చేసుకున్నాడు. దీనిపై బ్రహ్మాండమైన పరిశోధనలు చేశాడు. వాటి ఫలితాలను చిన్న గ్రంథంగా రచించాడు. వాటిని చక్కని ముచ్చటైన ముద్దుగొలిపే బైండు పుస్తక రూపంలో ప్రచురించాలని అతని ఆశయం... అందుకు డబ్బుకావాలి.

డబ్బైతే ఇంట్లో ఉంటుందికాని అమ్మ యివ్వదు. అమ్మకి మావయ్యమాట సుగ్రీవాజ్ఞ. మావయ్యలావుగా ఉంటాడు. పెద్దవాడు. పైగా పెద్దమనిషి. అన్నిటికీ "ఎందుకూ!"అని అడుగుతాడు, "నాకు తెలుసులే వెధవాయా" అంటాడు. అందుకే నాన్న పోతూ పోతూ మావయ్య మాట వినవలసిందని అమ్మకి చెప్పి ఒట్టేయించుకు పోయాడు. తనని

ఆకతాయని తిట్టి మరీ పోయాడు. అందుకని ఇనప్పెట్టె తాళాలు అమ్మచేతిలోనే ఉన్నా ఆ తాళాలకు తాళాలు మామయ్యచేతిలో ఉంటాయి. ఇంకోటి... మావయ్య అచ్చం అసలు సిసలు మావయ్య కాదు. మావయ్య వేలు విడిచిన మావయ్య. అమ్మకి వేలువిడిచిన అన్నయ్య అన్న మాట. ఒంటరి పక్షిలా పెళ్ళీగర్రా లేకుండా ఊళ్ళంట తిరుగుతూ ఉంటే నాన్నే దగ్గరకుతీసి ఆశ్రయం ఇచ్చాడు" ఈ విషయాలన్నీ రామారావు వీర్రాజుకీ, తన ఆప్తమిత్రు లకీ చెప్పుకుని ఇదవుతూ వుంటాడు.

"మావయ్య మనకి పెద్దదిక్కురా నాయనా. వాడిమాట తోసిరాజనకు. దక్షత గలవాడు" అంటుంది రామారావు తల్లి ఎప్పుడూ.

రామారావుకి మామయ్య దక్షత ఏమిటో బోధపడలేదు. అదంటాడు, ఇదంటాడు, ఏదంటాడు. పదంటాడు, అమ్మని బెల్లించి డబ్బు ఒడేసుకుని పోతాడు బస్తీకి. పేకాడతాడు డబ్బుపెట్టి. పైగా నల్లమందొకటి. అమ్మకి చెప్పితే నమ్మదు. "పోనీలే పెద్దముండావాడూ, బతికినన్నాళ్లూ బతకడు. వా డేడుపు వాడు చూసుకుంటాడులే గాని నువు నీతులు చదవకు. తప్పు" అని కోప్పడుతుంది అమ్మ. ఈలోగా నా ఏడుపు నన్నేడవనీయడే అని విసుక్కుంటాడు రామారావు. ఇంకొక్క ముక్క. రామారావుకి పెళ్ళి కాలేదు. సుబ్బ లక్ష్మి అనే పిల్లని చేసుకోవాలని ఉబలాటం. ఇంక వీర్రాజు, అంటే రాజు. ఈ రాజు రామారావుకి నేస్తం.

ఇతనూ విద్యాసంస్థలనీ, కళనీ, పోషిస్తాడు. కొంచెం ఆస్తి. ఓమాదిరి అందం, బోలెడు తెలివితేటలూ. అమ్మా, ఓ ముసలిబామ్మా ఉన్నారు.

దొంగరాముడి బారినుంచి తప్పించుకున్న హీరో రామారావూ, సైడుహీరో వీర్రాజూ ఇళ్ళకెళ్ళి పడుకున్నారు. పొద్దున్నే హెచ్. రామారావే, ఎన్. హెచ్. వీర్రాజును పరిచయం చేస్తాడు.

* * *

తెల్లవారిందనే దురభిప్రాయంతో కోడికూసింది. కాకులు మేలుకున్నాయి. ఈగలు డ్యూటీకి బయలుదేరాయి. దోమలు విశ్రాంతికి ఉపక్రమించాయి: దాలిగుంటల్లో పిల్లులు బద్ధకంగా లేచి వళ్ళు విరుచుకుని బయటకు నడిచాయి. ఆవులు అంబా అన్నాయి. పువ్వులు వికసించాయి. నవ్వడం అలవాటైన పిల్లలు చక్కగానవ్వారు. ఉత్తిపుణ్యానికి ఏడవడం వృత్తిగాగల పిల్లలు చక్కగా ఏడుపు మొదలెట్టారు. కొద్దో గొప్పో పాడిగల ఇళ్ళలో అమ్మమ్మలూ, బామ్మలూ భూపాల రాగచ్ఛాయలో "అమ్మా గుమ్మడేడే" అని పాడుతూ మజ్జిగ చిలుకుతున్నారు. ముద్ద బంతి పూలలా బొద్దుగా పచ్చగా ఉన్న అమ్మాయిలు పంచకళ్యాణి గుర్రాలకుమల్లే శోభిస్తూ కళ్ళు నులుముకుని కాటిక మరింత అందంగా పులుముకుంటూ, ముంగురులు సవరించుకుంటూ, విడిపోయిన జడలల్లుకుంటూ, అమ్మలచేతా, బామ్మలచేతా సున్నితంగా చీవాట్లు తింటూ ఇళ్ళు కలకలలాడేలా తిరుగుతున్నారు. కొందరు గుమ్మాలలో పేడ

నీళ్ళుచల్లి, సంక్రాంతి ముగ్గులు తీర్చిదిద్దుతూ, ముగ్గులంత అందంగా సజీవంగా నవ్వుతున్నారు. పదేళ్ళ పిల్లలు గొబ్బ తట్టుతున్నారు! రౌడీ తమ్ముళ్ళూ, రాలుగాయి కుర్రాళ్ళూ లేచి గోడీబిళ్ళలూ, బొంగరాలూ, పిడకల దండలూ కులాసాగా ఉన్నాయో లేదో చూసుకుని, చద్దన్నాలకి సిద్ధం అవుతున్నారు. బస్తీ వెళ్ళొచ్చిన యువకులు, గడ్డాలు పెరక్కపోయినా సరేనని రేజరుసెట్టు, అద్దం సిద్ధం చేసుకుంటున్నారు, చీవాట్లు తింటూనే. సాతాని జియ్యరు ఒక ట్రిప్పు పూర్తి చేసుకున్నాడు. కాలవ రేవు దారి అంతా నీటి కడవలు నెత్తిన పెట్టుకుని నడిచే అప్పలమ్మలతో, బిందెలు చంకన పెట్టుకుపోయే బామ్మలతో చూడముచ్చటగా ఉంది. బస్తీకి కూరలకావిళ్ళు చాలా పెందరాళే వెళ్లాయి.

ఆలస్యంగా లేచినవాళ్ళు హడావిడిగా పోతున్నారు. ఈసరయ్య హోటలునుంచి, ఎండు తామరాకుల వేడి వేడి ఇడ్లీపొట్లాలని ఆఘ్రాణించి, ఆనందిస్తూ కొందరు కుర్రాళ్ళు తిరుగుతున్నారు. ఈ హడావిడంతా చూసి నిజంగానే తెల్లవారిందనుకుని సూర్యుడు ఉదయించాడు. మొత్తంమీద లోకం అంతా మేలుకుని బిలబిల తిరగసాగింది.

రామారావుకి మాత్రం ఇంకా తెల్లవారినట్లు నమ్మకం కుదరలేదు. వాళ్ళ మావయ్య బోలెడుసార్లు రామారావుని తిట్టి, గావుకేకలు పెట్టి కండువా వేసుకుని ఊరేగబోయాడు. రాత్రి సినిమాలో హీరోయిన్ ఇటూ, సుబ్బలక్ష్మి అటూ ఉండగా పండువెన్నెలలో విహరిస్తున్నట్లు కలగంటున్న

రామారావుకి లేవడానికి బుద్ధిపుట్టలేదు. వెర్రిలోకం మోసపోతోంది అనుకున్నాడు మగత నిద్రలో. సూరమ్మగారు వచ్చి తట్టి లేపింది. గోడగడియారం తొమ్మిది వేసింది. తప్పీమని లేచి కూర్చున్నాడు రామారావు. సీమ గడియారాలు అబద్ధం చెప్పవు.

వేపపుల్లా, చెంబూనీళ్ళూ పట్టుకుని వీధరుగుమీద మఠం వేసుకుని దంతధావనకి ఉపక్రమించాడు రామారావు. సంక్రాంతి ముగ్గులతో వీధిలోని ప్రతి యింటి వాకిలీ వెలిగిపోతోంది. "బాగుల్లాయి బుగ్గులు" అనుకున్నాడు రామారావు బద్ధకంగా.

వీర్రాజు వచ్చి రివ్వున వాలాడు అరుగు ప్రక్కన. "సిగ్గు లేకపోతే సరి. తొమ్మిదింటికి లేచి పైగా వీధరుగుమీద దుకాణం పెట్టాడు... తెములు, తెములు. దొంగరావుఁడు వెదుకుతూ వుంటాడు దుళ్ళ దగ్గిర. అనుమానం తగిలితే తరిమి తరిమి తంతాడు" అన్నాడు. "రాజూ వెడలె రవి తేజము లలరగ" అనతగినంత ఊపులో జోరుగా వచ్చాడు

వీర్రాజు. సిలుకుచొక్కా వేసుకున్నాడు. సిలుకు పైజమా కూడా తొడిగాడు. నున్నగా క్రాపు దువ్వాడు. రాత్రి దొంగరాముణ్ణి దబాయించి తెచ్చిన రాలీ సైకిల్ మీద కూర్చుని విలాసంగా ఓ కాలు రామారావుకూర్చున్న అరుగు మీద ఆనించి హొయలు ఒలకపోశాడు. రామారావు బద్ధకంగా తలెత్తాడు. ఎగాదిగాచూశాడు వీర్రాజుని. "మెడలో ఒంటిపేట బంగారపు గొలుసు ఒక్కటే తక్కువ... దసరా బుల్లోడిమల్లె, తోటిపెళ్ళికొడుకల్లె ఉన్నావు" అన్నాడు.

"చాల్లేవోయ్, సణుగుడుమాని తెములు."

"అయిపోయింది తొందరపడకురా... స్నానం గీనం జెయ్యనులే... వచ్చాక చూసుకుందాం" అన్నాడు రామారావు.

"ఏం గిరాకీ! స్నానం వాయిదా వేస్తున్నావు. మీ పెద్దదిక్కు, మీ మగదక్షత ఊళ్ళో లేడా;"

"లేకేం నిక్షేపంలా ఉన్నాడు. అమోఘంగా బోలెడున్నాడు. ఆ మాటకొస్తే మా పెద్దదిక్కు ఉన్నంతగా ఇంకెవడూ లేడు. ఇప్పటిదాకా కథాకళీ ఆడి ఇప్పుడే ఊరేగాడు కండువా వేసుకు దండోరా వెయ్యడానికి."

"దండోరా ఏవిట్రోయ్ పంతులూ!" అన్నాడు వీర్రాజు ఉషారుగా.

"ఏమిటి కాదురోయ్ అను... నేను వాజమ్మననీ, చవటననీ, స్నానం చెయ్యననీ దండోరా వేయించి, అందరిచేత సుబ్బలక్ష్మి నాన్నకి చెప్పించాలని"

"ఊఁ చెప్పించి?"

"సుబ్బులిన్ని బంగారయ్య దూరపుచుట్టం సుందరంగాడికి ఇప్పించాలని. ఆపైన కరణంగారి కూతురు సీతని నా నెత్తికి కట్టాలని"

"భేషుగ్గా ఉంది. మన క్కావలసిం దదేగా, పోయి మా మావయ్య కాళ్ళమీదపడు. 'హా పెద్దదిక్కా! మా యింటి మగదక్షతా! నిన్ను అపార్థం చేసుకున్నానుస్మీ' అను" అన్నాడు వీర్రాజు.

రామారావు దంతధావనం పూర్తిచేసి లేచి నుంచున్నాడు అరుగుమీద.

"సరేలే, అరుగుమీద కూర్చుని ఏడుస్తూ ఉండు...బట్టలు మార్చుకుని, అమ్మదగ్గిర డబ్బులు సంపాదించుకు అర గంటలో వస్తా...చాలా మాట్లాడాలి. రాత్రి మా పెద్ద దిక్కు నా పెళ్ళిగురించి అమ్మకి బోలెడు హితోపదేశం చేశాడుతే" అంటూ లోపలికి వెళ్ళాడు రామారావు...

*   *   *

...ధనియాల కాఫీ గడగడా తాగేసి "అమ్మా పది రూపాయిలే" అన్నాడు రామారావు. "అమ్మా కానీయే" అన్నంత ముచ్చటగా గారాబంగా.

"ఎందుకు చిట్టినాన్నా పదిరూపాయిలు? నౌకర్లకీ చాకర్లకీ జీతాలివ్వాలా? చుట్టలు కాల్చడానికా?" అంది సూరమ్మ గారు.

"కాదులే అమ్మా, రాజమండ్రి వెళ్ళాలి...ఉద్యోగం దొరికేటట్టుందిలే" అన్నాడు రామారావు.

"చాల్లే. నువ్వేం ఉద్యోగాలు అఘోరించక్కర లేదు...

అయినా డబ్బూ, గిబ్బూ నన్నడక్కు. మావయ్య రాసీ మూద్దా. అన్నట్టుమర్చిపోయా. అలా కూచో ఏవిటలా ఆడిపోతున్నావు? చూడూ, మావయ్య కరణంగారితో మాట్లాడాడుట. ఈ వేసంగుల్లో వాళ్ళ సీతమ్మనిచ్చి..."

"నేను బి. ఏ. అయేదాకా పెళ్ళిమాట ఎత్తకమ్మా."

"బియే అయితే అవుదువుగానిలే ఇప్పుడు మాట చెప్పడానికేవిట్రా?"

రామారావు చురుకైన బుర్ర చకచక పనిచేసింది. "సరే నేనడిగిన పదిహేను రూపాయిలూ ఇప్పుడిస్తే కరణంగారి సంబంధం సంగతి ఆలోచించి రేపు చెబుతా."

"ఇపుడేకదురా పదిరూపాయలన్నావు!"

"సమయానుకూలముగా రేట్లు హెచ్చించబడును. షరా: రూలుసు మామూలే" అన్నాడు రామారావు.

"తగలెయ్యి నాయనా తగలెయ్యి. నీయిష్టంవచ్చినట్లు తగలెయ్యి డబ్బు. ఆ మారాజు చచ్చిచెడి ఇచ్చిందంతా ఇలా నిర్వాకం చెయ్యి... పట్టికెళ్ళు. మీ మావయ్య వచ్చాక—"

"అయితే నాకసలు డబ్బే అఖ్ఖర్లేదమ్మా... ప్రతీదీ మావయ్యతో చెప్పాలేవిటి?... నా కఖ్ఖర్లేదు. పాతికేళ్ళొచ్చినా ఇంకా పర్మిషనే" అంటూ గునిశాడు.

"నువ్వు పాతికేళ్ళొచ్చిన కుర్రాడిలాగే నడుచుకుంటున్నావా అంట... నీ కామాత్రం జ్ఞానం ఉంటే మావయ్య పెద్దరికం ఎందుకు చేస్తాడు నీమీద... కాకపోయినా వాడే

పరాయివాడుట్రా... మనకి మాత్రం వాడికన్న కావలసిన వాళ్ళెవరున్నారు" అంది సూరమ్మగారు.

"అంతఖ్ఖర్లేం వాళ్ళింకోళ్ళు లేరు... నీకేం తెలుసమ్మా. ఇంట్లో నాలుగు గోడలమధ్యా కూచుంటావు. మీ వేలు విడిచిన అన్నయ్య; మనఇంటి పెద్దదిక్కు అయిన సూరయ్యగారి పేరు రాజమండ్రినుంచి తెనాలి త్రాపదాకా మోగిపోతోంది... సాటిలేని మేటి ఢంకాఫలాసు ఆటగాడని,"

"ఛఫ్... పెద్దంతరం చిన్నంతరం లేకుండా నోటికొచ్చినట్లల్లా ఏవిట్రా ఆ పేలుడు?... మిడిసిపడిపోతున్నావు... వాడంటే, వాడి పాడంటే ఎందుకలా గంయ్‌మంటావు—ఏం చేదు పెట్టాడా ?"

"పెడతాడుచూడు... నాకు టైమవుతోంది... అయితే నేను సీతని పెళ్ళాడడంలేదు. అంతేగా?"

సూరమ్మగారు ఫక్కున నవ్వింది. "పొట్టనిండా పుట్టెడు బుద్ధులున్నాయి పొట్టివాడివి కాకపోయినా... ఇంద పట్టికెళ్ళు... పెందరాళే కొంపచేరు మళ్ళీ'' అంటూ పదిహేను రూపాయిలు చేతిలో పెట్టిందావిడ.

“ఇదేమిటమ్మా! ఇరవై ఇస్తానని పదిహేను చేతిలో పెట్టావు? నేను అడిగింది పాతికా నువ్వు ఇస్తానన్నది ఇరవై, తీరా చేతికిచ్చింది పదిహేనూనా! బావుంది. పంచపాండవులెందరంటే మంచపుకోళ్ళలా ముగ్గురంటూ రెండు వేళ్ళు చూపించాడట వెనకటి కెవడో” అంటూ తూనీగలాగ ఎగిరిపోయాడు రామారావు.

“హారా! ఎంత నేర్చుకపోయావురా మాటలు!” అంటూ ముక్కుమీద వేలువేసుకు విస్తుపోయింది సూరమ్మగారు. “మరే. అచ్చం ముమ్మూర్తులా వాళ్ళ తండ్రి తీరే... పోలిక లెక్కడికిపోతాయి వదినా. అన్నగారంత చతురుడే వీడూను... కాగాని వదినా, మీ డబ్బాతో డబ్బాడు కాఫీ పొడి ఉంటే ఇద్దురూ చుట్టాలు దిగారు” అంది పెరటి గుమ్మంలో నించున్న పొరుగింటి బామ్మగారు.

* * *

రామారావూ, వీర్రాజూ, చెరో సైకిలూ ఎక్కి ఉషారుగా బయలుదేరారు, దుళ్ళ సంతదగ్గర దొంగరాముణ్ణి కలుసుకోడానికి.

రామారావు పట్టపగ్గాలు లేకుండా ఉన్నాడు. “రాజూ! ఈసరయ్య దుకాణానికి పదరా ముందర. పెసరట్లు లగాయించి, మా సుబ్బల్నిచూసి, మరీ వెళ్దాం దుళ్ళ సంతకి. అయిన ఆలస్యం ఎలాగా అయింది” అన్నాడు.

ఈసరయ్య హోటేలులో వేడి వేడి ఇడ్లెన్నూ, చెరో పెసరట్టూ ఆరగించి కర్తవ్యం ఆలోచించారు. ఈసరయ్య

ఇచ్చే ఇండియాకాఫీ ఏడుస్తూ తాగారు. కిళ్ళీ బిగించి సిగరెట్టు ముట్టించి శివాలయం వీధంట బయల్దేరారు.

సుబ్బలక్ష్మి ఇల్లు ఆ వీధిలోనేవుంది.

"అడుగోరా సుందరంగాడు. దొంగవెధవ" అన్నాడు రామారావు.

అరుగుమీద సుబ్బులు తండ్రితో సుందరం మాట్లాడేస్తున్నాడు—తలా చేతులూ ఊపుతూ తిప్పుకుంటూ. ఆయన ఎంతో ఆదరంతో సుందరం మాటలు విని తల ఊపుతున్నాడు.

"హా! వీడా నీపాలిటి విలన్?" అన్నాడు రాజు సాలోచనగా. రామారావు మాట్లాడలేదు. ఎదురుగా కాలవనించి

మంచినీళ్ళ బిందె చంకనేసుకుని, ఎడంచేత్తో ఎనిమిదేళ్ళ పిల్ల చెయ్యిపట్టుకుని కబుర్లు చెబుతూ వయ్యారంగా వస్తోంది సుబ్బులు. పమిట పరికిణి కుచ్చెళ్ళు పనిమంతురాలైన

ఇల్లాలి చీరకుమల్లె ఒక పక్కకి ఎత్తికట్టింది. పసుపుపచ్చగా ఉన్న ఆమె కోలముఖంలో సన్నటి కళ్ళ నలుపు. కొంచెం చెదిరిన కాటుకవల్ల కొట్టొచ్చినట్లు కనపడింది. పక్కననడుస్తున్న చిన్నపిల్ల మూలంగా ఆమె విగ్రహం నిండుతనం ప్రస్ఫుటంగా కనబడింది. ఒంటిరాయి ముక్కు పుడకవల్ల పొడుగైన నాసిక మెరిసిపోతోంది. ఎర్రటి, మెత్తటి పాదాలు, వాటిని చుట్టుకుని ఉన్న సన్నని వెండి పట్టాలు, వాటికి మూడంగుళాలపైగా అడవి గుర్రం మెడమీద జూలులాగ ఎగిరెగిరి పడుతున్న తెల్లపరికిణీ తాలూకు నల్లంచు, చూస్తే రామారావు దేవతలూ వాళ్ళూ జ్ఞాపకం వచ్చారు. శ్రావణలక్ష్మి ఆకారం కొద్దిగా స్ఫురించింది. పక్కనున్న పిల్లతో ఏదో మాట్లాడుతూ మందహాసం చేస్తున్న సుబ్బులక్ష్మి పది అడుగుల దూరంలోకి రాగానే దేవుడు బొమ్మల్లో తలకాయచుట్టూ ఉండే పచ్చటి చక్రం వుంటుందేమోనని వెతకబుద్ధేసింది రామారావుకి. అమ్మాయిల్ని చూసీ చూడగానే నవ్వేసి ఈలవేసే రామారావుకి ఈ సుబ్బులు ఎదటపడగానే అలాటి వెకిలి ఆలోచనలు ఆమడదూరానికి పోతాయి. కళ్ళు, ఎడంవేపు గుండెకాయ మినహా మిగతా శరీరం యావత్తూ మరణిస్తుంది. మెదడు గడ్డకట్టుకుపోతుంది.

అందుకనే సుబ్బులు నాన్నా, సుందర్రావూ అరుగుమీద ఉన్నా లెక్క చెయ్యకుండా, ఆయింటి ఎదట నడిరోడ్డు మీద నిలడిపోయాడు రామారావు. సుబ్బులు తలఎత్తి

చూసింది. నవ్వింది. క్షణంలో సగం సేపులో రామారావు నిండా దీపాలు వెలిగిపోయాయి. సుబ్బులు నీళ్ళ బిందెతో సహా ఇంట్లోకి వెళ్ళిపోయింది.

"నిన్నేనోయ్ రామం! ఎక్కడికి బయల్దేరావ్?" అని మూడోసారి అడిగాడు సుబ్బులు తండ్రి జగన్నాథంగారు.

"ఆయ_ఆయ్..." అన్నాడు రామారావు.

"ఆయేమిటోయ్. ఆయా ఓయాను. మీ మావయ్య ఏం చేస్తున్నాడు?"

రామారావు అప్పటికి బాగా తేరుకున్నాడు. "మావయ్యాండి...ఉన్నాడు...ఉన్నాడండి. షికారెళ్ళాడు... అదే...ఆ కరణంగారింటికి_వస్తానండి. దుళ్ళదాకా వెళ్ళాలి" అంటూ సైకిలెక్కాడు రామారావు.

జగన్నాథంగారు పుల్లీ సుందరంతో మాటలకు దిగారు. ఊరుదాటాక రామారావన్నాడు "అబ్బే! వాడేరా సుందరం, వాడికే ఈ సంబంధం చెయ్యాలని మావయ్య ప్రయత్నం."

"వాడికేం. నిక్షేపంలా ఉన్నాడు. దీపంవంటి కుర్రాడు."

"నేను కాదానన్నురా! ఫస్టుగా ఉన్నాడు. చదువుంది; డబ్బు ఆస్టేలేదు, బుద్ధిమంతుడు, పైగా పాటలు రాస్తాడు. ఇంచుమించు నా అంత అందంగా ఉంటాడు. ఎటొచ్చీ లోటొక్క టే_పూర్తిగా నాఅంత అందంగా వుండకపోవడం"

"అందుకనే నువ్వు సీతను పెళ్ళాడు."

"ఒరేయ్!" నువ్వు సైకిలు దిగరా."

"ఏం కొడతావా?"

"దిగు చెప్తా—అదక్కడ పడేసి ఇలా కూర్చో—"

దోవ పక్కన మామిడిచెట్టు నీడని కూచుని ఇద్దరూ సిగరెట్లు ముట్టించారు.

"రాజా! ఇంక వేళాకోళం ఆడకురా–నాకు ఏడుపొస్తోంది" అన్నాడు రామారావు.

"ఏడవడం మాత్రం వద్దు. సంగతి చెప్పి మరీ ఏడు"

"సుబ్బుల్ని నేను సీరియస్‌గా ప్రేమించానురా. నిజంగా పెళ్ళిచేసుకుంటా."

"నీ తలకాయి నీకు లవ్వేమిట్రా నా బొంద. ఊరికోలవ్వూ, వీధికో లవ్వూ, రోజుకో లవ్వూను."

"రాజా, హాస్యంకాదురా. నీమీద ఒట్టు ఈ సిగరెట్టు మీద ఒట్టు. ఈ సారి సెలవలకొచ్చాక సుబ్బుల్ని చూశాక గట్టిగా తెలిసొచ్చింది... ఇంత చిత్రమైన తియ్యటి బాధ ఎప్పుడూ లేదురా—ఇదే ప్రేమనుకుంటా!"

"రావుడూ ! నాకు తెలుసురా — సుబ్బులికూడా నువ్వంటే ఇష్టమే. కానీ—వీలూ సాలూ కూడా కొంచెం ఆలోచించు. నీ స్థితికీ, నీ హోదాకూ తగినదాన్ని మా మావ కుదిర్చాడు. పెద్దవాళ్ళు మాటలిచ్చుకున్నారు. సుంద రాన్ని కూడా సుబ్బులికి స్థిరపరచారట. నేను వాణ్ణెపుడూ చూడలేదనుకో..."

"నేను మాత్రం చూసేడిశానురా. వా తేరులో అప్పు డప్పుడు లాంగ్‌షాట్‌లో చూసేవాణ్ణి. బొత్తిగా ఇంత క్లోజప్‌లో చూడ్డం ఈ ఊళ్ళోనే. మావయ్యతో పోటీచేస్తు న్నాడే—బంగారయ్యగారు—ఆయనకి ఎక్కడో ఆమడ దూరపు చుట్టంట. తల్లిలేదు. మొన్ననే తండ్రి పోయాట్ట. అందుకని చదువుమానేశాడు. ఆ స్తికూడా ఏమంతలేదు. ఆమాటకొస్తే ఏం లేదు. బంగారయ్యగారు ఎన్నికలకోసం అని వాణ్ణి లాక్కొచ్చాడు. పనిలోపని పెళ్ళికి ఏర్పాటు చేస్తున్నాడు. ఆయనకి కొడుకూ గట్రా లేరుగా."

"బాగుంది" అన్నాడు వీర్రాజు నిట్టూర్చి.

"ఏం బాగుంది? నీ తలకాయా, నా తలకాయానూ"

"కథ ఇంతవరకొచ్చాక ఇంక ఎవరేం చెయ్యగలర్రా— బాగుందనక"

"నోరు మూసుకోగలరు. నన్ను హేళన చెయ్యడం మాన గలరు. స్నేహితులయితే సాయం చెయ్యగలరు."

"సరేలేరా. నోరుమూసుకుంటూ. నువ్వుమాత్రం ఏం చేస్తావు చెప్పు"

"ఎలాగేనా కరణంగారి కూతుర్ని తప్పించుకుని సుబ్బుల్ని చేసుకోవడమే. నాకిష్టం—సుబ్బులిష్టం. మా అమ్మను ఒప్పించగలను. చిక్కంతా ఇంటి మొగదక్షతగాడే"
"అదే ఎలాగంట! అయినా మీ మావకి ఇంత పట్టుద లెందుకురా!"

"అదే తెలీదురా. ఆరా తీద్దాంలే. ఇంకోటిరోయ్ కరణం గారి కూతుర్ని నాకు కట్టడం కోసం ఎంత తిప్పలు పడు తున్నాడో, సుబ్బుల్ని సుందరాని కిప్పించడానిక్కూడా అంత తిప్పలు పడుతున్నాడురా. దానికోసం జగన్నాథం గార్ని మాలీసు చేస్తున్నాడు. సుందరం—ఇంతవాడు అంత వాడంటున్నాడు కరణంగారిచేత బంగారయ్యకి చెప్పేస్తు న్నాడు. ఏమిటోమరి—"

"ఈ రామాయణంలో దొంగరాముడి పిడకల వేటేమిట్రా వీళ్ళకి ఉద్యోగం ఇస్తానంటావ్— ఈ గోలేమిట్రా—" అన్నాడు వీర్రాజు లేస్తూ.

ఇద్దరూ సైకిళ్ళెక్కారు.

"నేను కలగన్నా నేమిటి దొంగల సంగతి. నిన్న రాత్రి తప్పించుకోడానికి ఏదో ఎత్తు వేశాను. దరిమిలాను ఓ ఊహ తట్టింది. వీళ్ళని మన పనిలో ఎక్కడో వాడుకో వచ్చని..."

"అందాకా పోషిస్తావా?"

"పోషణేముంది? ఇప్పుడు వాళ్ళ సైకిలు వాళ్ళకిచ్చేస్తాం.
ఆపైన ఊరో ఐదూ బయానా ఇస్తాం. ఎల్లుండి కనబడముం
దాం. ఎన్నికలు ఆదివారం నాడేగా? _అదుగో రామన్నా,
భీమన్నా. ఔను___ఏమోయ్. కులాసానా? ఆలస్యం
అయింది ఏమనుకోకండి" అన్నాడు క్షమాపణ చెపు
తున్నట్టు.

*   *   *

చదువరీ___ఈ కథకు రంగస్థలం ఒక చిన్న గ్రామం. జనాభా
పిల్లామేకా కలిసి ఏడువందలు పైచిలుకు. మేకల్ని తీసేస్తే
దాదాపు ఏడొందలు. ఇందులో పిల్లలు రెండొందలపాతిక.
పెద్దలు నాలుగువందల అరవై అయిదునుంది. మిగతా పది
మందిలో కథాకాలం నాటికి పెళ్ళీడు ఆడ పిల్లలు ఇద్దరు.
పెళ్ళీడు హీరో అతని చెలికాడూ కాక మిగతా ఆరుగురూ
పెద్దమనుషులు. వీళ్ళుకాక కొత్తగా కాపగం వచ్చిన కుర్ర
వాడు సుందరంతో కలిసి మొత్తం జనాభా ఏడువందల ఒకటి.
అయినా శ్రీ ప్రభుత్వంవారు ఈ గ్రామస్తులు ఎన్ని మహజర్లు
పెట్టుకున్నా పంచాయితీ ఏర్పాటు చేయించలేదు. శ్రీ ప్రభు
త్వంవారు త్వరలోనే ఏర్పాటు చేయిస్తామన్నారు - పంచా
యితీయేకాదు - శాసనసభ___ఆమాటకొస్తే పార్లమెంటు,
ఇంకాచెప్పాలంటే ఐక్యరాజ్యసమితి కూడా ఇక్కడే స్థాపించ
వచ్చు. ఆ గ్రామంలో పార్టీలూ, కక్షలూ పుష్కలంగా

వున్నాయి. అపుడపుడూ ఒకటీ అరా తలలు బద్దలు కొట్టు కొనడం కద్దు. నాగరికత లేదనకుండా ఈసరయ్య ఊరి చివర కాఫీహోటేలు పెట్టాడు. ఊరి మధ్యలోనే పెట్టును గాని మునసబు గారిల్లు దగ్గర వున్నందువల్ల కూడను పొమ్మన్నాడు. కరణంగారే పట్టుబట్టి ఊరిచివరేనా పెట్టవయ్యా అని ప్రోత్సహించి ఈసరయ్య ప్రశంసలకు పాత్రుడయ్యాడు.

ఒక ఏకోపాధ్యాయ పాఠశాల అంటే—పంతులు బడివుంది. లేహ్యాలూ, చూర్ణాలూ ఇచ్చే దేవరగారు కాకుండా, పోస్టు ద్వారా ఉమాపతీ నేర్చుకున్న వైద్యుడు పోటీ వున్నాడు. మూడురోజుల కొకసారి టపా వస్తుంది. కాలవ రేవుకి నెలకో సారి ఉప్పుదోనె వస్తుంది. రావినాయుడి గుర్రబ్బండి రోజూ పట్నం వెళ్ళొస్తూంటుంది. ఊళ్ళో ఐదు సైకిళ్ళున్నాయి. శివాలయం వుంది. పూజారిగారికో పార్టీ వుంది. మాటా మాటా వచ్చి జనం రెండు పార్టీలయితే బలాబలాలు తేల్చేది పూజారిగారే.

ఇటీవలగా ఊరు రాజకీయాలతో కుత కుత లాడడానికి ఒక అపూర్వ సంఘటన జరిగింది. రామనాథంగారని, ఒక వయో వృద్ధు వుండేవాడు. ఆయన రామభక్తుడు. రెండెకరాల పొలం వినా చుట్టపక్కా లెవరూ లేరు. కృష్ణా రామా అని కాలక్షేపం చేస్తూ,అపుడపుడు తీర్థయాత్రలకి వెళ్ళొస్తూ వుండేవాడు. ఒకసారి తిరుపతి వెళ్ళొచ్చాడు. మర్నాడు కరణం మునసబులతో మాటామంతీ ఆడాడు. వారం రోజుల

నాటికి వున్న రెండెకరాలూ పూరికొంపా అయినకాడికి తెగనమ్మేశాడు. మాగాణి కాబట్టి నాలుగువేల పై చిలుకు పలికింది. ఆ వాటా ఓనాడు రచ్చబండ దగ్గర పెద్దలు నలుగురినీ సమావేశపరచి తాను సన్యాసం పుచ్చుకుంటున్నట్టు చెప్పాడు అంతా ముక్కుమీద వేలేసుకుని 'ఔరా!' అన్నారు.

'శిబూరిపుడు పడుతున్న సంసార తాపత్రయం ఏముందండీ. ఇది సన్యాసంకాదా! పెద్దలు మా మధ్యనే కాలం వెళ్ళబుచ్చెయ్యండీ, ఆవంటూ' అని బ్రతిమాలారు. రామనాథంగారు మందహాసం చేసి తల అడ్డంగా తాటిస్తూ 'ససేమిరా' అన్నారు.

"ఊళ్ళో నాపేర ఒక రామాలయం కట్టించండి. అందుకయే డబ్బు ఇదిగో" అంటూ నాలుగువేలు పెద్దల సమక్షాన మునసబు కరణాలకి ఒప్పగించి ఆ పై చిలుకు చేత్తో పుచ్చుకుని రామేశ్వరం వెళ్ళిపోయాడు. పోతూపోతూ ఒక్కపని చేశాడు. రామాలయం కట్టించడానికి కార్యకర్తలుగా మునసబు కరణాలతో పాటు, మరొక పెద్దమనిషిని కూడా నియోగించాలనీ ఆ మూడో ఆయన చేతిమీదుగా ఆ సత్కార్యం చెయ్యాలనీ చెప్పి మరీ వెళ్ళాడు

అదే పేచీలకి నాంది అయింది. ఆ మూడో పెద్దమనిషి ఎవరో తేలలేదు. కక్షలదాకా వెళ్ళి ఎంతకీ తేలలేదు. దాదాపు ఆర్నెల్లయిపోయింది. చివరకి—ఏది శాశ్వతం—

ఎన్నికలు జరుపుదామన్నారు. సైఁ అంటే సైఁ అన్నారు. తలలూ తలలూ పట్టుకుని తలకిందులైన మీదట, ఊళ్ళో జనం అలవాటు ప్రకారం ముందర రెండుపార్టీ లయిపోయి బంగారయ్య అనే ఒక పెద్దమనిషికీ సూరయ్య అనే ఇంకో పెద్దమనిషికీ మీసాలు దువ్వి ముందరికి నెట్టారు. వీరో వారో నెగ్గాలి. బంగారయ్యకి నోరు మంచితనంవల్ల ఊరు మంచిదైంది. ఆయనకి మునసబుగారి అభిమానం వుంది. ప్రతిష్ఠకోసం పాకులాడే మనిషి. ఇక సూరయ్యగారు. ఈయనే రామారావు మావయ్య. ఆ స్తికలకుర్రవాడి వేలు విడిచిన మేనమామ అవడం సూరయ్య అర్హత. అదే కరణంగారు అతనికి మద్దతు ఇవ్వడానికి కారణంకూడా. ఇందులో బోలెడు రాజకీయాలున్నాయి. ఎన్నో సమస్యలు ఇమిడి ఉన్నాయి.

ఎన్నికలు మూడురోజు లున్నాయనగా ప్రచారం విజృంభించింది.

సూరయ్యగారు బస్తీనుండి నికార్సయిన రాటుదేరిన రాజకీయవాదుల్ని పిలిపించడానికి సన్నాహాలు చేస్తున్నాడు. డబ్బుకావాలి. ఓరోజు పొద్దున్నే వంటింట్లోచేరి సూరమ్మగారిని బ్రతిమాలాడు.

"చెల్లీ — నీకు పుణ్యాం వుంటుంది. ఒక పాతిక రూపాయలు నీవి కావనుకుని ఇద్దూ. నీ ధర్మవాఁ అని ఇంటులో గెలిస్తే కాస్త పేరు మోగుతుంది. నలుగురూ తెలిసొస్తారు. బస్తీలో వుద్యోగం సంపాదించుకొంటా. లేపోతే ఏ శాసనసభకో,

బ స్త్రీమునిసిపాలిటీలో మళ్లీ పోటీచేసి గెలుస్తా. నీకు తెలీదు చెల్లీ—ఎంతకాలం ఇలా వుండిపోను. చెప్పు—డబ్బూ దస్కం లేకుండా—జన్మలో నీకో రవికలగుడ్డ ఇచ్చి ఎర గను. నీ యింటిమీద పడి తింటున్నాను — ఆడకూతురు వనేనా లేకండా-నాకు ఇదే చింత అనుకో - రాత్రింబవళ్ళు నిద్రపట్టదు" అన్నాడు.

సూరమ్మగారు జాలిగా నవ్వింది. "పోదులే అన్నయ్యా! నువ్వు మరీని—అలాటిదానికి నిద్ర పాడుచేసుకుంటారా! నువు తినే పిడికెడు మెతుకులకి మాకు బరువవుతావురా! ఆ మా రాజు మరీ అధ్వాన్నం చేసిపోలేదుగా-పైగా కుర్రాడు న్నాడు. పొలం సంగతులు వాడికి తెలీవుగదా. నువ్వేనా ఆ పనిచూసి పెడుతున్నావా లేదా చెప్పు. వుద్యోగం సద్యోగం వద్దులే. ఇంటి పట్టున పడివుండు" అందావిడ.

"అదేంముక్క చెల్లీ. రావుడికీడొచ్చిందా—వాడూ కుడీ ఎడమా తెలుసు కుంటున్నాడా - రేపు పెళ్ళీగిత్రా చేసుకు పిల్లామేకా కంటాడా-వాడిల్లు వాడు చూసుకుంటే నాపనేం వుంటుదమ్మా-పైగా నీకైతే అభిమానం వుంటుంది కాని కోడలమ్మకి ఇష్టం వుండద్దుటమ్మా—అబ్బే అలా తీసి పారెయ్యకు. నువ్వంటే తల్లివి కాబట్టి తప్పదనుకో—నే నెవణ్ణి?"

"అదేమిటన్నయ్యా-అంత రాలుగాయిని తెచ్చుకుంటామా ఇంటికి. కరణంగారి పిల్ల మంచిదే. పనీ పాటా వచ్చు. చదువు కుంటేనేం ఒద్దికా వందనం ఉంది."

"మరేనమ్మా! కరణంగారింట్లో కూడా ఈ సంగతే చెప్పు కుని ఇదైపోతారు. మన పిల్లని సూరమ్మగారు కడుపులో పెట్టుకోవడంకన్నా కావలసిందేవుందీ. ఆవిడే ఊం అనాలి గానీ. పిల్లా పిల్లాడూ చిలకా గోరింకలల్లే ఉంటాయా, అవంటా అని - అని ఎప్పుడూ యిదై పోతారమ్మా ... ఇంకోటి చెల్లీ, మనలో మనమాటేన్మీ, ఆయనకి సీతమ్మ ఒక్కగాని ఒక్క కూతురాయె. రేపు ఆయనకాస్త హరీ మంటే ఆ ఆస్తికూడా రాముడే ఏలుకోవచ్చు. ఏమంటావ్... అహా... మాటవరసకి చెబుతున్నా"

"పోదూ అన్నయ్యా అవేం మాటలు. మనకెందుకులే, ఆయన ఓ కొడుకుని పెంచుకోకూడదా ఏం - రేపు సీళ్ళొది లేవాడు వద్దూ వాళ్ళకీ."

"అదికాదమ్మా—సందర్భం వచ్చినపుడు అనుకోవద్దూ మరి—ఇదిలావుందా—ఈ రామిగాడు చూస్తే ఆత్రేరి అని అంటున్నాడు. నేను మెల్లిగా కదిపించి చూశాలే. తెలీదమ్మా - వీర్రాజు, మనవాడి చెలికాడు—మరేం - వాడు మెల్లిగా కదలేశాట్ట. ఆవటా—నాన్సెన్స్—నేను దాన్ని చేసుకోను. సుబ్బుల్ని తప్ప చస్తే యింకోర్తిని చూడను అన్నాట్ట!"

"అయ్యో! అదేం బుద్ధమ్మా వీడికి? గుంటమంత పిల్లఅది, లేత వెధవాయి వీడూనూ, పరహీనం కూడాను" అంది సూరమ్మగారు సందేహంగా.

"నాన్సెన్స్—అదేం కాదు" అంటూ సుడిగాలిలా వచ్చి వంటింటి గుమ్మంలో వాలాడు రామారావు. "వరహీనం ఏవిటమ్మా—వరహీనం. గిరహీనం నాకు పాతికేళ్ళు—సుబ్బులికి పద్దెనిమిది. నే నారడుగుల పొడుగు—లావు లేకపోయినా, పైగా నాకు కళ్ళజోడుంది. ఆఁ...ఇంకా వరహీనం ఏవింటి? నేను ఆ సీతని చచ్చినా చేసుకోను. చేసుకోను. చేసుకోను" అన్నాడు.

సూరమ్మగారు కొయ్యబారిపోయింది. ఉవ్వెత్తున కోపం వచ్చింది. ఏవిట్రా—వెధవా—అలా మిడిసిపడిపోతున్నావ్—సిగ్గూ శరం లేకుండా ఏమిటా మాటలూ—ఏవిట్రా ఆ గావు కేకలు—మంచీ మర్యాదా పెద్దంతరం చిన్నంతరం లేదూ? ఎందుకులే వాడి వయస్సు వాడికొచ్చిందని ఊరుకుంటున్న కొద్దీ పెచ్చురేగిపోతున్నావే—హన్నా!—నాన్నతో

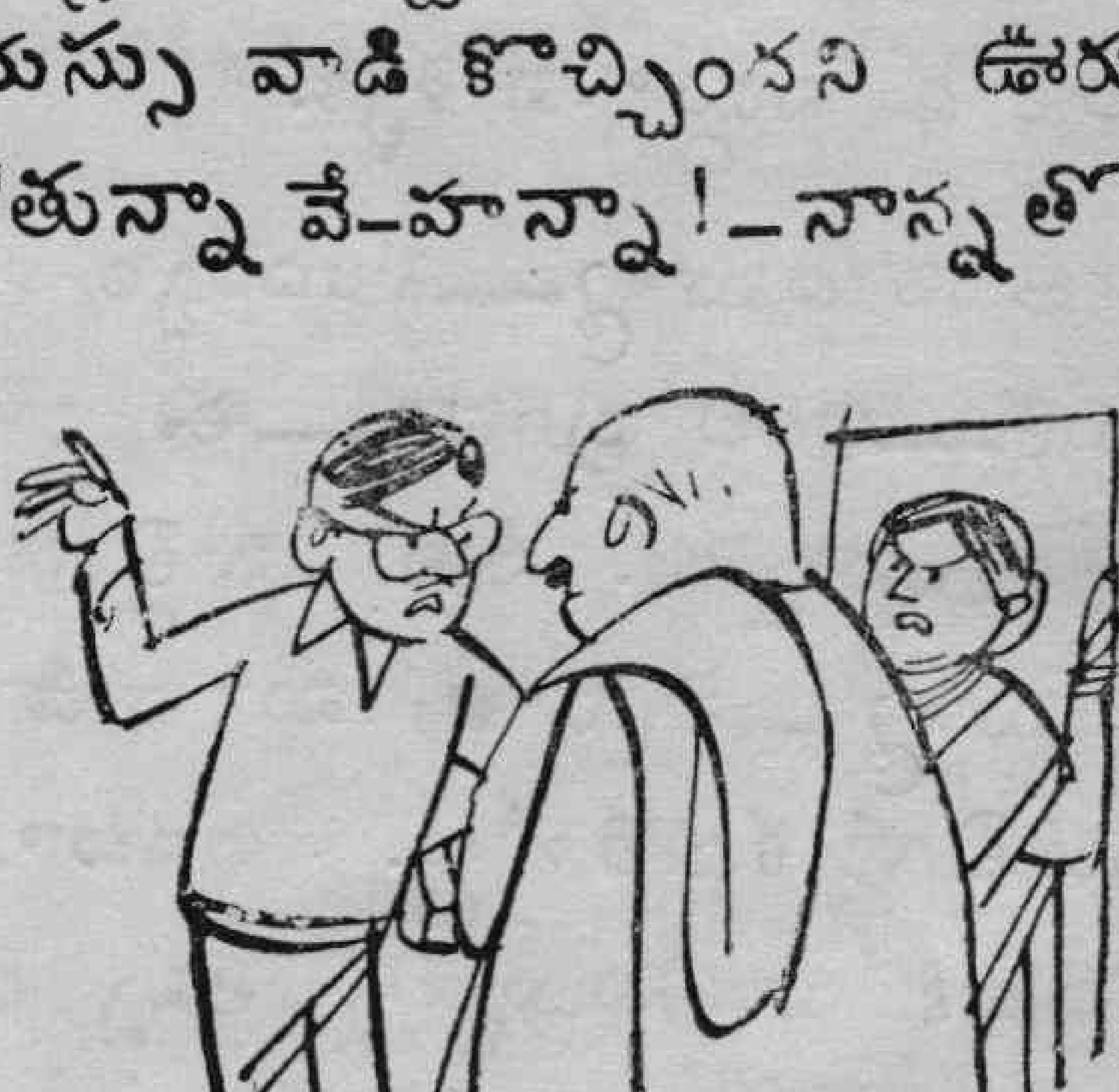

పాటు అమ్మకూడా చచ్చిందనుకున్నావా ఏం? —పొగరు—పొగరా అని" అంటూ ఆయాసపడసాగిం దావిడ.

నువ్వూర్కో చెల్లీ—నువ్వలా హైరాణ పడద్దు. నే చెబు

తాగా_ ఒరేయ్ రాముడూ _ చూడమ్మా-నీ గోలేమిటో నాకు తెలిసింది. కాని మనకి ప్రేమేమిట్రా! _ పుస్తకాల్లో రాసుకేడిచేదేగానీ-అల్లరి పెట్టక అమ్మమాట విను. మీ నాన్నే బ్రతికుంటే ఇలా చేసేవాడివిరా?"

"మా నాన్నే బ్రతికుంటే నామాటకూడా కొంచెం కనుక్కొని ఏ పనేనా చేసేవాడు. మా నాన్న కొట్టినా, నేనంటే ప్రేమ."

"అయితే అమ్మ నీకు చేదెట్టింది, కదూ _ అను నాయనా అను-నేనే పోయి ఆయనే ఉండిపోతే ఎంత బావుండును. ఈ ఇడుములన్నీ తప్పేవి" అంటూ కంట నీరెట్టుకుంది సూరమ్మగారు.

రామం తల వంచుకున్నాడు.

జ్ఞానం వచ్చాక ఇంత రభస ఎన్నడూ జరగలేదు. అమ్మ నేడిపించలేదు. ఇంతకీ కారణం.......

మామయ్య వీపు తట్టాడు. అంతలోనే అలా మొహం వాలిస్తే ఎలాగూ? ఆడకూతురు కష్టాలు సహించలేక కోప్పడింది_దాన్ని సంతోషపెట్టరా నాయనా, తల్లి ఋణం ఏవనుకున్నావో_ఏం? సరేనా _ సీతని చేసుకుంటావుగా—నేను మాట ఇచ్చేసి వచ్చా కూడా అన్నాడు.

"దానికేం-యిచ్చినమాట మళ్ళీ అడిగి పట్టుకు చక్కా ఒచ్చేయ్" అంటూ లేచిపోయాడు రామం.

రామానికి ఒళ్ళు మండిపోతోంది. సూరయ్య నంగనాచి

వేషాలకి. సూరయ్యగారి కథ అతనికి అపుడే తెలిసింది. మొహంమీద అనెయ్యడానికి గుండెలు చాల్లేదు. అమ్మకి చెప్పినా నమ్మదాయె. పైగా మొగదక్షత - పెద్ద దిక్కు అంటుంది. మావయ్యమాటలు చూస్తే తేనెమాటలు. చేష్టలు చూస్తే దౌర్భాగ్యపు చేష్టలు. సరాసరి శివాలయా నికి వెళ్ళి కూచున్నాడు రామారావు విచారంగా.

*　*　*

"సోదరా రామా! ఊళ్ళోకి పెద్దమనుషులు దిగార్రోయ్! కథ ముదిరి క్లయిమాక్సు కొస్తోంది. కాస్కో నారంగా!" అన్నాడు శివాలయంగోడమీద వీర్రాజు.

"చస్—ఏవిట్రా కోతిచేష్టలు? నిక్షేపంవంటి సింహద్వారం వుండగా గోడలు దూకడం ఏవిట్రా"

దొంగరాముడి సాహస ఫలంలే, ఏదో ప్రాక్టీసు—" అంటూ గోడదూకాడు వీర్రాజు.

"కథ క్లయిమాక్సు అన్నా వేమిట్రా? అసలు కథ మొదలే కాలేదుగా!"

"కాకేం! బోలెడయింది. అదీకాక పురిట్లో సంధికొట్టినట్టు కొందరు విలన్ల ఎత్తులు మొదట్లోనే క్లయిమాక్సు కెళ్ళి పోతాయిలే—అసలే మన ఊరిలో బోలెడుమంది పెద్ద మనుషులు—వాళ్ళు చాలక బస్తీ పెద్దమనుషులు దిగారు. క్లయిమాక్సు కాక మరేవిట్రా

"పెద్దమనుషులు రావడవేమిట్రా సంగతి చెప్పు."

"రావుడూ! మీ మావయ్యె అగ్గిరాముడ్రా. లాకాయి లూకాయి రకంకాదు. పెద్దబుర్రే! రాజకీయబుర్ర!"

"రాజకీయ బుర్రేవిటీ! నీ బొంద. తప్పుడు సమాసాలూ నువ్వూనూ - అదేం తెలుగురా చెవలాయూ?"

"పోరాపో - ఇదేం తప్పు సమాసంటే కానీ, యమ సమాసాలు వినొచ్చా ఇందాక-హృదయపాట, వృద్ధతల్లి, పుష్ప చెట్లు లాటివి. పైగా సినిమా పాటలు రాస్తాట్ట - ఊఁ!"
'ఏవిట్రా నీగోల?"

"ఏవుంది, ఆ తప్పు సమాసంగాడికి సుబ్బులిచ్చేడానికి మీ మొగదిక్కూ, పెద్దదక్షతా తాంబూలా లిప్పించేస్తున్నాడు-ఇవాళ......"

రామారావు కొయ్యబారి పోయాడు.
"ఎవడ్రా వాడు?"

"ఇంకెవడు - సుందర్రావు - కవిగాడు గోవహోవిందా అనుకో. పెద్దమనుష్యులు ఊరినిండా తిరిగేస్తున్నారు కాళ్ళ కడ్డంపడుతూ"

"రాజా సరిగ్గా చెప్పరా-కొంపలంటుకు పోతూంటే గోవింద నామాలు పాడతానంటే ఎలాగరా"

"అయితే టూకీగా చెబుతా విను. కథ యిందులో చాలా భాగం స్వకల్పితం. మిగతాది మా ప్రత్యేక విలేఖరి దొంగ రాముడు అందుకో సంపాదించింది. నీ మావయ్యె ఉద్ధం

డుడు. అయితేనేం, అప్పులు పీకలమీదికి తెచ్చుకున్నాడు"

"పేకాట సంగతేనా?"

"నల్లమందు కూడా"

"మొత్తం యెంత?"

"అసలుఫాయిదాలు కలిసి రెండొందలు పాతిక పైచిలికుంది"

"సుబ్బులి సంబంధం కుదిర్చినందుకు సుందరంగాడు ఎంతి స్తున్నాడు? పైగా వాడు బంగారయ్య మనిషికదట్రా - బంగారయ్యకీ, మావాడికీ ఎన్నికలపోటీ ఏడుస్తోందిగా-మధ్య ఈ ప్రేమేమిటి?"

"అడ్డదిడ్డ ప్రశ్నలెయ్యకు, చెబుతా విను. మావయ్య బస్తీలో నల్లమందు బ్లాకు దుకాణంవాడికి 35 రూ॥ లున్నా మూడు ముక్కలాటలో పాల్గొన్న కంట్రాక్టరు మావకి రెండు వందలూ, సుబ్బిశెట్టి అనే శ్రేష్ఠికుల శ్రేష్ఠుడికి పాతికా బాకీపడి నోటురాసిచ్చాడనీ విశ్వసనీయంగా అభిజ్ఞవర్గాలద్వారా తెలియవచ్చింది"

"హరిసీ!"

"మధ్య హరి 'నా' ఎందుకు? హరి 'మొగదక్షతా' అనుకో- ఏం-కిందటివారం పేకాటలో తొండలు ఊసరవెల్లులై జుట్టూ జుట్టూ పట్టుకునేదాకా వెళ్ళిందట. మీ మావంది నికార్సయిన బోడిగుండు కాబట్టి పీకమీదకెళ్ళాయి చేతులు. వాళ్ళిద్దరూ రవ్వరట్టూ చేస్తామన్నారు, ఈ ఊరొచ్చి. మీ మగదిక్కుకి, ఈ ఆపదలో అడ్డుకొనే దిక్కు-

కనపడలేదు. మీా అమ్మనెలా అడుగుతాడు చెప్పు...! దగు ల్బాజీల దారి మేడీజీ అన్నట్టు ఆకంట్రాక్టరుకీ, శెట్టికీ బుర్రలు జమిలిగా పనిచేశాయి. 'పంతులు మా పంతులే. చూస్తూ చూస్తూ పంతులు పరువుతియ్యడం ఎందుకు' అని కంట్రాక్టరు అన్నాడట.' మరే మరే - కడుపుచించుకుంటే కాళ్ళ మీాద పడతది. పంతులు గుట్టుబయటపడితే పెద్దమడుసులం మనంమాత్రం నలుగురి నోళ్ళలో పడిపోవాం?' అని శెట్టి అన్నాట్ట. చివరికీ మీా మావ, కంట్రాక్టరు, సెట్టీ కలిసి పెద్ద ఎత్తువేశారు. యమయెత్తులే!_అలాటిలాటి ఎత్తుగాదు."

"రాజూ! ఎందుకురా విసిగిస్తావు? కథలూ, కవిత్వం రాసుకు బతకూ-డదూ నాకు టూకీగా చెప్పేసి___"

"వినవోయ్ చవటా - రసగంధాయంలోకి వస్తున్నాం. రామనాథంగారు సన్యాసం పుచ్చుకుంటూ రామాలయం కట్టించమన్నాడుగా, అది వాళ్ళ బుర్రలకి ఏకకాలంలో తట్టింది. కరణం మునసబుల చేతికి డబ్బు అప్పగించినా, మందిరం కట్టించే వ్యవహారంలో మంచీ చెడ్డాచూసి తేల్చ డానికి ఊళ్లో నలుగురిచేతా తగుననిపించుకున్న పెద్దమనిషిని నియోగించాలని గదటోయ్ ఆయన ఆవాళ చెప్పాడు. ఆర్నెల్లయినా ఇంకా ఆ పెద్దమనిషి ఎవడో తేల్చలేదు. ప్రతివాడూ కండువా సవరించుకుని మీసాలు మెలేస్సే, వాడేనాయె. రేపు ఆదివారం ఎన్నికలాయె. ఎన్నికలు పెట్టా లన్న అయిడియా ఆదిలో మీా మావ బుర్రలోంచే బయలు దేరిందట కిందటివారం. ఈ ఎన్నికలకి మీా మావ నిలబడు

తున్నాడు కదా, ఈయనకి పోటీగా బంగారయ్యగారొచ్చాడు–మునసబు పార్టీ మనిషి. రేపు మీ మావయ్య ఎన్నికయితే రామమందిరం కట్టడానికి కంట్రాక్టు బస్తీ కంట్రాక్టరుకి ఇస్తాట్ట – వెయ్యా రెండువేలా! నాలుగువేలాయె. ఇదీ మీ మావకీ, కంట్రాక్టరుకీ ఒప్పందం. ఈ కంట్రాక్టు తనకిస్తే మీ మావ బాకీవున్న రెండొందలూ చెల్లుకొట్టడంకాకుండా పైనో యాభై రూపాయలు పారేస్తానని కంట్రాక్టరు మాటిచ్చాడు. అందుకని మీ మావ గెలవాలి."

"గెలవకపోతే?"

"ఆపైన భాగోతం వెండితెరమీద చూడాల్సిందే. మావ ఇంకోలా అప్పు తీర్చగలడా? కంట్రాక్టరూ, సెట్టీ ఏం చేస్తారు? సుందరం సుబ్బలక్ష్మిని చేసుకోగలడా? కథానాయకుడు రామారావు ఏమవుతాడు? వాడి చెలికాడు వీర్రాజుగానీ కొంపతీసి సీతని పెళ్ళాడేస్తాడా? మిగతా కథ వెండితెరపై చూడుడు. అంతే లెక్క—"

"ఇదెప్పట్నించిరోయ్?"

"ఏదీ!"

"అదేరా–నువ్వు కొంపతీసి సీతని పెళ్ళాడడం?"

"అబ్బే – వాజ్మూలంగా తీసుకుని రేపు నలుగురిలోను పరువు తీయగలవు జాగ్రత్త. ఊరికే అయిడియా అంతే –"

"వీర్రాజూ – మానవ హృదయం ఎంత అగాధంరా–ఎంత

చిత్రంరా - లోకంలో నీ అంతటి చవట చవటత్వంగల చవటలుంటారని కలలోకూడా తలచ లేదురా__"

"ఏడిశావు - పోకిళ్ళకు పోకు - సీతంటే దేవత."

"మరే మరే - మొత్తానికి నన్ను రక్షించావులే. అవును గానీ తెలీకా - అజ్ఞానంకొద్దీ కుతూహలం వల్లా అడుగుతాగానీ చూస్తూ చూస్తూ సీతమీద ఎలా ఇష్టం పుట్టిందిరా నీకూ!"

"నీకర్థం కాదురా — నేను మొన్నటిదాకా వెర్రిదనుకున్నా..."

"అలాగేలే గానీ అసలు సంగతి చెప్పరా"

వీర్రాజు సిగ్గుపడ్డాడు. "నిన్న మా బామ్మకి నోరు బావుండక చింతకాయ పచ్చడి తెమ్మంటే వాళ్ళింటికి వెళ్ళి అడిగా. సీత లోపలికెళ్ళి చిన్న రాచ్చిప్పలోవేసి తెచ్చింది. సావిట్లో ఎవ్వరూ లేరు. సరే - చేతికిస్తూ... నా కళ్ళల్లోకి

చూసింది. ఎంత బావుందనీ! బలేగా చూసిందిలే. అలా కళ్ళు పరస్పరం చూసేసుకుంటున్నాయి. ఈ చేతులు ఆ చేతుల్లోని రాచ్చిప్ప నందుకుంటున్నాయి. కళ్ళు బిజీగా వున్నందువల్ల కంగారులో చేతులు తగిలాయి....ఒరేయ్ సిగరెట్టియ్యరా"

"ఇది దేవుడి గుడి, చందాలేసి చావగొడతారు. ఇక్కడ రామాయణాలే తప్ప అసలు ప్రేమాయణాలే మాట్లాడకూడదు. పైగా సిగరెట్టోటా... సరేలే ఏమయింది?'

"ఏమవడాని కేముంది? చూపూచూపూ కలిసింది. చేయీచేయీ కలిసింది. మాటామాటా కలిసింది. దరిమిలా మనసులు కలిశాయి."

"కనులు కనులు కలిసే - చిరు మనసులు వెన్నెలలు కురిసే-సరే పచ్చడి రాచ్చిప్ప ఏం చేశారు?"

"ఇంతలోకి వాళ్ళ నాన్నొచ్చేశాడు. అయినా యిదేమన్నా సినిమాట్రా! మాట్లాడిన మరుక్షణంలో 'హా నాథా' అని మీద వాలిపోడానికి.... జీవితం!"

"కాదుమరీ అవునుగాని సీత నీకెన్నో నంబరురా?"అన్నాడు రామారావు.

వీర్రాజు మళ్ళీ సిగ్గుపడ్డాడు. "లెక్కపెడితే ఇది పదమూడోదనుక్కో. అయినా మిగతా వాళ్ళంతా ఓ ఎత్తూ—సీత ఒక్కర్తీ ఒక ఎత్తు - మన వూళ్ళోనే మా వీధిలోనే ఇంత మాణిక్యం వుండగా దాన్ని చూసుకోకుండా ఇన్నాళ్ళు మసి బొగ్గులకోసం తారాట్లాడాను. కానీ వాళ్ళంతా సీత కాలి గోరికి సాటిరారని నిన్న తెలుసుకున్నా."

"కాలి గోళ్ళకూడా రంగేస్తుందా ఏం?"

"ఆ! ఎంత బావుంటాయని! నే నెక్కువసేపు కాలిగోళ్ళే చూశా! మొదట్లోనే కళ్ళలోకి చూస్తే బావుండదని"

"భేషో భేష్! కాని మీరేం మాటాడుకున్నార్రా?"

"ముందరేమో పచ్చడి తేగానే - 'పాచ్చింతకాయేనాండీ' అన్నా. వెంటనే చిరునవ్వుతో తలవంచుకొని - 'అవును రాజ్! పాతపచ్చడే - నువ్వు 'దీదార్' చూశావూ' అంది. 'చూశాచూశా' నన్నా. ఆకాడ్నించీ మాఅభిమానతారల్ని గురించీ మాటా మంతీ ఆడుకున్నాం. లిటరేచరుకూడా చదివిందిరా - ఫిఫ్తుఫారం అయితేనేం - 'ప్రేమవాహిని' - 'హృదయజ్వాల' - 'భగ్న హృదయాలు' - 'గతుకుల బ్రతుకులు' అవన్నీ చక్కగా చదివి ఎనలైజ్ చేసింది... ఒరేయ్ సుందరంగాడు లేడు... వాడు మొన్న ఘాటుగా చూసి నిన్న ప్రొద్దున్న పాటలపుస్తకం ఇచ్చి దాంట్లో ప్రేమలేఖ పెట్టాడురా! తప్పాకదూ! సంసారులనుకున్నాడా సానులనుకున్నాడా! దాన్నిండాకవిత్వం ఉందట! 'ఓప్రియా

నువ్వు ఇది అనే అదివంటి దానివి. నీ అదనే ఇది ప్రకృతి సౌందర్యంలోని ఇదనే అదిలా వెలిగిపోతోంది.' ఆవటాని రాశాట్ట. పైగా పాటలు సొంతకవిత్వంట! బోడికవిత్వం. అవన్నీ పుస్తకంలో ఎక్కించాడు. దాని పేరు 'హృదయ పాటలు'.

"ఒకేయ్ రాజూ – ఆగరా అయిడియా–"

"ఏ మొచ్చి పడింది"!

"నీ తలకాయి. ఎవడ్రా వాడు, పూర్వం అయిడియా లిచ్చేసే వాడు – నిమిషాలమీద!"

"నేనే"

"నువ్వే కాబోలు.... ఛా నీబొంద. నీ కయిడియా లెక్కడివిరా, నేనే కాబోలు. సరేలే. ఆ సుందరం వెధవ రాసిన వుత్తరం యెలాగేనా తెచ్చేవా, నేను సుబ్బలక్ష్మిని పెళ్ళాడేశానే"

"అది కుదర్దురా. అలాటివడక్కు. నీ కవడో రాసిన లవ్ లెటర్ ఇలా ఇయ్యమని, సీత నడగనా? ఛా! నాకు విడాకులిచ్చేస్తుంది. 'రాజ్ నీదింత సంకుచిత మన స్తత్వం అనుకోలేదు' అనేస్తుంది."

"ప్రి రాజే ఈ మాటలనేది? ఇంత దుర్మార్గుడవనుకో లేదురా. మన స్నేహం, చిన్ననాటి పాఠశాలా చెట్లనడుమ ఆటలలో... ..."

"నాన్సెన్స్! ఈ వేషాలన్నీ కుదరవు."

"రాజా, మొన్న మొన్నటిదాకా నీకు ప్రేమలేఖలు రాసి పెట్టిందెవర్రా! వాటికి ఫెయిర్ రాసి పోష్టుకి డబ్బులిచ్చిం దెవర్రా! నువ్వు నిరాశతో యేడుస్తూ భగ్నహృదయంతో భాష్పకణాలతో వచ్చినపుడు నీ గోడు విని నిన్నూరుణో పెట్టి నీబదులు ఏడ్చిందెవర్రా? ఇవన్నీ మర్చిపోయావా!"

"ఇవన్నీ ఏవిఁటి, గత జీవితం అంతా మర్చిపోయాను. అంతా కడిగేసి ముగ్గులు పెట్టాను. నిన్ననే పునర్జన్మ ఎత్తా" అన్నాడు వీర్రాజు.

రామారావు ఆలోచనలో పడిపోయాడు. కాస్త ఆగి బ్రహ్మాస్త్రం వేశారు. "రాజా! విను. మామావయ్య సీతని నాకు యిప్పించటానికి యేర్పాట్లు చేశాడు. తెలుసుగా. కర ణంగారు మాటయిచ్చాడు. అమాంతంగా నేను యింటికెళ్ళి మాఅమ్మదగ్గర మారాం పెట్టి రేపే తాంబూలాలు ఇప్పిం చేసుకుని ఎల్లుండే సీతని పెళ్ళాడిపారేస్తా... ఆనక నువ్వు 'వేదనపాలై నా మనసంతా వేసారేనే-యె' అంటూ ఉసూ రున ఏడవాలి. జాగర్త, మర్యాదగా సీతనడిగి సుందరం రాసిన ఉత్తరం పట్రా" అన్నాడు.

రాజు నిర్లక్ష్యంగా నవ్వాడు. "మీ మావఁకాదు, ఆయన మామ, వాళ్ళ వేలువిడిచిన మావా కలిసి, దిలీప్‌కుమార్‌ని తీసుకొచ్చి నిలబెట్టినా సీత కన్నెత్తి కలకదు. తెలుసా!— డీప్‌లవ్, హృదయం అంకితం యిచ్చింది నాకు. వాళ్ళ నాన్నతో చెప్పి ఒప్పిస్తానంది.... పైగా నిన్ను గురించి ఏమందో తెలుసా?"

రామారావుకి కుతూహలం కలిగింది. అయినా ఒక రకంగా "ఏమంటుంది'దిలీప్‌కుమార్ అంతటి అందగాడు, నన్ను నిర్లక్ష్యం చేశాడు' అని వుంటుంది. అంతేగా!" అన్న ధోరణిలో చూశాడు.

రాజు నవ్వాడు. "ఏడిశావు? వెధవ చూపూ నువ్వూను. తగ్గిపో... సీత నిన్ను వరి మఫ్ అంది. చవట అంది. దద్దమ్మ అంది.... అ... ఇలాటిదే ఇంకో మాట ఉందేవిట్రా..."
"వాజమ్మ" అన్నాడు రామారావు గంభీరంగా.

"ఆ, మరే వాజమ్మ అంది. ఎందుకూ పనికిరాడు; చురుకుతనం లేదు. కళ్ళలో జీవం లేదు. ఏడుపుగొట్టు మొహం, జిడ్డు మొహం" అంది.
'షటప్' అన్నాడు రామారావు కర్కశంగా.
"ఆ... ఇంగ్లీషు రాదనికూడా అంది. కళ్ళజోడు లేకపోతే కళ్ళు కనపడవంది"
"అందేం! అలాగేం... ఎంత పొగరు: ఎంత పొగరు: ఒళ్ళు బలిసి పట్నవాసం..."

"తగ్గరా - తగ్గు, దాన్ని ఇ క్కొక్క మాటంటే నేనుఊరుకోను. అంటే అందిలే... ఏదీ ఆ కళ్ళజోడు తీసేసి ఇవెన్ని వేళ్ళో తపీమని చెప్పు. లేకపోతే లేచి తిన్నగా వెళ్ళి ఆ మూడో స్తంభంమీద కుడివేపు బొమ్మ ఎడంకాలు ముట్టుకుని వెళ్ళిన దారినే వచ్చి కూర్చో. చూద్దాం" అన్నాడు వీ్రరాజు నవ్వుతూ.

రామారావుకి ఏడుపూ చిరాకూ కలిగాయి. మాట్లాడలేదు. రాజు నవ్వుకుంటూ, జేబులోంచి సీతరాసిన వుత్తరం తీసి చదువుకోడం మొదలు పెట్టాడు.

"రాజూ"

"ఏం?"

రామారావు గొంతు వణికింది. చిన్న ఏడుపు చారకూడా రాజుకి వినపడింది.

"హారి – ఆడదానిలా ఏడుపేవిట్రా... మొగాడివి నువ్వ పబ్లిగ్గా ఏడవచ్చా...ఛీ వూరుకో"

"రాజూ సుబ్బులురా" అన్నాడు రామారావు దీనంగా...

"ఏం సుబ్బులి కేమొచ్చింది?"

"సుబ్బులు జ్ఞాపకం వస్తోందిరా...ఒరేయ్ రాజూ నాకు భయంగా వుందిరా.నువ్వేలాగేనా వుత్తరం పట్రావాలిరా" అన్నాడు రామారావు.

"బావుండదు బ్రదర్...సరే యెందుకు చెప్పు"

"ఏం లేదు. సుబ్బులంటే నాకు చాలా యిష్టమని మా మావయ్యకి తెలుసు. నాకు సీతని కట్టబెట్టటానికి ఇది ఓ పెద్ద ఆటంకం అనీ తెలుసు. అందుకని సుబ్బుల్ని యింకొకరికిచ్చి పెళ్ళిచేయిస్తే నేను కాసేపు ఏడ్చి సీతని చేసుకుంటానని మావాడి ఊహ. అందుకనే సుందరంగాడు అంతవాడు ఇంతవాడని జగన్నాథంగారికి సిఫార్సు చేస్తున్నాడు. ఇప్పుడు నువ్వోకనక సుందరం సీతకి రాసిన వుత్తరం తెచ్చిపెడితే

దాన్ని నేను తిన్నగా జగన్నాధంగారి చేతికిస్తే, ఆయన దాన్ని చదివితే, తక్షణం సుందరానికి సుబ్బుల్ని చచ్చినా ఇవ్వనని కుండబద్దలుకొట్టినట్టు చెప్పేస్తాడు. అక్కడితో మావయ్య పన్నాగంలో ప్రధమభాగం ధ్వంసం చేసినవాడినవుతాను" అన్నాడు రామారావు.

వీర్రాజుకి ఉషారు పుట్టింది. "రెండవభాగం నేను నాశనం చేస్తాలే. 'రాజుకి నన్నిచ్చి పెళ్ళిచెయ్యకపోతే నూతులో దూకుతానని సీతా, సీతని నాకు చెయ్యకపోతే సన్యాసం పుచ్చుకుంటానని నేనూ ఎడా పెడా బెదిరిస్తాం."

"రైటో బేషుగ్గాఉంది... ఇదేజరిగితే కరణంగారికి మామయ్య అవసరం ఉండదు. అందుకని ఆయన రేపు ఎన్నికలకి మా మావయ్యకి ఓట్లుఇప్పించడు. మావాడు అగ్గిరాముడైపోయి, పంతానికి నాకు ఇంకో పిల్లనిచ్చి పెళ్ళిచేస్తాడు. ఆకోపంలో సుబ్బలక్ష్మి సంబంధం కుదిర్చేస్తాడు... మనం అంతా హాయిగా ఉంటాం."

''శబాష్! కీడెంచి మేలెంచమన్నారు. మనం ముందర మేలెంచాం''అన్నాడు వీర్రాజు.

''కీడేముంది రా, ఏంలేం దే"

"సుందరం గాడున్నాడు చాలదూ"

"ఏడిశాడు - వాణ్ణింక ఖాతరు చెయ్యక్కర్లేదుగా"

"విచ్చు రూపాయల్లే ఖంగుమని మోగిపోతూ ఊరంతా చడామడా తిరిగేసి తలకాయలు మార్చేస్తూంటే వాణ్ణి ఖాతరు చెయ్యకపోతే ఎలాగరా!" అన్నాడు వీర్రాజు.

"సరే ఉన్నాడురా సుందరం. ఇంతకీ వీడెందుకొచ్చినట్లు ఈ ఊరు ?"

"సినిమా తియ్యడానికి"

"అదేవిటది? కొత్త కథ. ఇదెక్కడ సంపాదించావు"

"చెపుతున్నాగా, ఊళ్ళోకి పెద్దమనుష్యులు వచ్చారని, వాళ్ళతోపాటే ఇందాకా ఒక సినీభాయ్‌గాడొచ్చాడు చెన్నాపట్నం నుంచే.

"వాడెవడు?"

"వాడు సినిమా పరిశ్రమకి లైజాను ఆఫీసరు. అనుసంధాన కర్త. ముందు వాడికీ వీడికీ పోట్లాట తెచ్చి, ఆపైన తను ఓవేపు చేరి రెండోవాణ్ణి తిప్పలుపెట్టి మొదటివాడి దగ్గర డబ్బు వడేస్తాడు, శాశ్వత ఋణంపద్ధతిలో - ఆపైన మళ్ళీ వాళ్ళిద్దర్నీ నేస్తాలు చేసిపారేసి రెండోవాడిదగ్గర గుంజుతాడు. ఇప్పుడు పేపరు పెడతాట్ట."

"ఈ శ్రేడు సీక్రెట్లు నీకెలా చెప్పాడు?"

"ఆఁ! ఏనుండి ఊళ్ళోకి వస్తూనే నన్ను సుందరం ఇల్లెక్క డని అడిగాడు. వాడివాటం, ఆ న్యూస్‌పేపరు బుష్‌కోటూ, మూతిమీద ఈగవాలినట్లు మూడు వెంట్రుకల మీసం, గిరజాల వ్యవహారం చూసి సినిమా వాడని గుర్తుపట్టేను. వసపిట్టలా వాగుతాడులే. ఒకవిధంగా వెర్రిబాగులాడు. నేను బొంబాయిలో అసిస్టెంట్ కెమేరామాన్ అని చెప్పే సరికి తారున నమ్మేసి తన పురాణం చెప్పాడు. నాకు తోచిన ట్రేడు సీక్రెట్సు, సినిమా పత్రికల్లో చదివినవి నాలుగూ చెప్పేసరికి గుట్టూ మట్టూ లేకండా అన్నీ చెప్పాడు. తనకి బొంబాయిలో ఛాన్సు ఇప్పించమన్నాడు. నేను వచ్చేనెల, హాలీవుడ్ వెడతాననీ వెళ్ళొచ్చాక తప్పక చూస్తాననీ చెప్పా. గుమ్మైపోయాడనుకో రా మన్నీ నమ్మేసి!"

"తప్పకాదురా – నీకివేం బుద్ధులు. ఆతరువాత తరువాత!"

"తరూ లేదూ వాతా లేదూ, వీడిరాక సుందరం వీపున వాతయి కూర్చుంది."

"ఏం? ఏం? సుందరం మంచివాడా!"

"కాకేం? బోలెడుమంది. బంగారయ్య దగ్గర వెయ్యిరూపా యలు వడేస్తే, సినిమాతీసి, మళ్ళీవచ్చి బంగారయ్య ఇంటిని బంగారంతో నింపిపారేద్దామని ఉద్దేశంట. హృదయం, ఆశయం, మంచివే పాపం."

"నీ వెధవ సెటైరు చిరిగిపోయిన టైరులా వుంది, సంగతి చెప్పు."

"చెప్పడాని కేముంది! ఇదే సుందరం ఆశయం. బంగారయ్యకి ఎన్నికల్లో సాయపడి ఎలాగేనా ఓ వెయ్యి రూపాయలు పుచ్చుకు మెడ్రాసు మెయిలెక్కాలని వచ్చాడు. వీడికోసం అక్కడ సినీభాయ్ కాసుకూచున్నాట్ట. వీడు రాగానే సినిమా తియ్యడానికి"

"వెయ్యి రూపాయలతో సినిమా ఏమిట్రా!-నువ్వు మరీని"

"వెయ్యేం కర్మం. ఇపుడు ఇంకో మూడు వేలు కలిసొస్తున్నాయిగా."

"ఎక్కడినించి"

"మా మావయ్య నీమీద ప్రేమకొద్దీ, సుబ్బలక్ష్మిని వాడికట్టబెట్టబోతున్నాడుకదూ! సుబ్బలక్ష్మి తండ్రి ఉన్న మూడెకరాలలోనూ ఎకరన్నర తెగనమ్మి వీడికి ఆ మూడు వేలూ కట్నం పోస్తాట్ట. వాడి మొహంచూసి కాదనుకో- బంగారయ్య చుట్టంకదా - మంచివాడేననే ఉద్దేశంతో. బంగారయ్యకి ఈ సుందరం చెన్నపట్టంలో ఆడే భాగోతం తెలీదు. వాడేది చెబితే అదే. బంగారయ్య అనుకోడం - వీడు మందుల కంపెనీలో మేనేజరని"

"బావుంది. మూడు వేలిస్తే మాత్రం వీడేం చేస్తాడు మద్రాసులో!"

"సినీభాయ్ నాకు చక్కగా బోధపరిచాడులే. వెయ్యి రూపాయిలు చాలట. అంతకన్నా యెక్కువున్నా అవతల పారేస్తాట్ట. ఏంలేదు - ఈ వెయ్యిపెట్టి ఓ సినిమా పేపరు

పెడతాడట. అక్కణ్ణించి బ్రిటిష్ టెక్నిక్ ప్రకారం నిర్వాకంచేసి, ఓ ప్రొడ్యూసర్నీ, ఓ తారకేశ్వరినీ, ఓ తారకాసురుడ్నీ మంచిచేసుకుంటాట్ట. ఈలోగా సుందరంగా డేమో దాంటో, 'వెండితెరలో విషాదగాథ - వెలుగుదివ్వె' అని హెడ్డింగులు పెట్టి ఏకటాకీని కథలు గుప్పించేసి, సినేరియోలు రాసేస్తూంటాడుట. పాటలూ అవీ ఇప్పటికి మూడు వేలు రాసిపడేశాట్ట. నవ్వేవి, ఏడిచేవి, గుర్రబ్బండిలో కూచునిపాడేవి, ఎవడో వచ్చి సినిమా తీస్తానంటాడు. అమాంతం దానికి మాటలూ పాటలూ సుందరం రాస్తాడు. సినీభాయ్‌గాడు వీలైతే పేరు మార్చుకొని హీరోగానీ లేక సైడు హీరోగానీ వేస్తాడట."

"పెద్దప్లానే"

"ఇదేం పెద్ద! ఇంకా వుంది. ఇలా కొద్దిమొత్తంతో పెట్టిన సినిమా పత్రికని మెల్లగా ఇంగ్లీషులోకి మార్చేసి అక్కడినించి 'అవర్ ఆంధ్ర', 'అవర్ సౌతిండియా', 'అవరిండియా' 'అవరేషియా', 'అవర్ యురేషియా' అంటూ మెట్టు మెట్టూ, ఎక్కించేసి 'అవర్ వరల్డ్' చివరకి 'అవర్ యూనివర్స్' అనే పేరుతో పెద్ద పేపరుగా చేసేస్తాడు. అప్పటికి చంద్ర, అంగారక, కుజ - నాకు పేర్లురావు - మొదలైన అన్ని గోళాలలో అమెరికాయి వాళ్ళు ఇళ్ళూ గట్రా కట్టి విమాన సర్వీసు వేస్తారట. వీడు అప్పటినించీ ప్లానెట్ కో ఎడిషన్ చొప్పున వేస్తాట్ట. బావులే అయిడియా?"

"ఫస్టుగా వుంది. నువ్విప్పుడే పేర్లు కొనుక్కో."

"ఇందాకే కొన్నాగా పావలా అర్థణా ఫేగు. ఈసరయ్యా హోటల్లో కాఫీ తాగాంలే. అనరాంతం వాడి పర్సుపోయిందన్నాడు. పర్సు పోయినా బాధ లేదుకానీ—సిగరెట్ పెట్టి-మధ్య వజ్రం పొదిగిన వెండికేసు ఇరవై సిగరెట్లతో పోయిందన్నాడు. బాధపడిపోయాడు. సరే నేనే పావలా చెల్లించి డక్కను పెట్టి కొనిచ్చా. 'మా వెంచర్‌లో ఇదే మీ షేరనుకోండి బ్రదర్' అనేశాడు. ఫెళఫెళా నవ్వి నా బుజం బద్దలుకొట్టేసేడు."

రామారావు విరగబడి నవ్వాడు.

"ఇంకో తమాషాహోయ్. మన ఈసరయ్యా హోటలు గోడ మీాద చామాలమ్మ పిడకలు కొడుతూంటే చూసి పెదవి విరిచి 'పూర్ ఇండియా!' అని జాలిపడ్డాడురా."

"ఏం పాపం ?"

"అసలు వాడికి ఇండియా అంటే చిన్నప్పటినింటీ నచ్చదుట."

"ఏం ?"

"ఇక్కడ నైట్ క్లబ్బులు లేవుట. టెలివిజన్‌లు లేవుట. బాల్ డాన్సులు దేశవాళీ రకంట."

"ఈ సినీభాయ్‌గాడు అమెరికాగానీ వెళ్ళొచ్చాడేమిట్రా?"

"వీడు వెళ్ళలేదు కానీ వీడి మావయ్య డియరెస్టు ఫ్రెండు వెళ్ళొచ్చాట్ట. వాళ్ళ మావయ్య స్వగ్రామం ఈజిప్టుట. అంటే చాలా రోజుల్నుంచీ ఈజిప్టులో ఉంటున్నాట్ట.

అక్కడ ఆయనకి ఓ ఫ్రెండు. ఆ ఫ్రెండు అమెరికా అవీ చూసొచ్చాడు. ఆ గోరోజనం యావత్తూ వీడికి అంటుకుంది. అందుకని– 'ఇండియా సివిలైజ్డ్' కాదు. ఇండియాలో ఏం లేదు. వాడి బొంద వుందట. వాడే అన్నాడు. 'ఇక్కడేముందండీ నా బొంద' అని."

"ఇంతకీ వాడిలా అమాంతం ఊడిపడ్డ దెందుకూ?"

"సుందరం వాడికి ఒట్టేసి వచ్చాట్ట. మూడు రోజుల్లో వెయ్యి రూపాయలు పట్టుకు చక్కా వస్తానని. అక్కడ అప్పులవాళ్ళు పీక్కు తిన్నారు. మూడు కాదు గదా నాలుగు రోజులయినా వీడు రాలేదుట. ఇలా గయితే ప్రోగ్రాంలు దెబ్బతినవా? ఇదేం ఇంకోటా ఇంకోటా! సినిమా పరిశ్రమ! ఆవంటా అనుకుని దగ్గిరుండి తీసికెడదామని ఈయనగారు సామానేదో తాకట్టు పెట్టి కటాకటీగా డబ్బులుచ్చుకొని ఇక్కడ దిగాడు. ఇంక ఇద్దరూ కలిసి నిర్వాకం చేస్తారు."

"జగన్నాథంగారి కిదంతా తెలిస్తే!"

"కొంప లంటుకున్నాయే! అటు సూర్యు డిటు తిరిగినా ఆయన పిల్ల నివ్వడు. ఒకేయ్ అన్నట్టు అటు సూర్యు డిటు తిరిగాడురోయ్ చీకటి పడొస్తోంది. వెళ్ళాలి."

"ఏవిట్రా ఆ రాచకార్యం?"

"ఊళ్ళోకి పెద్దమనుషు లొచ్చారని చెప్పలేదూ వాళ్ళని సత్కరించద్దూ మరి" అన్నాడు వీర్రాజు.

"అవును పెద్దమనుషులన్నావు–ఏమిటా చెప్పనే లేదూ. మధ్య నీ వెధవ సొళ్ళు కబుర్లు చెప్పావు."

రాజు కోపంవచ్చింది. "నీ పెళ్ళి నా పెళ్ళి గురించి మాట్లాడితే వెధవ గోలంటావా?"

"సారీ! సారీ!—సరేకాని చెప్పు. ఎవరొచ్చారు?"

"ఎవరేమిటీ! సుబ్బిశెట్టి, కంట్రాక్టరు మామా, గవర్రాజూ దిగారు. వీళ్ళకే మీ మావ, మరియు ఇంకా మొగదక్షత డబ్బు బాకీ—మూడు ముక్కలాట మజా"

"ఎందు కొచ్చాడు?"

"ఎల్లుండే కదరా రామాలయం కట్టించే పెద్దమనిషి ఎన్నికలు. మీ మావయ్యకి ఓట్లియ్యమని వీళ్ళు ప్రోపగాండా చేసారు."

"నాలుగు వేల రూపాయలు రామమందిరం కట్టడానికింత గొడవట్రా!" అన్నాడు రామారావు ఆశ్చర్యంగా.

"ఏం చేదా ఏమిటి? ఒకటా రెండా మూడా! నాలుగు వేలు! మీ మావ గెలిస్తే, కట్టించే కంట్రాక్టు తను బాకీ ఉన్న బస్తీ కంట్రాక్టరికిస్తాడు - వాడి బాకీ చెల్లగట్టేస్తాడు."

"ఇక మిగిలేదేమిటి?"

"నీ తలకాయి. నీకు ఇంజనీరింగు సంగతి తెలీదు. అందుకే సీత నిన్ను వట్టి దద్దమ్మ, మఫ్ మరియు వాజమ్మ అంది. కంట్రాక్టరుబాబు రామ మందిరాన్ని వెయ్యి రూపాయిల్లో కట్టిపారేస్తాడు. వాడిదగ్గరున్న డొక్కు సరుకూ మనవూరి మట్టి పెళ్ళలూ కలిపేసి, రెండు వేల పైచిలుకు మిగులు. చేదాయేం?"

"అయ్యో బాబోయ్!—అది సరే—మావాడు గెలిస్తే కంట్రాక్టరు బాగుపడ్డం ప్రజలు మోసపోవడం అటుంచు. నా సంగ తేవిట్రా? ఆ కరణంగారు మావయ్యకు ఓట్లు వేయిస్తే గెలిచిన మర్నాడే పెళ్ళి చేయించమంటాడు కాబోలు—తన కూతురికీ నాకూ! హే భగవాన్! అలా చూస్తావేమిటయ్యా! నీ కళ్ళెదురుగా ఇంత అన్యాయం జరుగుతుంటే!"

"ఏం చేస్తాడురా. కాస్త పాపం, పుణ్యం, దేవుడూ దెయ్యం ఆలోచించి భయపడే వాళ్ళని దేవుడయినా మందలించి బాగుచేస్తాడు. మొహం ఎదటే ఘోరాలు చేసి బరి తెగిస్తూంటే నివ్వెరబోయి చూస్తున్నాడు. మొండివాణ్ణి గాజేం చేస్తాడు?"

"బావుంది జనం, మతం, పుణ్యం, పాపం వదిలేసి మా మావయ్య సంగతి చూద్దాం...ఒరేయ్ రాజూ ఒక్కటి తోస్తోందిరా. దొంగరాముడికి జీతం ఇచ్చినందుకు ఇక్కడ వాడు పనికి రావచ్చు. ఈ పెద్దమనుషుల్ని మెత్తగా తన్ని తగిలెయ్యమందాం."

"ఛా! – చవటలా ఆలోచించావురా. వాళ్ళని పబ్లికుని అవమానిస్తే డేంజరు. చూడు ఇది కార్తీకమాసం, పైనెలలో పంటలు కోస్తారు. తిండి గింజలు అమ్ముకోవాలి. సుబ్బిశెట్టి ఈమాటు చాలా ధాన్యం కొంటాడు మనఊళ్ళో. ఎక్కడ్నో టెండర్లు తెచ్చుకున్నాడు శెట్టి. మనం కనక తన్నించినట్లు తెలిస్తే కసికొద్దీ ఇక్కడ మానేసి ఇంకోచోట కొంటాడు.

ఉత్తపుణ్యానికి మనం పాడు పనులు చెయ్యొద్దు. నే చెప్పేది విను. పెద్దమనుషులు ముగ్గురూ ఇందాక పొరుగూరెళ్ళారు. వాళ్ళు ఇంకాసేపటికి తిరిగొస్తారు. కాలవొడ్డున దొంగ రాముణ్ణీ భీముడినీ, అక్కడెక్కడో అటకాయించి డబాయించి బస్తీకి తరవమని చెప్పి పంపాలే. నీకన్న తెలివైన వాణ్ణే."

"బొత్తిగా ఇంత పెద్ద బుర్రుందనుకోలేదురా రాజా. ఏదో నాటురకం అనుకున్నాను సుమా."

"సంతోషించాం కానీ చీకటి పడుతోంది. పోదాం లే, కరణంగారింటికెళ్ళాలి."

"ఏం గిరాకీ?"

"మా బామ్మకి ఉసిరికాయ పచ్చడి కావాలి"

"ఒరేయ్. రోజూ ఓ పచ్చడి కావాలంటూ వెడితే కరణం గారు అనుమానపడి తంతాడురోయ్"

"తంతేనేం రా! సీత మన పిల్లామె. పైగా అమర ప్రేమ. ఇలాటివి ఖాతరు చెయ్యొదు. పోతే ఇవాళ కాకపోతే రేపేనా నేను ఆయనింటికి..."

"మెల్లిగా మాట్లాడరా. చెవులకి గోడలు మొలుస్తాయి"

"గోడలుకాదు మేడలు మొలచినా ఐ డోంట్ కేర్! నాకు ఖాతరులేదు బ్రదర్......" రాజు గబుక్కున ఆగిపోయాడు. రామారావు నివ్వెరపాటుచూసి మెల్లిగా వెనక్కి

తిరిగాడు. సుందర్రావు నించున్నాడు వెనకాల - మాటా మంతీ ఆడుకుంటున్న లైలా మజ్నూలమధ్య దిగిన లైలా తండ్రికి మల్లే.

వీర్రాజు ఎందుకయినా మంచిదని ముందుకి జరిగి గిర్రున తిరిగి సుందరం వంక చూశాడు.

సుందరం ఆజానుబాహుడు. పాల్ రాబ్సన్ గొంతుక.

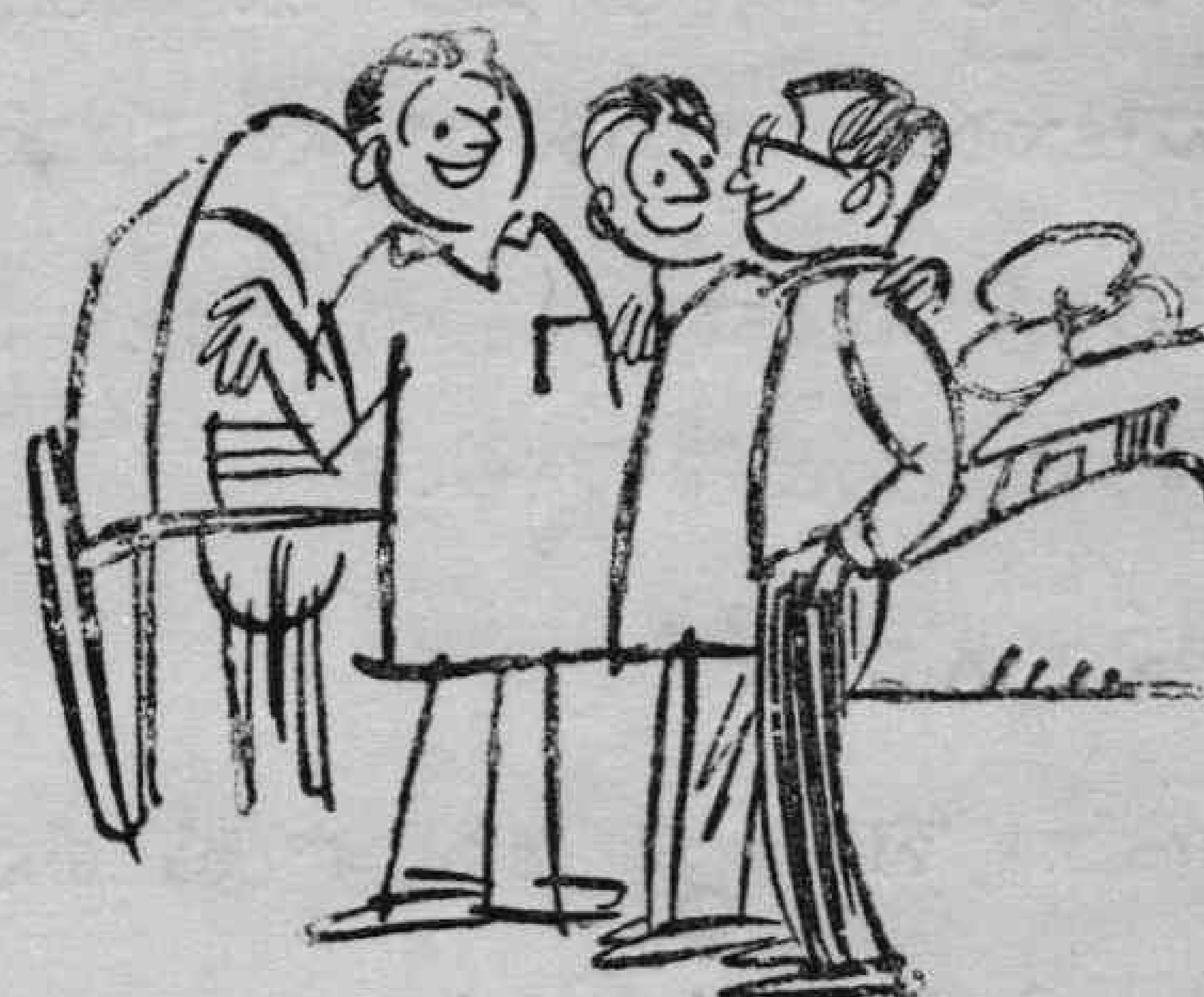

"గోడలికి చెవులేకాదు, మనుషులుకూడా మొలుస్తారు తెలుసా?" అన్నాడు గంభీరంగా నడ్డిమీద చేతులు వేసుకుని అపరాధ పరిశోధకుడు అజయ్‌బాబు ఛోజలో.

రామారావూ, వీర్రాజూ మాట్లాడలేదు. లేచి నించున్నారు ఇంటికెళ్ళబోతూన్నట్టు.

"ఆగండి"

ఆగారు. సుందరం వీర్రాజు దగ్గర కొచ్చాడు. గూట్లో దువ్వెన తీసుకున్న పద్ధతిగా వీర్రాజు జేబులోవున్న ప్రేమ లేఖ తీసుకున్నాడు హుందాగా.

"ఏయ్!" అన్నాడు వీర్రాజు.

రామారావు కొంచెం ధైర్యం తెచ్చుకుని "ఇదేం సిని మాలో వేషం వేసినట్టుకాదు. ఆ ఉత్తరం ఇచ్చెయ్యి. లేక పోతే మా వీధికిరా, తన్నిస్తా." అన్నాడు.

సుందరం గంభీరంగా నవ్వాడు. సినిమా వేషంలాగ కను బొమలు పైకెత్తాడు. పెదిమలు వంకర తిప్పాడు. "ఏడి శారు. మీ సంగతంతా వినేశా. దొంగరాముడి చేత సుబ్బి శెట్టి వాళ్ళని తన్నించింది మీరేనని అందరికీ చెప్పేసి, శెట్టీ వాళ్ళకి చెప్తా. శెట్టి ఇక్కడి ధాన్యం కొనడు. రైతులంతా మిమ్మల్ని చితకొట్టేస్తారు" అన్నాడు సావకాశంగా.

వీర్రాజు తలగోక్కొని తిప్పలు పడుతున్నాడు ఏదో జ్ఞాపకం చేసుకోడానికి.

రామారావు తల వంచుకున్నాడు.

సుందర్రావు ధైర్యం ద్విగుణీకృతమైంది. "పైగా సీత రాసిన ఉత్తరం నలుగురికీ చూపిస్తా. కరణంగారూ, ఆయన మను షులూ నిన్ను తంతారు. వేరే- రైతులు కాకుండా"

రామారావు కొంచెం ఆలోచించాడు. "సుందరంగారూ, మీరు వెధవ్వేషాలేస్తే, మీ ఫ్రెండు సినీభాయ్‌గారు చెప్పిం దంతా అందరికీ చెప్పేస్తా. మీకు కుదిరిన సంబంధం చెడ కొడతా" అన్నాడు మర్యాదగా.

"ఏడిశారులెండి రామారావుగారూ. మీ ఆశ అదే అని నాకు తెలుసుగాని, తాంబూలాలు ఇచ్చుకున్నాం. ఇక మీరు చేసేది ఏం లేదు. సినీభాయ్‌ని నేను ఊరిచివరే కలుసు

కుని పంపేశా. మీ మాటలు ఎవరూ నమ్మరు" అన్నాడు సుందరం సాదాగా.

రామారావుకి బిక్క మొహం పడింది.

"రైలుఛార్జీ లెక్కడివి?" అన్నాడు వీర్రాజు కుతూహలం కొద్దీ.

"వీర్రాజుగారూ, మీరు పరమ రౌడీలు. ఊళ్ళోకి పెద్ద మనిషి వస్తే వాడిని బెల్లించి రహస్యాలు చెప్పించడం పెద్ద మనుషుల పనికాదు. నాకు కల్చర్ ఉంది కాబట్టి ఊరు కున్నాను గానీ— ఈ పాటికి మిమ్మల్ని చావకొట్టేవాణ్ణి."

రామారావుకి ఒళ్ళు మండిపోయింది. "అండీ ఎందుకండీ, అండీ బండీనీ. ఓపక్క తిట్టిపోస్తూ మళ్ళీ అండీ ఎందుకూ. కొట్టండి. ఏమాత్రం కొడతారో — ఊ బెదిరిస్తున్నారు" అన్నాడు ఉరుముతూ.

"రామారావుగారూ — మీరు నాతో ఓడిపోయారు. మీ మీద కోపం లేదు నాకు. మీరేమన్నా ఊరుకుంటా. ఆ పైన ఎక్కువ మాటాడితే నిజంగా తంతా. నాకు వంట్లో చాలా బలం, చెన్నపట్టణంలో పలుకుబడీ వున్నాయి. అందుకని పూర్తిగా తగ్గిపోండి. నేను మాట్లాడేది వీర్రాజుగారితోనే. ఆయన నా కథ దండోరా వేస్తానంటున్నాడు. ఏమయ్యా, వేస్తావా — నీ ఉత్తరం బయట పెట్టేస్తా జాగ్రత్త. నోరు మెదిపావంటే జాగ్రత్త. అవతలనించి మీరు మాట్లాడిందంతా విన్నా. జాగ్రత్త."

"ఏవమోయ్ సుందర్రావ్. మిడిసిపడిపోతున్నావ్. తెల్లారే సరికి నిన్నేం చేయిస్తానో చూడు" అన్నాడు రామారావు కర్కశంగా.

వీర్రాజు ఇంకా బుర్ర గోక్కుంటున్నాడు సుందరంవంక చూస్తూ.

సుందరం గసిరాడు "ఎందుకోయ్. నా వంక అలా మిటక రించి చూస్తావ్. తెగులు తగిలిన కోడిలా?" అన్నాడు.

"ఆఁ! యురేకా! కోడి! కోడి!" అని ఒక్క గెంతు వేశాడు వీర్రాజు. దీపం వెలిగించిన గదిలాగా ధైర్యసాహసాలతో, ఉత్సాహంతో వీర్రాజు భౌతిక శరీరం ఆపాదమస్తకం నిండిపోయింది. దాంతో రక్తానికి చోటులేక తన్నుకుంది. అందుకని వీర్రాజు తాగిన కోతిలా ఆడిపోయాడు. సుందరం నివ్వెరబోయి నోరు తెరిచాడు—వీర్రాజు అమాంతం ఆంజనేయుడవడంచూసి ధైర్యం చిక్కబట్టుకుని కొంచెం డబాయించాడు.

"ఈ వెధవ్వేషాలు నాదగ్గర కుదరవు. నేను సిసీభాయ్‌లాగ మోసపోయేవాడిని గాను. ఈ ఉత్తరం అందరికీ చూపిం చేసి, దొంగరాముడిచేత పెద్దమనుషుల్ని తన్నించారని దండోరావేసి కనిష్టీపుని తీసుకురావడం చేసి తీరతా తప్పదు" అంటూ.

వీర్రాజు కొంచెం కుదుటపడి శత్రుసంహారాని కుపక్ర మించాడు. "రాముడూ! వీడెంత ఖలుడురా! పల్లెటూరి వారిని మోసంచేసి సినిమా వెలిగిస్తాట పట్నంలో... హుఁ!" అన్నాడు.

"సినిమా కాదు. టెలివిజన్ తీయమను. మన కొండుగ్గానీ సుబ్బలక్ష్మి నాన్నకి టోకరా ఇచ్చాడురా! తప్పుకాదూ'' అనికూడా అన్నాడు. ఇంకా ఇలా అన్నాడు. ''ఆఁ! తప్పు కాదూ పైగా ఇటు సీతకి ఉత్తరాలు రాస్తాడూ! హన్నా! గోపాలకృష్ణుడనుకున్నాడు కాబోసు''

రామారావుకి వీర్రాజు ధోరణిచూస్తే కొంచెం ధైర్యం చిక్కింది. "మరే! వీళ్ళంతా గోపికలనుకున్నాడు కావును" అన్నాడు.

"మరే! మనమంతా లేమనుకున్నాడు కాబోలు!"

"ఔనౌను. ఉన్నా చవటచవటలం అనుకున్నాడు కామోసు!"

సుందర్రావుకి దేమీ అంతుబట్టలేదు. అనుమానంతో మెడ టకటకా ఏడా పెడా తిప్పేసి ఇద్దర్నీ చూస్తూ ఇద్దరి మాటలూ వింటున్నాడు టెన్నిస్ ప్రేక్షకుడిలా.

"వెధవ'' అన్నాడు వీర్రాజు.

''చవట'' అన్నాడు రామారావు పుంజుకుని — సుందరం వంక చూస్తూ.

''రౌడీ''

''రాస్కెల్''

''గూస్''

''గాండర్''

''హార్స్''

''మేర్''

"మాన్"

"ఉమన్"

"బోయ్"

"గరల్"

"ఒరేయ్! రాజా. ఆగు మనం గ్రామరు చదివేస్తున్నాం"

"ఏమిటి కంతా. మిమ్మల్ని గుడిగోపురం మీదకి విసిరేస్తా"

అన్నాడు సుందరం.

"దుర్మార్గుడు" అన్నాడు వీర్రాజు.

"దుర్జనుడు" అన్నాడు రామారావు.

"దుష్టుడు"

"దుర్మతి"

తరవాత ఇద్దరికీ తెలుగు మాటలు జ్ఞాపకం రాలేదు.

"ఆఁ!...ఖలుడు" అన్నాడు వీర్రాజు.

"మరే—ఖలుడు" అన్నాడు రామారావు.

"ఒరేయ్ రాముడూ—నీకు ఖలుడు పద్యం వచ్చురా?"

"ఏ ఖలుడుగా ?"

"అదే—ఖలునకు నిలువెల్ల విషము..."

"అదా—మొదలు జ్ఞాపకం లేదు. 'సుమతీ' అని చివ రొస్తుంది."

సుందరానికి జ్ఞాపకం ఉంది. కానీ చెప్పలేదు.

వీర్రాజుకి కొంచెం జ్ఞాపకం వచ్చింది. "తలనుండు విషము ఫణికిని వెలయుంగా దడ్డ డడడ డడడా నానా చివరని

ఖలునకు నిలువెల్ల విషము గదరా సుమతీ — గదరా రావుడూ?'' అన్నాడు.

''మరే! నిలువెల్ల విషము''

''ఖలు డెంత పవర్‌ఫుల్లో తెలుసా. ఆమధ్య ఓ ఖలుణ్ణి ఓ తేలు, ఖలుడన్న సంగతి తెలీక కుట్టిందట — అంతే — ఖలునకు నిలువెల్ల విషముగదూ. తారున చచ్చింది. అలాగే ఓ పాము, ఇంకా అలాగే నల్లులు, దోమలు...''

"ప్రి రాజూ! జ్ఞాపకం ఉంచుకోరోయ్! సినిమా హాలులో నల్లులు సమృద్ధిగా ఉండడం లేదు ఈమధ్య. మ్యాటినీకి వదిలిన నల్లులు ఆరుగంట్లాటకల్లా ఛస్తున్నాయట. ఎందుకో తెలీక ఇన్నాళ్ళూ గిలగిల్లాడా. ఈ పాడుపన్లు చేసేవాళ్ళూ కొంపలు తీసేవాళ్లూ, బ్లాక్‌మార్కెట్ చేసేవాళ్ళూ, మతి స్థిమితంకోసం అని అస్తమానూ సినిమాల కెడుతున్నారు. ఆ నల్లులు తెలీక వాళ్ళని కుట్టి అమాంతం ఛస్తున్నాయి-విల్లేనా రాయకుండా''

"అలాగే — రిసెర్చి బుక్కులో రాసుకుందుగానిలే. ఒరేయ్ రాముడూ, దోమల గురించికూడా ఓ పుస్తకం రాయరా. బంగారయ్యగారింటిదగ్గర ఇపుడు కాగడా వేసి వెతికినా దోమల్లేవుట. నీలాటి రేవులోనూ రచ్చబండదగ్గరా ఇదే చెప్పుకు విస్తుపోతున్నారు ఆబాలగోపాలం. దోమలు ఎందుకులేవు తెలుసా? వీడు — ఈ ఖలుడు అయిన సుందరం గాడు అక్కడ పడుకుంటున్నాడుగా. అమాయకప్పు దోమలు ముందూ వెనకా చూసుకోకుండా గొర్రెల మంద గోతిలో

దూకినట్లు, వీడిమీద పడి కుట్టేశాయి. తాపున మరణించాయి_"

"హయ్యబాబోయ్!" అన్నాడు రామారావు.

తరవాత ఇద్దరికీ ఏంమాట్లాడాలో — తోచలేదు. సుందరం ఉగ్రనరసింహంలా వున్నాడు. మాటలన్నీ పూర్తవగానే తన్నేవాడిలా కనబడ్డాడు. పళ్ళు పటపట కొరుకుతున్నాడు. మాటలవగానే అమాంతం వీర్రాజు కాలరు పట్టుకున్నాడు.

"ఎందుకు నన్నిలా అన్నావ్? నిన్నిపుడు చావబాది డొక్క చీల్చి డోలు కట్టేసినా పాపం వుందా?"

రామారావుకి జ్ఞానోదయం అయింది. నిజమే! ఎందుకు వీణ్ణిలా చెడతిట్టినట్టు. ఏ ఆసరా చూసుకుని? వీర్రాజు పేలుతుంటే తనూ పుంజుకున్నాడు. ఇపుడు గ్రంథం ముదిరింది. వీర్రాజుకి మాత్రం ఒక ఆసరా వుంది. అది చూసుకునే

ఇంత స్వేచ్ఛగా తిట్టాడు. తీరా సుందరం కాలరట్టుకునే టప్పటికి అదికాస్తా మర్చిపోయాడు.

వీర్రాజు బిక్క మొహం పెట్టి బాధగా చూచాడు సుందరం వంక.

రామారావు కొంచెం ఆలోచించాడు.

"ఏమండోయ్ సుందర్రావుగారూ. మనం గుడి వెనక్కెళ్ళి పోట్లాడుకుందాం రండి. జనం వచ్చే వేళయింది" అన్నాడు అణకువగా.

సుందరం వినిపించుకోలేదు. వీర్రాజు కాలరుపట్టు బిగించాడు.

"చెప్పు! ఎందుకలా చూస్తావు తెగులు తగిలిన కోడిలాగ" అన్నాడు.

వీర్రాజుకి మళ్ళీ ఆంజనేయుడంత బలం వచ్చింది. "కోడీ! పకోడీ" అన్నాడు. ఒక్కసారి గింజుకుని సుందరం పట్టు విదిలించుకున్నాడు. రెండడుగులు వెనక్కి వేశాడు. కాలరు మడత సర్దుకున్నాడు–ఆ తరువాత చేతులు కట్టుకుని గంభీరంగా నోటి ఆగ్నేయ మూలనించి చిన్న నవ్వు నవ్వుతూ నించున్నాడు.

సుందరం ఓ అడుగు ముందరకేశాడు.

వీర్రాజు చలించలేదు. "ఆగరా! పకోడీ! ఆగాగు" అన్నాడు.

అంతే — సుందరం బాలనాగమ్మ కథలో బాలవర్ధిరాజు తండ్రిలా రాతిబొమ్మ అయిపోయాడు.

A. Leela Nageswari

వీర్రాజు సగర్వంగా నవ్వాడు.

రామారావు విస్తుపోయాడు ముక్కు మీద వేలు వేసుకుని-

"హుం!" అన్నాడు వీర్రాజు తన కాలరుని బొటనవేలూ చూపుడు వేలూ మధ్యా ఇస్త్రీ చేస్తూ — జూలు సవరించుకుంటూ. "పకోడీ కథంతా నాకు తెలుసులేవోయ్! పకోడీల ముసిల్దీ దాని తమ్ముడూ మాయింటికొచ్చారు – హుం!" అన్నాడు.

"పకోడీ ఏమిటి? పకోడీ గికోడీనీ?" అన్నాడు సుందరం.

అప్పటికే అతను గాలితీసిన బుడగలాగా, పాడుపడిన కొంపలాగా, పిల్లలులేని ఇల్లులా, గుడిలేని ఊరులా కళావిహీన వదనుడయి పోయాడు. జబ్బుపడి పథ్యం పుచ్చుకోబోతున్నవాడిలా మొహం వేలవేశాడు.

వీర్రాజు గాంభీర్యం వహించాడు. "నాకు నీ పకోడీ వ్యవహారమంతా తెలుసు. కంఠతా వచ్చు. ముసలమ్మని తెచ్చా. వెధవ్వేషాలేస్తావో — మానావో చెప్పు."

పశ్చాత్తప్తుడయిన ఖూనీకోరులా తలవంచుకొని "వెయ్యను" అన్నాడు సుందరం.

"ఏమిటి వెయ్యవు?"

"వెధవ్వేషాలు"

"వెధవ్వేషాలు ఏం చెయ్యవ్?"

"వెధవ్వేషాలు వెయ్యను"

"ఎప్పుడు?"

"ఇంకెప్పుడూను"

"మరేం చేస్తావు?"

"మీరు చెప్పండి"

"అయితే ఆ ఉత్తరం ఇలా ఇచ్చెయ్యి"

సుందరం బహు మర్యాదగా ఇచ్చేశాడు.

"కూర్చో" అన్నాడు వీర్రాజు.

సుందరం కూర్చున్నాడు.

వీర్రాజుకూడా కూర్చున్నాడు.

"సుందరం—నువ్వు మంచివాడివని నాకు తెలుసు. నువు చెడిపోతే నాకు పోయేదేంలేదు. కాని హటాత్తుగా ఊడిపడి ఇక్కడ నీపని కానిచ్చుకోడానికి రాజకీయాలు తయారుచేసి మాకు ఆటంకం వచ్చావు. అందుకని ఇంత గొడవ జరిగింది"

"నిజమే. తప్పే"

"తప్పా ఒప్పా మనంకాదు చెప్పేది"

"అవును. మనంకాదు చెప్పేది"

"నిజం దేవుడు చూస్తాడు. నే చెప్పేదొకటుంది. మనం శత్రుత్వం వదులుకుందాం. నువ్వు సుబ్బులక్ష్మిమీద ఆశ వదులుకో. మనం స్నేహితులమవుదాం. నీకు శక్తివుంటే మా బంగారయ్య దగ్గర వెయ్యికాదు పదివేలు తీసుకో. ఒకటి కాదు పదిసినిమాలు తియ్యి. అది నీయిష్టం. నీవి గాలి మేడలో గట్టిమేడలో నీకే తెలియాలి. నీ యిష్టం. ఎటొచ్చి కల్లబొల్లి కబుర్లాడి వెధవ్వేషాలు వెయ్యకు."

"కాదులెండి" అన్నాడు సుందరం తలవంచుకుని.

"ఏమిటికాదు?"

"అదే-నేను సినిమాలు తియ్యదలుచుకోలేదు"

"ఏం-నాటకాలాడిస్తావా?"

"చచ్చిన పాముని ఇంకా పొడవకురా రాజూ" అన్నాడు రామారావు కలగజేసుకుని. అంతలోకే నాలిక్కరచుకొన్నాడు తేలిగ్గా తప్పు గ్రహించుకుని. మసక చీకట్లో సుందరాని కది కది కనబడలేదు.

వీర్రాజుకి మాత్రం వినయంగా జవాబిచ్చాడు సుందరం. "అదికాదండి—సినీభాయ్ నాకు టోకరా ఇచ్చాడండి" అన్నాడు.

"బ్రదర్! ఇంక నువ్వు నన్ను అండీ గిండీ అనక్కర్లేదు. ఏమోయ్ అను చాలు. మనం ఫ్రెండ్సయిపోయాం."

సుందరం సంతోషపడి పోయాడు. "ఇందాకా మీరు ఖులుడన్నారే అది సరిగ్గా వాడికి సరిపోతుంది—ఆ సినీభాయ్‌కి"

"ఏం చేశాడేమిటి?"

"మీరు నా సంగతి సూచనగా చెప్పారటగా డబ్బు చులాగ్గా రాదని. దాంతోటి వాడు నా కనుమరుగున ఈ ఊళ్ళో దీపంవంటి కుర్రాడికి టోపీవేసి మద్రాసు ప్రయాణం కట్టించాడండి. పైగా యీ సంగతేం చెప్పకుండా నా దగ్గర రైలుచార్జీలు వడేసి పుచ్చున్నాకండి. ఊరుపొలిమేరలో చూదునుకదా ఆ అబ్బాయి నాయుడుగారబ్బాయి, ట్రంకుపెట్టెతో సహా అక్కడున్నాడు. నిలదీసి అడిగితే నిజం బయటపడింది. అక్కడి పెద్దవాళ్ళతో బేరాలాడి ఆపైన

మళ్ళీ ఇంటికొచ్చి నాయుడిగారిచేత సినిమాకి పెట్టుబడి పెట్టిస్తాట్టండి—ఆ కుర్రాడు చాలా ధీమాగా చెప్పాడు. సరే కథవిని—ఏరా సిసీభాయ్ అయితే నేనూ వస్తా. ఇక్కడ డబ్బు సాధ్యపడేటట్టు లేదు. నాయుడిగారబ్బాయి ఎలాగా పేపరు పెడతాడుకదా. ఎలాగా ఫిలిం తీస్తాడుకదా. నేను ఆ పేపరులోనూ, ఆ సినిమాకీ కథా అదీ రాస్తానన్నా. ఆ పళాన వాడు నన్ను పురుగుని చూసినట్టుచూసి, పురుగు నవ్వినట్టు నవ్వి — చెన్నపట్టంలో మాకు కవులే తక్కువయారా. పైగా నేను లేనా. నీకన్నా బాగారాస్తా అంటూ నీ మొహం—నువ్వేం రాస్తావ్ అన్నాడండి. వాడే ఆ నోటితోనే కిందటి వారం నన్నూ నా కవిత్వాన్నీ తెగ పొగిడాడండి......"

"బావుంది" అన్నాడు వీర్రాజు నిట్టూర్చి.

"నేను మళ్ళా మద్రాసెళ్ళి నా ఉద్యోగంలో నేను చేర దలచుకొన్నానండి"

"అక్కడ ఉద్యోగం వుందా మీకు?" అన్నాడు రామా రావు.

"ఆc! మందుల కంపెనీలో సేల్సుమెన్ని. వందాయాభై యిస్తారు"

"బ్రదర్—ఇవి కాళ్ళుకావు—చేతులనుకో," అని సుంద రం భుజాలు పట్టుకున్నాడు వీర్రాజు. "నిన్ను గురించి నే నిందాకా బొత్తిగా ఛండాలంగా మాట్లాడా. అంతా వినే

వుంటావు. దయచేసి అవన్నీ చెరిపెయ్యి. నీకసలు ఉద్యోగంకూడా లేదనుకున్నా'' అన్నాడు.

''దానికేంలెండి మూణ్ణెల్లు సెలవుపెట్టి సినిమాల్లో తిరుగుతున్నా. ఇంతకన్నా హీనంగా మాట్లాడతారు రక్కడివాళ్ళు. మాటలు దులపేసుకుని మర్చిపోవడం అలవాటయిపోయిందండి'' అన్నాడు సుందరం తలవంచుకుని.

రామారావుకీ వీర్రాజుకీ మాట్లాడబుద్ధెయ్యలే బాధవల్ల.
''మద్రాసు ఎప్పుడెళతారు?''

''నాకంతా అయోమయంగా వుంది. చేతిలో గవ్వలేదు. ఈసిసీభాయ్‌ని చూశాక బాబయ్య(బంగారయ్య)కి నామీద అనుమానం తగిలింది. రైలుఛార్జీలుకూడా ఇచ్చేట్టు కనబడడంలేదు.''

వీర్రాజుకో చిన్న అనుమానం తగిలింది. ''మరి ఇవాళ సిసీభాయ్‌కి ఛార్జీలెలా ఇచ్చావ్?''

సుందరం సిగ్గుపడ్డాడు. తలవంచుకుని రాతినేలమీద బొమ్మలు గీశాడు చూపుడు వేలుతో.

''ఫరవాలేదు. ఇష్టం లేకపోతే చెప్పొద్దు. మేమేం అనుకోం''

''అబ్బే! అదేం కాదండి. నాకు సిగ్గేస్తోంది. వాడే 'ఉన్నపళంగా వెళ్ళాలి. రైలుఛార్జీలు తే' అని పీకలమీద కూర్చున్నాడు. 'నా దగ్గర లేదు. ఎవ్వరూ అప్పివ్వరు.' అన్నా. వాడే అయిడియా ఇచ్చాడండి. నాకలాటి ఊహలేదు. జగన్నాథంగారిని అప్పుకింద అడిగి తెమ్మన్నాడండి.''

"ఎవరూ? సుబ్బులు తండ్రి నే! మీ కాబోయే మావగారి నే?''
అన్నాడు రామారావు ఆశ్చర్యంగా.

"కాబోయే మావగారు కాదులెండి ఇంకకాదు. ఇందాకలే పరువుకాస్తా పోయింది. నాకూ అంతకన్నా ఇష్టంలేదు."

"ఎలా అడిగావయ్యా. ఆయన దగ్గర అట్టే డబ్బుండదు కూడా!" అన్నాడు వీర్రాజు.

"ఏం చెయ్యనండీ! ఈ సినీభాయ్ తందనలాడి పోతున్నాడు. వచ్చీ రాగానే మీతో నా పురాణం అంతా చెప్పేశాడు. ఇంకెవరితో చెప్తాడో అని భయం. పైగా మా బాబాయి ఓమూల తిడుతున్నాడు వీడెవడ్రా అని. అందుకని వాడే చెప్పాడు. రేపు పిల్లనిచ్చేవాడు కదటోయ్. ఆయన్నే ఓ పాతిక రూపాయలిమ్మను. ఎల్లుండిచ్చేస్తానని చెప్పు. లేపోతే పెళ్ళికిచ్చే కట్నంలో అడ్వాన్సుగా జమ కట్టుకోమను. అన్నాడండి."

"సుబ్బుల్ని అడగమన్లేదు నయమే!

"అన్నాడండీ. ఆమాటా అన్నాడు. స్త్రీ హృదయం నీకు తెలీదు. డబ్బుకాదు, ప్రాణంకూడా ఇస్తుంది అన్నాడు. నేనే తిట్టాను. సరే చివరికి చేసేదిలేక పాతిక అడిగితే లోకువ అని మర్యాదకోసం ఓ ఏభై ఇవ్వండి. రేపు మావాడు పట్నం వెళ్ళగానే టెలిగ్రాం మనియార్డరు చేస్తాడు. ఎల్లుండిస్తా అని చెప్పానండి. సగం చచ్చి పాపం ఆయన ముందు నివ్వెరబోయి, తమాయించుకుని, ఓ అరగంట తరవాత రావోయ్ అన్నారండి. నేను మాయింటికెళ్ళి లోపల కూర్చున్నా. ఆయనొచ్చాడండి మాయింటికి! ప్రాణాలెగిరి

పోయాయి చెప్పేస్తాడేమోనని. ఆయనప్పుడ్యేమా అనిఅలాంటి వేం చెయ్యకండా 'బంగారయ్యగారూ, ఓ ఏభై వుంటే యివ్వండి ఎల్లుండిచ్చేస్తా' అని మా బాబాయిని అడిగాడు. మా బాబాయి నన్నే పిలిచి 'పిన్నినడిగి ఓ ఏభై పట్రా సుందరం' అన్నాడండి వీర్రాజుగారూ. నా స్థితి ఆలోచించండి. పాడు మొహం వేసుకుని ఆ డబ్బు లోపల్నించి తెచ్చి బాబాయికిచ్చా. బాబాయి జగన్నాథంగారికిచ్చాడు. పావుగంటతరువాత, పూర్తిగా చచ్చిపోయి, ఆ యాభైఆయనింటికెళ్ళి తీసుకున్నానండి. నేనేం అనుకుంటానోని ఆయన ఎంతో నొచ్చుకుని 'ఏమోయ్ సమయానికి లేక మీ బాబాయినే అడగాల్సి వచ్చిందోయి, మరోలా అనుకోకు" అని ఎంతో ఇదైపోయాడండి. నాకు నిజంగా ఏడుపొచ్చింది. ఎలాగో బయటపడి సీనీభాయి గాడికి పాతిక రూపాయలు చేతిలో పెట్టాను. ఉత్తర క్షణంలో వాడు నన్ను కాల దన్ని, నాయుడు గారబ్బాయిని లేవదీసుకుపోయాడు."

ఎవరూ మాట్లాడలేదు. అయిదు నిమిషాలు గడిచిపోయాయి.

వీర్రాజే మెల్లిగా అన్నాడు— "నిజం చెబుతా - సుందరం గారూ—ఇందాకా మీరు శుద్ధ వెధవలూ, రౌడీలూ, అనుకున్నా. ఇంత అమాయకులనుకోలేదండి. నిజంగా మీ స్థితి చూస్తే గుండె కరిగిపోతోంది. ఏం చెయ్యాలో తోచడం లేదు."

రామారావు తెగించి త్యాగం చేశాడు. "సుందరంబాబూ మీరు నా అంత అందగానూ ఉంటారు... ఆ. నే నీ మాట గట్టిగా చెప్పగలను. మీరు సుబ్బలక్ష్మిని వివాహం చేసుకోండి. నేను సంతోషంగా వచ్చి శుభాక్షతలు వేస్తాను. ఆ. నేను ఇవాళ చెప్పే ఈ మాటలు హృదయంలోంచి వచ్చాయి సుందరంబాబూ" అన్నాడు.

"వీడు శరత్ బాబు కథ వీదో తెలుగులో చదివొచ్చాడు. లేకపోతే ఇలాటి వాక్యాలు రావు" అనుకున్నాడు వీర్రాజు మనసులో.

తపోభంగం చేయవచ్చిన అప్సరసని చూచి, సర్వజ్ఞుడూ, సాధుమనస్కుడూ అయిన ఋషిపుంగవుడు నవ్వినట్లు సానుభూతీ, వైరాగ్యం సమంగా మేళవించి మెత్తగా, జాలిగా బాధగా నవ్వాడు సుందరం.

వారధికట్టిన సందర్భంలో ఉడత సాయపడ్డపుడు రాముడి ముఖం జ్ఞాపకం వచ్చింది వీర్రాజుకి.

"రామారావుగారూ—మీ ఔదార్యానికి నిజంగా కృతజ్ఞుణ్ణి. మీ హృదయం ఎంతగా ద్రవించిపోతోందో నాకు తెలుసు—కానీ ఇంకొక్క నిజం చెప్పేస్తే నా మనసు ప్రక్షాళిత మవుతుంది."

"రామరామ! వీళ్ళిద్దరూ నవలల్లోంచి ఊడిపడి సినిమాలో దూకబోతున్నారు. ఇంకాసేపు వుంటే 'నిష్కృతి' అనికూడా అనేస్తారు" అని విసుక్కున్నాడు వీర్రాజు జనాంతికంగా.

ఇలాటిది పైకిగాని అంటే ముందర జాలిగాచూసి ఇద్దరూ ఒక్కమాటు తన్ని చితక్కొట్టి, మళ్ళీ యెందుక్కొట్టామూ అని సిగరెట్టుకాలుస్తూ వాపోతారనివీర్రాజుకుబాగా తెలుసు.

"అదికూడా చెప్పేయి - పెళ్ళయిపోయిందా ఇదివరకే?"

"ఇంకా లేదు. మా కంపెనీ మేనేజరు గారమ్మాయి శాంతా, నేనూ ప్రేమించుకున్నాం. ఆయనా సరేనన్నాడు. ఇంతలో నేను సినిమాలగోలలోపడి సెలవుపెట్టి వాళ్ళక్కన పడకుండా తిరుగుతూ ఇలా వచ్చా. ఈ సుబ్బులు సంబంధం యాధృచ్ఛికంగా తటస్థపడింది. సినిమా గోలకొద్దీ కట్నం గిడుతుందనే పాడు ఊహతో ఏదైతేనేంలే ఈ పిల్లనే చేసుకుందామని ఒప్పేసుని సిద్ధపడ్డాను. కాని శాంతకు చేస్తున్న ద్రోహం మానవాధమునిలా ప్రవర్తించిన నాయొక్క మనసుని పీకుతూనే వుంది."

"రైటో! ముందు మీరు మద్రాసెళ్ళి ఉద్యోగంలో చేరి హాయిగా పెళ్ళాడెయ్యండి. మావాడు సుబ్బులు కోసం తపస్సుచేస్తున్నాడు. ఏదయితేనేంలే - మీ మావ కరణంగారమ్మాయి సీతని చేసుకోరా బడుద్ధాయీ అంటే చచ్చినా కుదరదంటున్నాడు. సరేకదా అని దరిమిలాను సీతా నేనూ పరస్పరం హృదయాలు అంకితం యిచ్చుకున్నాం - అన్నట్టు నువ్వు సీత కెందుకు ఉత్తరం రాశావ్?" అన్నాడు వీర్రాజు.

"మీరు మన్నించాలి. రెండు మూడుసార్లు వాళ్ళింటికెడితే ఆపిల్ల అదోలా చూసింది. కుడీ ఎడమా ఆలోచించకుండా లెటర్ రాశా. తరువాత సంగతి మీకు తెలిసిందే."

వీరరాజు ముసిముసినవ్వు లొలకబోశాడు. "సీత చాలా తెలివయిందండి. ఇంకొకత్తై అవుతే నడికుప్పెక్కి ఆడిపోయి మీ పరువూ తనపరువూ నట్టేట కలిపేదే-అచ్చా-ఇపుడు మనం ఫ్రెండ్సు అన్నమాటేగా. మీరు రేపేనా మొద్రా సెళ్ళటం. ఎన్నికలెల్లుండి గాబట్టి ఆగుతారా?"
"చెప్పాకదండీ. మా బాబాయి డబ్బులు విదిల్చేట్టులేడు. పైగా జగన్నాథంగారికి నేను బాకీ" అంటూ నసిగాడు సుందరం.

"సుందరంగారూ" అని గొంతు సవరించుకున్నాడు రామారావు.

"ఏవండీ?"

"ఏం లేదు. ఒకటి చెబుతా వినండి. మీకు రేపొద్దున్న నేనో డెబ్భై అయిదు రూపాయలిస్తా. మీ దగ్గర పాతిక వుందిగా? మొత్తం వంద అవుతుంది. ఏభై జగన్నాథం గారికిచ్చెయ్యండి. ఏభై చేతులో ఉంచుకోండి. ఎల్లుండి ఎన్నికలదాకా వుండి బంగారయ్యగారు గెలవటానికి ప్రచారం చెయ్యండిబాగా. ఆయన్ని గెలిపించిమరీ రైలెక్కండి" అన్నాడు రామారావు.

సుందరం సంతోషం పట్టలేక పోయాడు. "నేను మొహమాటంలేకుండా మీరిచ్చే అప్పు పుచ్చుకుంటున్నానని ఏం అనుకోకండి. అయితే ప్రచారం అంటారా – మీరు స్నేహితులు కాబట్టి మీ మావయ్యగారు ఓడడం నాకిష్టం లేదు. ఉత్తమ మార్గం ఏవిటంటే రేపే రైలెక్కేయటం"

వీర్రాజు విరగబడి నవ్వాడు. "వాళ్ళ మావ సంగతి నీకు తెలీదు సుందరం. ఆయన వాళ్ళింటికి మొగదిక్కు, ఉద్దండుడు. ఆయనగాని గెలిచాడా కరణంగారమాంతం జలగలా పట్టుకుంటాడు - రామారావుకి తనకూతుర్నివ్వడానికి ఒప్పించమని ఆ ఒప్పందం మీదే ఆయన వీళ్ళమావకి ఓట్లేయిస్తున్నాడు. అదే జరిగితే సీత నాకు దొరకలేదని నేనూ; తన నెత్తినపడిందని వీడూ ఏడిచి చచ్చిపోతాం. మీకు ఈవూరు రాజకీయాలు తెలీవు. వీళ్ళ మావయ్య ఓడడమే మా పవిత్రాశయం. జీవితాదర్శం" అని స్పష్ట పరిచాడు.

సుందరం కొంచెం ఆశ్చర్య పడ్డాడు. "సరేలెండి. అదయితే సులభమే. ఇప్పటికే చాలా మందిని మంచిచేసుకున్నా. వాళ్ళంతా నేను సినిమాలో పెద్దవాడినని భ్రమిస్తున్నారు. అంజలి, భానుమతి, నాగేశ్వర్రావు, సావిత్రీ వాళ్ళందరి యిళ్లూ మా వీధిలోనే వున్నాయనీ, ఇక్కడ వీళ్ళతో మాటాడేసినట్టే అక్కడ వాళ్ళతో మాటాడేస్తాననీ! యన్. టి. రామారావుని స్వయంగా సొంతచేత్తో ముట్టుకున్నాననీ చెప్పా. బస్తీవాళ్ళలా వేషాలిప్పించమని వాళ్ళడగలేదు. కాని నేనంటే గౌరవం ఉంచారు లెండి" అన్నాడు.

"అచ్ఛా! రైట్! నువ్వింక వెళ్ళు సుందరం. రేపొద్దున ఈసరయ్య హోటలుకిరా. డబ్బు సిద్ధం చేస్తా" అన్నాడు రామారావు. సుందరం వెళ్ళిపోయాడు.

రామారావూ, వీర్రాజూ కూడా ఇళ్ళకి బయల్దేరారు చీకట్లో సిగరెట్లు కాల్చుకుంటూ.

"భలే రోజురా!" అన్నాడు వీర్రాజు విలాసంగా.

"అవునుగాని ఇంత పొగరుమోతుని పిల్లిలా చేశావుగదా - ఏమిట్రా ఆ పకోడీమంత్రం?"

"చెప్తే మజా లేదు"

"ఏడిచావు చెప్పు చెప్పు?"

"ఇందాకా పెద్దమనుషు లొచ్చారన్నానే-అందులో సుబ్బిశెట్టిలేడూ - సుబ్బిశెట్టి - ఈసరయ్య హోటల్లో కూచుని ఈ సుందరాన్ని, సినిమాభాయ్‌నీ చూసి కంట్రాక్టరుతో చెప్తున్నాడు, నే విన్నా. ఈ సుందరం నాలుగేళ్ళ క్రితం బొబ్బిహాలులో పకోడీ లమ్మేవాడట! పువ్వుపుట్టగానే పరిమళిస్తుందని - వీడికి చిన్నప్పటినుంచీ పాఠశాలకన్నా సినిమాలంటే అభిమానం మెండు. వాడియావారి నాడియా నాటినుండి ఎడతెరిపి లేకుండా సినిమాలు చూసేవాడట. రోజూ వెళ్ళడానికి డబ్బు లెవరిస్తారు? అందుకని ఓ పకోడీల మామ్మతాలూకూ మనవడితో నేస్తం కట్టాడట. వాడు మామూలుగా హాలులో పకోడీ లమ్మేవాడన్నమాట. వీడి సినిమా ఉబలాటం కోసం ఓ చిన్న జంగిడిలో పది జంతికలూ, పదమూడు పకోడీలూ వేసి సుందరానికిస్తే ఆ జంగిడి చూపించి వీడు హాల్లో దూరేవాడట. గేటుకీపరు చూస్తున్నప్పుడూ, సినిమామధ్యలో హాలు సాంప్రదాయం ఆనవాయితీ ప్రకారం కట్ అయిపోయి దీపాలు వెలిగినపుడూ

ఇంటర్ వెల్ లోనూ అమాంతం లేచి నుంచుని 'పకోడి' అని ఓ గావుకేకేసి చటుక్కున కూచునేవాడట. సరే వాడిదగ్గర కొన్నవాళ్ళు కొనేవారు. వీడు సినిమా చూసేవాడు."

"కుర్రాడు గాబోలు అప్పుడు."

"కుర్రాడేం తెగులు. పదిహేనేళ్ళట అపుడు – సుబ్బిశెట్టి చెప్పాడు. అక్కడితో అయితే బాగానే వుండేది. అమ్మగా వచ్చిన అణాబేడా, ముసలమ్మ యిచ్చిన పకోడీలు, జంతికలూ చాలా భాగం, వీడే తినేసేవాడట. అదంతా ముసలమ్మ లెక్కకట్టింది. అప్పుబాగా నాలుగైదు రూపాయల దాకా పెరిగిందట. ఇంతలోకే ఓనాడు వీడు యింకో కుర్రాడితో లాలూచీ అయి, ముసలమ్మ ఇంట్లోంచి పాతిక రూపాయలు కొట్టేసి మద్రాసు చెక్కేశాడు. నాటికి నేటికి పత్తాలేడట. ముసిల్దీ దానిమనవడూ ఇంకాబతికే వున్నారు_ వాడుకనబడితే తందామన్న అభిలాషతో. అందుకే వాడికి నేనిందాక పకోడీల ముసిల్ది వచ్చిందనగానే హడలెత్తి పిల్లికూనయిపోయాడు. పాపం."

రామారావు చప్పగా నవ్వాడు.

"అనవసరంగా చాలా హింసపెట్టావు పాపం... సరేలేఅంతా మన మేలుకోరకేనన్నారు. ఈ పకోడీల గొడవే లేకపోతే కథ అడ్డం తిరిగేది."

"మర్చిపోయాం – అవునుగాని ఓరి రామంచవటా – సుందరానికి తెల్లారేసరికి డెబ్భై అయిదు రూపాయలిస్తానన్నావు. ఎలా తెస్తావురా" అన్నాడు వీర్రాజు హఠాత్తుగా ఆగి.

రామారావు నిశ్చలంగా జవాబిచ్చాడు. "వాడు నా కోసం సిడ్నీ కార్టనంత త్యాగంచేసి సుబ్బుల్ని వదిలేస్తున్నప్పుడు నేనిమాత్రం సాయం చెయ్యొద్దురా? వాడలా చెయ్యకపోతే నేను సీతని చేసుకొందును. నీనోట్లో కరక్కాయ పడి ఉండును. మన తల తాకట్టు పెట్టేనా వాడికి డబ్బివ్వాలి"

"నాతల తాకట్టు పెట్టక్కర్లే - కావలిస్తే నీ తలే తాకట్టు పెట్టుకో" అన్నాడు రాజు.

"లాభంలే. నాది పనికిరాదు. ఇపుడు నీ తలే తాకట్టు పెడు తున్నా. ఆట్టే గోల చెయ్యకు. సుందరం మళ్ళా నెల్లాళ్ళల్లో డబ్బు పంపెయ్యగానే విడిపించేద్దాం"

"దేన్ని?"

"నీ తలకాయని - నీ క్కావాలని మా అమ్మని అడగ బోతున్నా. నోరు మూసుకుచూడు" అన్నాడు రామారావు నవ్వుతూ.

వీర్రాజేదో అనబోయాడు గానీ ఇల్లు దగ్గరకొచ్చేశారు.

రామారావు తల్లి గుమ్మందగ్గర కూచుంది.

"ఎక్కడికెళ్లావురా నాయనా. అర్థరాత్రయినా పెత్తనా లేనా? ఎలా చావనురా" అంటూ లేచిందావిడ.

"లోపలికి పదమ్మా. అర్జెంటుగా మాట్లాడాలి" అన్నాడు రామారావు గంభీరంగా.

నట్టింట కూచున్నాక సంగతి చెప్పాడు. "వీర్రాజుకి తల తీసే ప్రమాదం వచ్చింది. అందుకని అర్థాంతరంగా వంద

రూపాయలు కావాలి. మళ్ళా నెలాఖరునాటికి ఇచ్చేస్తాడు"
అన్నాడు టూకీగా వ్యవహార దక్షుడల్లె.
"అయ్యో! దానికేం. ఆ మాత్రిం సాయానికేం
బాబూ. మీ అమ్మ నాకు తెలీదా ఏం. ఇబ్బందొచ్చి
నప్పుడు..."
"అది కాదమ్మా. వాళ్ళమ్మకి తెలీదు. పట్నంలో పని ఇది.
వీడికి పరీక్షల్లో మార్కులు తక్కువొచ్చాయి. వందరూపా
యలిస్తే ప్యాసైపోతాడు. తరవాత వాళ్ళమ్మకి మెల్లిగా చెప్పి
నీకు బాకీ తీరుస్తాడులే. ఇపుడు నీకూ నాకూ తప్పితే
మూడో చెవిని పడకూడదు."
రామారావు తల్లి రెండు నిమిషాలసేపు తలవంచుకుని
ఆలోచించింది. "సరే అలాగే నాయనా—" అంటూ లేచి
ఇనప్పెట్టి తెరచింది. పది పదులు లెక్కపెట్టి రామారావు
కిచ్చింది. రామారావు మళ్ళీ లెక్కపెట్టి రాజుకిచ్చాడు.
అంతవరకు కొయ్యబొమ్మల్లె ఈ నాటకం చూస్తున్న
రాజు, డబ్బు చేత్తోపుచ్చుకొని "మీ మేలు మర్చిపోనండి
పిన్నిగారూ. సంకురాత్రిలోగా తిరిగిచ్చేస్తా" అంటూ
లేచాడు. రామారావు గుమ్మందాకా దిగబెట్టే నెపంతో
వెళ్ళి వీర్రాజుదగ్గర డబ్బుతీసుకుని జేబులో పెట్టుకున్నాడు.
"పొద్దున్నే రా—ఎన్నికల ప్రచారం చేద్దాం.యింక వెళ్ళు"
అని సాగనంపి అన్నానికొచ్చాడు.
"చాలా సంతోషపడ్డాడమ్మా వెర్రిబాగులాడు" అన్నాడు
రామారావు అన్నం తింటూ.

"ఏం బాగో నాయనా, నాకు నీ పద్ధతీ, మీ మావయ్య గోలా చూస్తే మతి పోతోంది. ఇద్దరూ కలిసి కొంప గుండం చేసేట్టున్నారు... అదేం తిండిరా కోడి కెక్కరించినట్టు. అవున్లే, ఇంకా సిగరెట్లు కాల్చు, తిండి బాగా వంటపడుతుంది."

"మావయ్యేం చేశాడేఁ?" అన్నాడు రామారావు.

"ఏం చేస్తాడు. వాడికి చేతనైంది వాడు చేస్తున్నాడు ఎన్నికలన్నాడు, ఏదో గోలన్నాడు, పొద్దున్న పాతిక రూపాయలు తీసుకున్నాడు. మధ్యాహ్నం పెద్దమనుషులొచ్చారన్నాడు. వాళ్ళను తెచ్చి ఊహూ మంతనాలాడేడు. మళ్ళా వాళ్ళంతా వెళ్ళారు. ఇందాకావచ్చి తైతెక్కలాడు. ఆకాణ్ణించీ మీ నాన్న పంచెలు మూడూ, నల్లకోటూ, కండువా, రెండు చొక్కాలూ పట్టుకుపోయాడు"

"ఎందుకూ ?" అన్నాడు రామారావు కళ్ళు పెద్దవిచేసి.

"ఎందుకేమిటి నాయనా. అంతా నా ఖర్మకి. వొక్కటి సవ్యంగా ఏడిచిందా. మధ్యాహ్నం వచ్చిన పెద్దమనుషులు ముగ్గురినీ ఇందాకా ఎవరో దొంగలు అటకాయించి దోచుకున్నారట. గోచిపాతకూడా లేకుండా గుడ్డా గుడుసూ ఊడ్చుకు చక్కాపోయాగట."

రామారావుకర్థం అయింది. విరగబడి నవ్వసాగాడు.

"మావయ్య కూడానా?"

"కాదు. ఈనగారు ఎక్కడో వూరేగి కాలవగట్టు

కళ్ళేసరికి పెద్దమనుషులు ముగ్గురూ కాలవలోనుంచుని ఏడు స్తున్నారట. దొంగలు దోచుకున్నారు పంచలు తెమ్మన్నా

రట. మీ మావయ్య ఇంటికొచ్చి పెద్దమనుషులు, పెద్ద మనుషులంటూ మీనాన్న బట్టలు తీసుకుపోయాడు. ఆయనే ఉంటే..."అని కంటతడిపెట్టుకుంది సూరమ్మగారు. రామారావు మాట్లాడలేదు. భోజనం కానిచ్చి సావిట్లోకొచ్చేసరికి పెద్దమనుషులూ మావయ్యా బిలబిల్లా డుతూ లోపలికొచ్చేశారు.

మావయ్య వంటింట్లోకి వెళ్ళి "వక్క శేరు బియ్యం ఉడుకేసిపెట్టు చెల్లీ పెద్దమనుషులొచ్చారు" అని పురమా యించి చెల్లమ్మ మాటవినకండా సావిట్లోకొచ్చేశాడు.

"అంతేనయ్యా. బంగారయ్యే చేయించి ఉంటాడీ పని. అంచేత కిూరు తప్పకుండా రేపు వుండి నన్ను గెలి పించాలి" అన్నాడు సూరయ్యగారు.

"చాల్లేవయ్యా — చేశావ్ మర్యాద" అన్నాడు కంట్రాక్టరు.

సుబ్బిశెట్టి మెత్తపడ్డాడు. "ఎర్రి బావున్న డాయన మీద ఎగిరితే లాభమేమిటయ్యా. ఆ దొంగ వెధవల్ని ఈన పిల్చుకొచ్చాడా యేం !" అన్నాడు.

"సూరయ్యగారూ" అని బయట కేక వినపడింది.

రామారావు వెళ్ళి తలుపు తీశాడు. "ఈసరయ్య వచ్చాడు మావయ్యా" అన్నాడు.

ఈసరయ్య లోనికొచ్చాడు. "సూరయ్యగారూ మీరు గెలవకపోతే లాభంలేదు. గెల్సి తీరాల్సిందే" అన్నాడు వస్తూనే.

సూరయ్య విస్తుపోయాడు హఠాత్తుగా వచ్చిన ఈసరయ్య ప్రేమకి.

"ఏవిఁటోయ్ కథ?" అన్నాడు విలాసంగా.

ఈసరయ్య కథ ఏమిటో చెప్పాడు. ప్రత్యర్థి బంగారయ్య తనకి ఓటిస్తే రామాలయం ఊరి నడిమధ్యన కట్టిస్తానని అప్పుడే అందరికీ చెప్పి ఓట్లు కూడబెట్టుతున్నాట్ట. పైగా ఆయన బంధువు సుందరం ఓడు సిల్కు చొక్కా వేసుకు మరీ ప్రచారం చేస్తున్నాట్ట.

సూరయ్య ఒక్కసారిగా గంయ్ మన్నాడు "చూశా రయ్యా పెద్దమనుషులూ.. నేను మాటవరసకి నిన్ననే కరణంగారి అరుగుమీద కూచుని ఈ ముక్క అన్నా - రామాలయం ఊరిమధ్యగా శివాలయం దగ్గరలోనే కట్టిస్తే బావుంటుందని. ఆమాట ఆనోటా ఆనోటా విని ఇపుడు అది తన ఊహే అయినట్టు చాటిస్తున్నాడు బంగారయ్య చూడండయ్యా హుఁ" అన్నాడు. పెద్దమనుషులెవరూ మాటాడ

లేదు. ఈసరయ్యే కొంచెం మూలిగి మొదలెట్టాడు. ఊరి చివర తన కాఫీ హోటలుంది కాబట్టి రామాలయం కూడా అక్కడే కట్టించడం మంచిదని ఈసరయ్య గట్టిగా అభిప్రాయ పడ్డాడు. హోటలికొచ్చే జనం రామ మందిరంలోకి రావచ్చు, మందిరాని కొచ్చే జనం తన హోటలుకి రావచ్చు

కంట్రాక్టరుకిది సబబుగానే తోచింది. "మంచిదే" అన్నాడు. సెట్టికి యింకా పెద్ద ఊహ పోయింది. "ఈసరయ్యా, మాట వరసకి అడుగుతాగానీ – నువ్వు ఓ కిరాణా దుకాణం కూడా అక్కడెట్టరాదూ ?" అన్నాడు.

సూరయ్యగారు కలుగజేసుకున్నాడు. "మీకు తెలీదులెండి, ఊరిమధ్య మాసరమ్మ దుకాణం ఉంది. ఉప్పూ, పప్పూ అంతా అక్కడే కొంటారు. ఇక వీడు వూరిచివర పెడితే ఎవడొస్తాడు" అన్నాడు.

"దానికేముందయ్యా బ్యావ్మడా! ఊరిచివరాళ్ళే వత్తారు. నువు చెప్పిన దుకాణంకన్నా ఓ దమ్మిడీ తగ్గించిస్తే ఊరి మద్దోళ్ళు కూడా వత్తారు. దానికేటీ; ఊరే ఉండాలి కాని, ఏమంటావు ఈసరయ్యా–నువ్వు ఊ అను. నేను బస్తీనుంచి నీకు వారం వారం సరుకు పంపిత్తా, అమ్ముకో. వచ్చే పావలా డబ్బుల్లో బేడ నీకు బేడ నాకూ నాయంగా యిద్దరం తిందాం" అన్నాడు సెట్టి.

ఈసరయ్య ఎగిరి గంతేశాడు. "అంతకన్నానా" అన్నాడు. కంట్రాక్టరుకి కొత్త ఊహ తోచింది. "ఊరు పెరుగుతుంది.

నలుగురూ ఇళ్ళు కట్టుకుంటారు. ఆనక అదే నడిమధ్యవు తుంది." ఈసరయ్య ఆనందం పెల్లుబికింది. "సూరయ్య గారూ! చల్లకొచ్చి ముంత దాచడమెందుగ్గానీ ఓ టేమాట చెప్తా. మీరుగనక రామ్మందిరం ఊరిచివర కట్టిత్తానని మాటిస్తే రైతు కుర్రాళ్ళ ఓట్లు పాలేళ్ళ ఓట్లు మీాకే. ఆళ్ళంతా నాకు అణా బేడా కాఫీడబ్బులు బాకీ ఉంటారు లెండి. మనమాట కాదనరు" అన్నాడు.

సూరయ్య బుర్ర వేడిగా పనిచేస్తోంది.

"ఏమోయ్. ఈసరయ్యా – నువ్వు దుకాణం, హోటలూ కలిపి పెట్టావంటే ఆ పాటి లాభం లేదు. కాస్త పెద్దులాంటి దుండాలి. పెద్దువేయించుకుని ఇటికలతో గోడ కట్టించాలి. ఎండా వానా వచ్చినా చెక్కు చెదరకుండా పడుంటుంది" అన్నాడు కంట్రాక్టరు.

"ఓ రబ్బో! ఇటికల గోడ రేకులసెడ్డే! మనం తూగ లేవండి" అన్నాడు ఈసరయ్య.

"వెయ్యి రూపాయిల్లో కట్టించిపెడతా"

"ఏటిబాబూ మీా మాటలు మకి ఇదిగానీ, ఏడొందలు జనం ఉన్న ఊరికి ఎయ్యి రూపాయిల సెడ్డేటి బాబూ" అన్నాడు ఈసరయ్య నానుస్తూ.

అదికాదోయ్. రేపు ఊరు పెరుగుతుంది. ఓ సినిమా డేరా వేస్తారు. చిన్న బజారు లేస్తుంది. అపుడు సరుకు గిరాకీ పెరిగితే నీ వంతుఖర్చు పెట్టగలవా – పోనీ అందాకా మట్టి గోడమీాద రేకు వేయించు" అన్నాడు కంట్రాక్టరు.

సుబ్బిశెట్టి కొంటెగా నవ్వాడు. కంట్రాక్టరు పెరట్లో తుప్ప ట్టిన రేకులున్నాయి. వాటికి రంగేయించి తోసెయ్యాలని ప్లాను. అందుకే ఈసరయ్యకి ఈమాలీసు. మందిరం ఎలాగా తనే కట్టిస్తాడు—కాబట్టి దానికి పనిచేసే కూలీలతో చిల్లర మల్లర సామానులతో ఈ పెద్ద చవకలో లేపుతానన్నాడు. చివరకి వందరూపాయలకి బేరం కుదిరింది. కంట్రాక్టరుకి ఉషారొచ్చింది—తుప్పు రేకులికి వందరూపాయలు గిడుతున్నందుకు. "ఇంకేం పంతులూ — రామ మందిరం ఊరి చివర్ని కట్టిస్తానని చెప్పు నలుగురికీ" అన్నాడు.

గవరయ్యకూడా సరే ననేశాడు. దేవాలయ పూజారి కూతుర్ని గవరయ్య తన కొడుక్కి చేసుకుందామనుకున్నాడు. అందుకని ఈ ఊళ్ళో పూజారిపార్టీ ఓట్లు సూరయ్యగారికే ఇప్పిస్తానన్నాడు.

"రాముడూ, కాళ్లు కడుక్కోవచ్చని చెప్పరా" అంది సూరమ్మగారు వంటింట్లోంచి.

భోజనాలయాక సూరయ్య, సెట్టి, ఈసరయ్యా, కంట్రాక్టరూ, గవరయ్యా కరణంగారింటికెళ్ళి సంగతి చెప్పారు. రామమందిరం ఊరి చివర కట్టించడానికి నిశ్చయం అయిందని. కరణంగారేమంత ఉత్సాహం చూపించలేదు. తనతో మాటా మంతీ లేకుండా సూరయ్య తక్కినవాళ్ళతో లాలూచీ అయి నిర్ణయాలు చేయడం ఆయనకి సయించలేదు. "సరే కానియ్యండి" అన్నాడు చప్పగా.

"మీ అండ మాకుండగా గెలుపు సందేహం ఏముందండీ" అన్నాడు వెకిలిగా సూరయ్య.

"ఆ! మాదేవుందిలెండి. ఏదో చిన్నవాళ్ళం" వెక్కిరింపుగా గొణిగాడు కరణంగారు.

సూరయ్యకు వినపడ్డా వినిపించుకోలేదు.

"ఎంతమాట! సెలవు—వస్తా"—అన్నాడు.

తెల్లవారింది. సూరయ్యగారూ, ఆయన బృందం ఓపక్కా, బంగారయ్యా, సుందరం ఓపక్కా బయల్దేరి మనిషి మనిషినీ మాలీసుచేసి మంచిచేసుకోసాగారు.

మెడమీద తలవున్న పెద్దలు నలుగురూ చప్పరించారు. ఏదో దీనికి ఎన్నికలేమిటి—ఎందుకు పార్టీలూ, ప్రచారాలూ అని.

రామారావూ, వీర్రాజూ విడిగా ఓపార్టీ అయ్యారు. "సూరయ్యగారికి మీరు ఓట్లివ్వకండి. ఊరు చివర రామాలయం ఏమిటీ—నా తలకాయ! మా మావయ్యాయితేనేం, నేను సబబు మాట్లాడుతున్నా" అని కనబడ్డవాళ్ళతో అన్నారు.

కరణంగారికీ, సూరయ్యగారికీ ఈ సంగతి తెలిసి మండిపడ్డారు. "బుద్ధిలేకపోతే సరి. పెద్దవాళ్ళం వోపక్క నలుగుర్నీ ఆ కట్టుకోలేక చస్తూంటే మధ్య పుల్ల విరుపుమాటలివేమి" టని.

బంగారయ్యగారు మధ్యాహ్నానికి కొత్తరకం ప్రచారం లేవదీశాడు — రామ మందిరం ఊరిమధ్యని కట్టించడమే కాకుండా దానికి వెనకాలవేపు వేరే ఓపాక వేయించి

అక్కడ చదరంగంఆదీ ఆడుకోడానికీ, నవలూ్నా, నాటకాలూ చదువుకోడానికీ, లోకాభిరామాయణానికీ ఏర్పాటు చేయిస్తానన్నాడు. హరికథలూ, పురాణాలూ జరపడానికి చిన్న చెక్కబల్లల స్టేజీ కట్టిస్తానన్నాడు.

సుందరం సిల్కు చొక్కాలు ఆ ప్రచారానికి కొంత తోడ్పడుతున్నాయని సూరయ్యగారి ముఖాకి హఠాత్తుగా తట్టింది.

తిరిగి తిరిగి మధ్యాహ్నం ఇంటికొచ్చేసరికి రామారావూ, వీర్రాజూ పొట్ట చెక్కలయ్యేటట్టు నవ్వుకుంటున్నారు. "నీకూ బెబ్బెబ్బే సీతకూ బెబ్బెబ్బే అన్నట్టు. దొంగరాముడు అండ్ కో వారు బస్తీ పెద్దమనుషుల్ని దోచుకుని, పత్తా లేకుండా పారిపోయారు. వాళ్ళకి పదిరూపాయలు బజానా యిచ్చి ఆస్థాన చోరులుగా ఉంచుకోబోయిన వీర్రాజుకీ, రామారావుకీ కూడా ఎగనామం పెట్టారు.

సూరయ్యగారు సావిట్లో అడుగుపెడుతూనే మండిపడ్డాడు. "ఏరా రాముడూ, నాకు ఓట్లివ్వద్దని ఊళ్ళోఅందరికీ చెబుతున్నావుటగా? బుద్ధి లేదూ? సుందరంగాణ్ణిచూడు. వాళ్ళకోసం ఒక్కలా తిరుతూ నోరు పడిపోయేటట్టు ప్రచారం చేస్తున్నాడు సిల్కు చొక్కా లేసుకుని. వాణ్ణి చూసేనా సిగ్గుతెచ్చుకో" అని కసిరాడు. రామారావుకి కోపంవచ్చింది.

"మావయ్యా నువ్వు వెయ్యిచెప్పు, లక్ష చెప్పు. నేను నీ తరఫున ఒక్క మంచిముక్క అనను. ఇంక దేనికేనా

అయితే ఏమోగానీ ఈ విషయంలో మాత్రం నాకు తోచి నదే నేను చేస్తాను. నా యిష్టం. నీకోపం వచ్చినా, అమ్మకి కోపం వచ్చినా సరే" అన్నాడు.

"ఏమిట్రా ఆ పొగరు. ఏం చూసుకొని అంత మిడిసిపాటు? విశ్వాసం లేకపోతేసరి...అయ్యో తండ్రిలేని బిడ్డగదా అని సాకినందుకు బాగానే బుద్ధిచెప్పావులే...అసలు నాదే తప్పు. గంగలో కలవండని నాదారి నేను చూసుకోవలసింది ఛీ" అన్నాడు సూరయ్యగారు.

రామారావు ఉద్రేకంతో లేచి జవాబివ్వబోయాడు. కాని వీరరాజు పట్టుకుని వారించాడు. ఈ గోలకి వంటింట్లోంచి సూరమ్మగారు రావడంతో సూరయ్యగారు పనివున్నట్టు జారుకున్నాడు.

"పిన్నిగారూ-వీడిదేం తప్పులేదండీ. ఆయనే అనవసరంగా కోప్పడ్డారు" అన్నాడు రాజు.

"ఏదోలే నాయనా, ఇదంతా నా ఖర్మ. వీడి వాలకం ఇది. వాడి వాలకం అది. కడుపుచించుకుంటే కాళ్ళమీద పడేను. ఎవరితో చెప్పుకుని ఏడిచేదిబాబూ, ఆ మారాజే ఉంటే నాకీ గతి పట్టేదా..."అంటూ.

"అబ్బెబ్బే. మీరలా కంటనీరెట్టుకోకండి పిన్నిగారూ. అన్నిటికీ దేవుడే ఉన్నాడు" అన్నాడు రాజు.

రామారావు నందుచూసి చిటికె వేశాడు. "ఏం దేవుడురా. దేవుడూ దెయ్యమూను. దేవుడే వుంటే నాకిష్టంలేని పిల్లని

ఒద్దు మొర్రో అంటూంటే ఇలా నెత్తిన రుద్దనిస్తాడా మామయ్య చేత."

సూరమ్మగారికి కోపం వచ్చింది. "ఏమిట్రా నీ యిష్టం? ఇప్పుడు నీ కొచ్చిపడ్డ కష్టం ఏవిటి? వంశంలోనే లేవమ్మా ఇలాంటి బుద్ధులు, ఆయన వెళ్ళినా ఇంకా ఈ ఘటం మిగిలింది... ఏం కరణంగారి పిల్లకే మొచ్చిందిరా. అన్నీ కుదిరాయి. నేనూ మావయ్యా అవునన్నాం. తీరా రేపు తాంబూలాలు ఇచ్చుకోబోతూ ఉంటే ఏవిటీ భాగోతం? శాస్త్రం చెప్పినట్టుంది."

వీర్రాజుఒళ్ళంతా తేళ్ళూ జెర్రులూ పాకినట్టయింది ఈ మాటలువినగానే. బుర్రలో రైళ్ళు పరుగెత్తాయి. అమాంతం సీత తనకి రాసిన ఉత్తరం చూపించేద్దామనుకున్నాడు నిజం చెప్పేసి. కాని పూర్తిగా తగ్గిపోయి తల వంచేసుకున్నాడు. రామారావూ తలవంచేసుకున్నాడు. ఇంకా వాదిస్తే అమ్మ మళ్ళీ నూతులో దూకుతానంటుంది. ఇలాటి గోల నాలుగు సారు జరిగింది.

"లేరా వీర్రాజూ. అలా వెళ్ళొద్దాం" అన్నాడు.

ఇద్దరూ రోడ్డంట పోతూఉంటే తెలుకుల వీరయ్యా సావిడిలో పెద్ద దీపం వెలుగుతున్నట్టు ఇద్దరికీ కనపడింది. రామారావుకి కనపడిన దీపం పేరు సుబ్బలక్ష్మి, వీర్రాజుకి గోచరించిన దీపంపేరు సీతాలక్ష్మి.

రామారావు, వీర్రాజు ఆగిపోయి యమవేగంతో ఆలోచించారు. గబగబా చెవులు కొరికేసుకున్నారు పరస్పరం.

"నీకు ఫరవా లేదు లేరా. నేనుక్షణంలో తేల్చేస్తా సంగతి. మన బంగారం అనగా నాహృదయేశ్వరి ఉండగా భయమెందుకురా" అన్నాడు వీర్రాజు. తెలుకుల వీరయ్య సావిట్లోకి ప్రవేశించారు ఇద్దరూ. సుబ్బులూ, సీతా గానుగమీద కూర్చుని తిరుగుతూ కబుర్లు చెప్పుకుంటున్నారు. తెలుకుల వీరయ్య గానుగ ఆడుతున్నాడు కునుకుతూ.

"ఏం వీరయ్యా! కులాసానా?" అన్నాడు వీర్రాజు. గానుగ మీద అమ్మాయిలిద్దరూ ఉలిక్కిపడి గానుగ దిగిపోయారు.

"ఏదో తమ దయవల్లఇలా ఉన్నాం" అన్నాడువీరయ్య. సీత పకపకనవ్వింది. "మీరా, ఎవరో పెద్దమనుషులనుకున్నా" అంది. రామారావుముఖం రంగు కొంచం మారింది సుబ్బుల్ని చూడగానే. సుబ్బులు తలవంచుకుని అవతల మూలకి వెళ్ళి నించుంది. రామారావు ఇవతలమూల చిన్న అరుగు మీద చతికిలబడ్డాడు, కాళ్ళువణుకుతున్నట్లు కనబడకుండా

ఉంటాలని. వీర్రాజు మాత్రం గుండె నిబ్బరంగల మనిషి. ఒళ్ళు పులకరించడం, కాళ్ళువణకడం, మాట తడబడడం అతనికి రావు. లేవు. "సీతా హాస్యాలకేంగాని ఇలా రా మాట" అన్నాడు తొణుకూ బెణుకూ లేకుండా. సీతకొంచెం నివ్వెరపోయింది వీర్రాజు ధీమా చూసి. ఆపైన రామారావు వంక రెప్పవెయ్యకండా చూసింది. సాలోచనగా ముందుకు వచ్చింది. "నీకేమయినా మతి పోయిందా రాజూ. ఎవరేనా మననిచూస్తే యింకేమైనా ఉందా!" అంది.

"కాదు సీతా వెంటనే వెళ్ళిపోతాం. కాని ఒక ముఖ్యమైన సంగతి అడగాలి" అన్నాడు వీర్రాజు ప్రాధేయపూర్వకంగా. సీత రామారావువంక బాధగా జాలిగా చూసింది. "రాజూ నాకు తెలుసు నువ్వు చెప్పబోయేది" అని తలవంచుకుంది.

"మనసులు కలవనప్పుడు మనుషులు కలవడం అసంభవం. పెళ్ళి అనేది అయితే వరం. కాకపోతే శాపం. అంతేరాజ్! నీ హృదయం ఇంత గొప్పదనుకోలేదు రాజ్! నాకు తెలుసు. రామారావు నన్ను ప్రేమించాడు. అయితే విధి వశాత్తూ మన హృదయాలు కలిశాయి. అందువల్ల రామా రావు హృదయం ఛిద్రమైపోయిందని నాకు తెలుసు. నువ్వు అతనిస్నేహితుడవు కాబట్టి అతనికోసం నీసౌఖ్యం త్యాగం చేసుకుని, నా హృదయాన్ని అతనికర్పించమని కోరడానికి వచ్చావు... కాని రాజ్! మనసులు కలవపోతే మనుషులు కలవరు... ఇంకేం చెప్పకు. నా హృదయం ద్రవించి పోతోంది!..."

వీర్రాజుకి జుట్టుపీక్కునే పర్యంతం మతిపోయింది. "ఇదెక్కడి గోలసీతా. తెలుకలాడు వింటే. మావాళ్ళెవరో చచ్చిపోతే నువ్వు నన్ను ఓదారుస్తున్నావనుకుంటాడు... నే చెప్పేది కాస్త వినవేం—"

"కాదులే రాజ్. నా మాటకు తిరుగులేదు. నిన్నూ నన్నూ వేరుచేస్తే నూతిలో దూకుతానని మాఅమ్మకు చెప్పాను."

"నిన్నూ నన్నూ దేవుడుకూడా వేరుచెయ్యడులే కానిచెప్పేది విను"అన్నాడు రాజు.

సీత వినిపించుకునే ధోరణిలో లేదు. "రాజ్! హామ్లెట్ కథ తెలుసా?... కాదు రోమియో... రోమియోకథ తెలుసుగా. ముందర ఓ కన్యని ప్రేమించాడు. విఫలుడయ్యాడు, మళ్ళీ ఇంకో కన్యని ప్రేమించగానే ద్విగుణీకృతమైన ప్రేమతో ప్రేమించాడు. అమరజీవి రోమియో... రామారావుకి నువ్వు చెప్పు. వృథాగా హృదయాన్ని వ్యథపెట్టవద్దని చెప్పు. సుబ్బుల్ని ప్రేమించమను. దానికి అతనంటే తగని ప్రేమ. ఎంత ప్రేమో చెప్పలేను. దాన్ని ప్రేమిస్తే వాళ్ళిద్దరి జీవితాలూ...హాయిగా..."

"హిప్ హిప్ హుర్రే" అన్నాడు వీర్రాజు అమాంతం ఎగిరి గంతువేస్తూ. "ఏమిటి బాబూ?"అన్నాడు తెలుకులవీరయ్య 'ఏమిటిరాజ్' అంది సీత.

"ఏవిటీ లేదు కోవటీ లేదు... వాడిక్కావలసిందదే. సుబ్బులకి వాడంటే ఇష్టం ఉందో లేదో తెలుసుకుందామనే నిన్ను అడగడానికి వచ్చాం"అన్నాడు వీర్రాజు. సీత బరువుగా

నిట్టూర్చింది, "నా హృదయభారం తగ్గింది రాజూ...మళ్ళీ చెబుతున్నా. "సుబ్బులు రామారావుని ప్రేమిస్తోంది" అంది సీత.

"రైరో.ఫస్టుక్లాసయి నపని చేస్తోంది. సరే మరిప్పుడు వాడితో మాట్లాడుతుం దేమో కనుక్కో."

"మాట్లాడదు. ఫనకున్న విశాలభావాలు, ధైర్యం, లేవుదానికి ...తగని సిగ్గు" అంది సీత.

'మరేం ఫరవాలేదు....ఆడదానికి అందం సిగ్గన్నారు.... మనసంగతి వేగనుక్కో...పోనీ వాడి కేసి ఓ చిరునవ్వైనా విసురుతుం డేమో అడుగు... తెల్లవార్లూ ఆ నవ్వును తలచుకుని జాగారం చేస్తాడు" అన్నాడు రాజు.

"నీకు బొత్తిగా ఒళ్ళు పొగరెక్కింది రాజ్! హృదయాలతో వేళాకోళా లాడుతున్నావు."

పోన్లే, వద్దులే, వస్తా సీతా. నీకు దేముడు మేలుచేసి నాకిచ్చి పెళ్ళి చేయించుగాక...వస్తావీరయ్యా మళ్ళీవస్తా" అన్నాడు వీర్రాజు బయటికి నడుస్తూ. రోడ్డెక్కగానే రామారావు నిట్టూర్చాడు హమ్మయ్య అని.

"అదృష్టవంతుడివిరా రావుడూ! సుబ్బులు నీ కోసం తిండీ తిప్పలూ మానేసి ఏడుస్తోందిట" అన్నాడు రాజు.

రామారావు ఆనందం అవధులు దాటిపోయింది. మాటలు రాలేదు. రాజు చెయ్యిపట్టుకొని ప్రగాఢంగా అదిమాడు. కాసేపు ఆగి మెల్లిగా అన్నాడు. "ఇంకో గొప్ప అదృష్టం

ఈ సీత నాపాల బడకుండా నిన్ను ప్రేమించడం! ఆ హృదయం నాకే అర్పిస్తే గుండాగి చచ్చేవాణ్ణి!"

వీర్రాజు జవాబివ్వలేదు_కోపం వచ్చింది.

"ఎవడ్రావాడు. ఇతర దేవతలూ వాళ్లూ సముద్రం చిలికిన రోజుల్లో హాలాహాలం వస్తే మింగేశాడు? ఎవరో దేవుడే."

రాజు జవాబివ్వలేదు దీనిక్కూడా ఆ దేవుడి పేరు గుర్తుకొచ్చినా.

"నాకు గుర్తురావడం లేదు. మొత్తానికి అంతవాడివి నువ్వు. నీ కసలు అది ఎలా నచ్చిందిరా?" అన్నాడు రామారావు నవ్వుతూ.

"సీత హృదయం నీ కర్థం కాదులేరా" అన్నాడు రాజు బరువుగా.

"అందుకే ఇంత షంతోషం...కొండల్లే వచ్చిన కష్టాలు మంచల్లే కరిగిపోతున్నాయి కదరా రాజూ. దేవుడు లేడని బొత్తిగా కొట్టిపారెయ్యడానికి వీల్లేదు సుమా" అన్నాడు రామారావు విలాసంగా పొగవదుల్తూ.

రాత్రికి బంగారయ్యగారు పంతులిగారి బడిలో రామభజన, పురాణ కాలక్షేపం ఏర్పాటు చేశాడు. ఊరంతా దండోరా వేయించాడు.

రామారావు మావయ్యా, పెద్దమనుషులూ మండిపడ్డారు దండోరా విని.

"చూశావుటోయ్___వీడి గుంటనక్క ఎత్తులూ వీడూను-రేపు ఎన్నికలు పెట్టుకుని ఇవాళ భజనలూ, హరికథలూ

పెట్టిస్తాడూ జనాన్ని వశపరచుకోడానికి ! హమ్మ వెధవ ! హెంత పన్నాగం!" అన్నాడు సూరయ్య.

"సూరయ్యగోరూ—యీాడి పోటీ తట్టుకోవాలంటే మనం సానిమేళం ఎట్టించాలి. బలే రంజుగా ఉంటది" అన్నాడు సుబ్బిశెట్టి కళ్ళెగరేస్తూ.

"మేళ మెందుకేస్ ఈ పాటిదానికి. మేళమంటే మాటలనుకున్నావా ఏం. డబ్బు ఖర్చుతోపని. మనవూఁ భజనే పెట్టిస్తే సరి" అన్నాడు కంట్రాక్టరు నవ్వుతూ.

గవరయ్య వారించాడు. "మీాకు తెలీదండీ. భజనకూడా పెట్టకూడదు. నన్నడిగితే వాడు పెట్టాడని మనమూ పెడితే పోటీభజనంటారు. బాగుండదు. అదీకాక చేతిఆముదం ఎందుకూ?—అయినా వీడి భక్తి చట్టుబండలూనూ—ఇదటయ్యా పద్ధతి! మనం దండోరా వేయించాలి 'మాకు దొంగ భక్తి లేదూ, మాంసం తింటే ఎముకలు వేళ్ళాడగట్టుకుని

తిరుగుతారా—అంచేత మాకు భక్తి పుష్కలంగా వున్నా మేము భజన పెట్టించలేదూ—రామమందిరం కట్టించడం ద్వారానే మా భక్తి వెల్లడవాలీ' అని చాటిస్తే చాల దయ్యా" అన్నాడు.

సూరయ్య ఆలోచించాడు. "చాటింపొద్దుగానీ మనవేఁ నలుగురికీ చెప్పేద్దాం" అన్నాడు.

బంగారయ్యగారు ఏర్పాటుచేసిన భజనకి చాలా మంది జనం వచ్చారు. సుబ్బలక్ష్మి వచ్చింది. రామారావుని దూరం నించి చూసింది. ఆమె మందహాసం రామారావుకి కనబడిపోయింది.

హరికథ పూర్తికాకుండానే జగన్నాథంగారొక్కరూ ఇంటి కెళ్ళిపోయారు.

ఇదిచూసి వీర్రాజు సుందర్రావుని పిలిచాడు. "ఆయన ఒక్కడే వెళ్ళాడు సుందరం. ఇపుడే వెళ్ళి చెప్పెయ్ నువ్వు సుబ్బుల్ని చేసుకోవనీ, పైగా చెన్నపట్నం వెళ్ళిపోతున్నా వనీ – పనిలోపని – రామారావుకి – ఒద్దులే – నీ సంగతి చెప్పెయ్ చాలు" అన్నాడు.

సుందరం నవ్వాడు. హరికథ అవనిచ్చి సుబ్బుల్నీ వాళ్ళ మ్మనీ దిగబెట్టే నెపంతో వెళ్ళిమాట్లాడేస్తానన్నాడు.

రామారావు మర్నాడీసంగతివిని "హమ్మయ్య" అన్నాడు. "పంతులూ–సమస్యలు మెల్లిగా పరిష్కరించి అవతల పారేస్తున్నాం" అన్నాడు కథాసంగ్రహాన్ని ఒక్కమాటు సమీక్షిస్తూ.

ఇంక ఒక్కటే తరువాయి. మావయ్య ఓడిపోవడం. కరణం గారితో తన విషయమై చేసుకున్న ఒప్పందానికి ఎగనామం పెట్టడం. మూడోదీ ముఖ్యమైనదీ సుబ్బలక్ష్మి పెళ్ళి. ఇందులో సగంపని పూర్తి అవనే అయింది. సుబ్బులుకి, తనంటే ఇష్టం వుంది. సీతకి తనంటే ఇష్టంలేదు. రాజుకి సీతంటే యిష్టం. సీతకి 'రాజ్' అంటే ఇష్టం. మావయ్య పన్నాగంలో ఒక భాగమయిన సుందరం-సుబ్బలక్ష్మి వివాహం 'షకోడీ' మంత్రంతో చిన్నా భిన్నమైపోయింది. సుందరం రాత్రి వెళ్ళి తను చెన్నపట్నం వెళ్ళిపోతున్నట్లు సుబ్బులు తండ్రితో చెప్పేశాడు.

ఇక ద్వితీయ భాగం వకటే. ఈ భాగంలో రామారావు ఆ స్త్రీ హీరోయిన్ అనగా కథానాయిక. కరణంగారు హీరో లేక నాయకుడు. ఆయన రామారావు ఆ స్త్రీని గాఢంగా ప్రేమించాడు. వరించడానికి తిప్పలు పడుతున్నాడు. ఈ స్వయంవరానికి సూత్రధారి రామారావు మావయ్య సూరయ్య. మావయ్య ఈ సత్కార్యానికి చేసే కృషివల్ల మావయ్యకి కరణంగారి ముఠా ఓట్లు వస్తాయి. ఓట్లు వస్తే ఎన్నికల్లో గెలుస్తాడు. గెలిస్తే రామమందిర నిర్మాణానికి కంట్రాక్టరిని నియోగించి తన బాకీనుంచి తప్పించుకుంటాడు. కంట్రాక్టరుకీ డబ్బు ముట్టుతుంది. ఊరి చివర రామమందిరం కడితే ఈసరయ్య వ్యాపారం బాగుపడుతుంది. చివరకి అంతా సుఖంగా వుంటారు.

కానీ రామారావే సుఖంగా ఉండడు. కథానాయకుణ్ణి పట్టి కొట్టుకుపోయి దగుల్బాజీలు పరస్పరం రాజీలుపడి బాగు పడిపోతారు. అప్పుడు కథ కంచికి, జనం ఇంటికి వెళ్ళడం కుదరదు.

"డామిట్! ఎక్కడో అక్కడ కథ అడ్డం తిరగాల్సిందే. లేకపోతే తిప్పాల్సిందే" అన్నాడు రామారావు.

రాత్రి హరికథ మూలాన్ని వీర్రాజుకి నిద్రముంచుకొస్తోంది. "ఏవిఁటోరా-రాత్రి దాసుగారు శలవిచ్చినట్లు మనమంతా నిమిత్త మాత్రులం. అంతే. కథలు మనం అడ్డం తిప్పే దేవుళ్ళం కాదురా" అన్నాడు ఆవలిస్తూ.

"అందుకే కథ అడ్డం తిరగడం మన చేతిమీదుగానే జర గాలి" అన్నాడు.

"నీ బొంద. నీ కంతకక్కేవీ. దొంగరాముడి ఎదాన పది రూపాయలు పోశావు. వాడిచేత ఏదో చేయించి ఉద్ధరిస్తా నన్నావు. వెధవ, పత్తాలేడు-వాడిమూలాన్ని కథ ఎదురు తిరిగి యీ దొంగరాముడిచేత దోచుకోబడిన మీా వాడి నేస్తాలు మరింత ప్రచారం చేస్తున్నారు.' ఏవిటో!... కాసేపు పడుకో యింటికెళ్ళి."

"వూరు నానాగోలగా ఉంటే నిద్రేవిట్రా బడుద్ధాయ్. లేరా" అంటూ బలవంతాన వీర్రాజుని బయల్దేరదీశాడు రామారావు.

పదడుగులు వేసేసరికి సుందరం ఎదురయ్యాడు రామి నాయుడు జట్కాలో. "సాయంత్రం మెయిలుకే వెళ్ళడానికి

నిశ్చయించుకున్నానండి. మీరు మరి అడ్డుచెప్పొద్దు. మీకు నెల తిరిగేలోగా డబ్బు మనియార్డరు చేస్తా. మీ మేలు మరిచిపోలేను" అన్నాడు రామారావుతో. వీర్రాజువంక తిరిగి "రాత్రే జగన్నాథంగారికి చెప్పేశానండి. ఆశ్చర్య పడ్డాడనుకోండి. అమ్మాయి బాధపడుతుందని అన్నాడు. అమ్మాయికి ఎవరంటే ఇష్టమో నాకు తెలుసు, కావలిస్తే కనుక్కోండి అన్నా. ఆయన లోపలకెళ్ళి ఆవిడతో చెప్పాడు. ఆవిడ పేరు పేరునా చెప్పి అడిగింది—చివరకి వీరి పేరు (రామారావుని చూపిస్తూ) చెప్పగానే బోలెడు సిగ్గుపడి పెరట్లోకి పారిపోయిందండి" అన్నాడు.

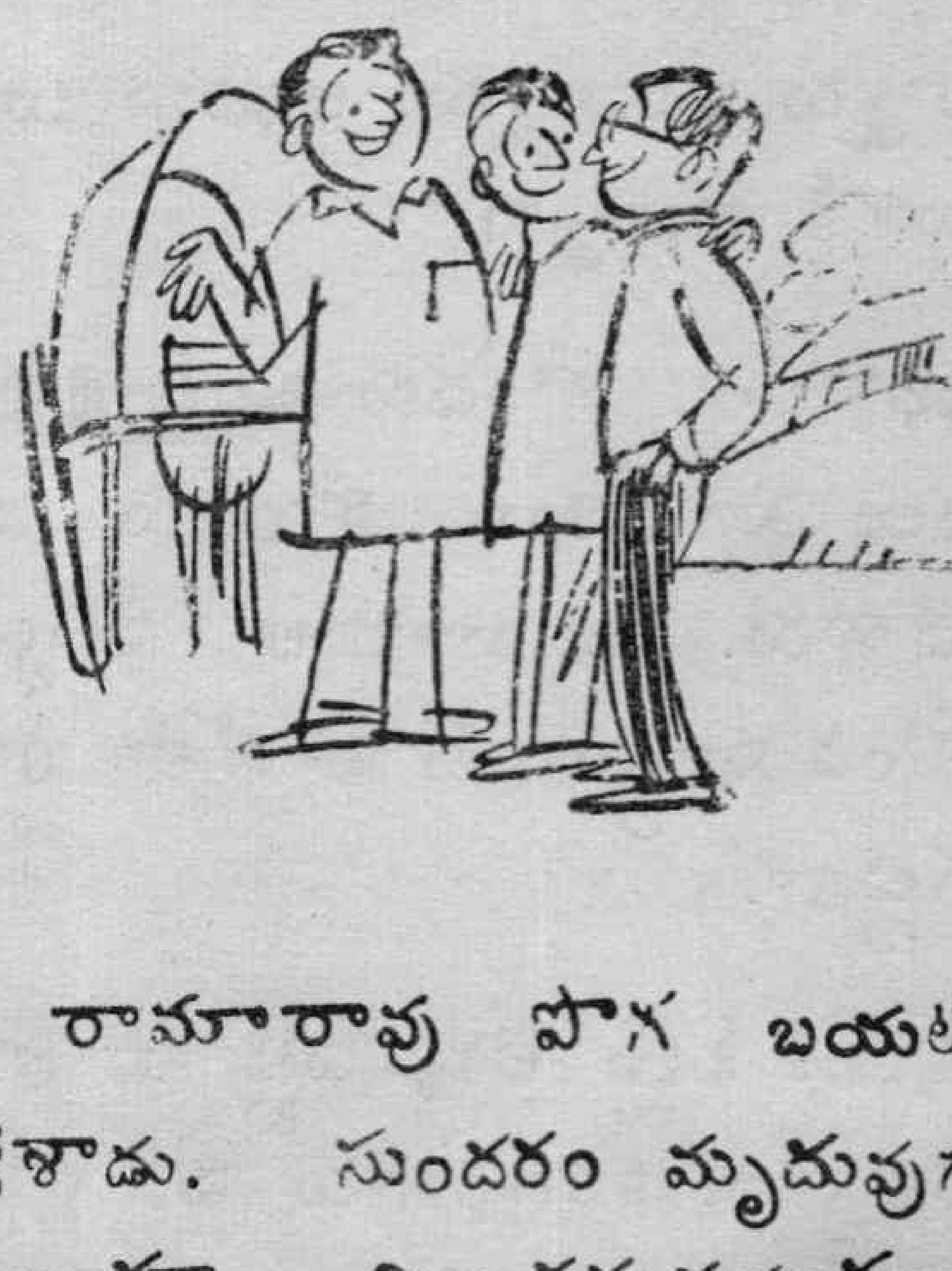

అమాంతం సిగ్గుపడిపోయిన రామారావు పొగ బయటికి పదలబోయి లోపలకి మింగేశాడు. సుందరం మృదువుగా నవ్వాడు. "రామారావుగారూ మీ రదృష్టవంతులు. సుబ్బులు బంగారుతల్లి... సెలవండి" అని బండివాడితో "పోనీవోయ్ త్వరగా' అన్నాడు.

మధ్యాహ్నం మూడు గంటలయ్యేసరికి రచ్చబండదగ్గర పిల్లామేకా పోగయ్యారు. కాసేపటికి పెద్దలంతా చేరుకున్నారు. నవ్వులాటలూ, ఎత్తిపొడుపులూ, ఎకసక్కాలూ, ఏడుపులూ, ఈలలూ, వాదోపవాదాలూ మొదలైన సరంజామాతో అంతా గోలగోలగా సందడిగా ఉంది.

సూరయ్యా, బంగారయ్యా ఉపన్యాసాలిచ్చారు. రామమందిరం ఊరుమధ్య ఎందుకు కట్టించాలో, ఊరుచివర ఎందుకు అవసరమో ఎవరికివారు సమర్థించారు. ఊళ్ళో స్వార్థపరులవల్ల నాశనం ఎలా దాపరిస్తుందో విడివిడిగా వివరించారు. అందరూ ఐకమత్యంగా ఉండాలని ఏకగ్రీవంగా ఉద్ఘోషించారు. అదే బలం అనికూడా అన్నారు. ఆ తరవాత అదన్నారు ఇదన్నారు. ఆఖరున మీ ఓట్లు మాకే, మీ పాట్లు మీకే అన్నారు.

సభికులలో కొందరు గంభీరంగా తలలూపారు మాటల విలువలు తూచుతూ. కొందరు నవ్వారు. కొందరు హేళన చేశారు. ఆ మారాజు డబ్బిచ్చి రామమందిరం కట్టించుకోండయ్యా అంటే ఈగోలా పోటీలు ఏమిటన్నారు కొందరు గట్టిగా.

చివరకి ఓట్లు లెక్కపెట్టి వారో వీరో తేల్చే ముహూర్తం వచ్చింది. కరణంగారు పెద్దగా కూర్చున్నారు. తీరా అంతా సిద్ధమై సై అంటే సై అన్నాక కొందరు చేతులెత్తడానికి భయపడ్డారు. ఒక బీదరైతు బంగారయ్యకే నాఓటు అంటూ చెయ్యి ఎత్తబోయాడు. వెంటనే సూరయ్య పార్టీవాడైన

సుబ్బిశెట్టి (అఫ్ థంకా పలాస్ ఫేం) ఓ చూపు చూశాడు క్షణంలో సగం సేపు. చెయ్యెత్తబోయిన రైతు జావగారిపోయి మానేశాడు... ఈ ఏటి పంట సుబ్బిశెట్టే బేరం పెట్టాడు. సెట్టికి కోపంవస్తే అదికాస్తా చెడుతుందని రైతుకి బాగా తెలుసు. అందుకని ఓటు ఉపసంహారించాడు.

"అదుగో బెదిరింపు... ఆ ఓటు నాకే... ఎత్తు చెయ్యి!" అని బంగారయ్య కర్కశంగా అరిచాడు. బంగారయ్య కేక లోని కర్కశత్వం, కక్కుర్తి, అధికార దాహం కొందరికి జుగుప్స కలిగించింది. రామారావుకి ఏవగింపుతో ఒళ్ళు జలదరించింది.

"ప్రజాస్వామ్యం" అన్నాడు వీర్రాజు.

"ముఠాస్వామ్యం" అన్నాడు రామారావు.

"డబాయింపు స్వామ్యం" అన్నాడు ప్రక్కనే వున్న జగన్నాథంగారు.

జనంలో రొద ప్రారంభం అయింది. ఈ దారుణం చూడగానే కొందరికి అసహ్యం వేసింది.

"సూరయ్యగారికీ జై" అనేశారు కంట్రాక్టరూ, సుబ్బిశెట్టీ సంజ్ఞచూసి, వెంటనే అక్కడి కుర్రాళ్ళంతా "సూరయ్య గారికీ జై" అన్నారు. సుబ్బిశెట్టి అన్నాడని కొందరూ, కంట్రాక్టరు అన్నాడని ఈసరయ్యా, అతని ముఠావాళ్ళూ. లోపాయికారీ ఒప్పందం ప్రకారం కరణంగారి జనం, సూరయ్య మరీ మరీ చెప్పి సిద్ధం చేసుకున్న వారూ ఈ జయధ్వానంలో ఒక్కసారిగా చేరారు. ఓటింగే జరక్కుండా సెట్టీ వాళ్ళు ఎందుకు జై అన్నారో ఎవరికీ బోధపడలేదు.

బంగారయ్య కొంచెం తెల్లబోయాడు. తన పార్టీ మనిషిని మోచేత్తో పొడిచాడు. అతగాడు వెంటనే "బంగారయ్యగారికీ జై" అన్నాడు. బంగారయ్య మనుషులు గొంతులెత్తే లోగానే సూరయ్య మనుషులు మళ్ళీ జై జై, సూరయ్యకీ జై అన్నారు. దాంతో కరణంగారు కండువా సవరించుకుని "సూరయ్యగారే గెలిచారు. డబ్బు అయనకే అప్పగిస్తాం" అని ప్రకటించాడు. బంగారయ్య అభిమాని మునసబుగారు అడ్డుతగిలాడు. 'ఓటింగు లేకుండానే గెలిచిసట్టు ఎలా ప్రకటించావయ్యా" అని గద్దించాడు.

"ఇంకా లెక్కెందుకండీ. అంతా ఆయనకే జై కొడుతున్నారు" అన్నాడు కరణంగారు సమరసభావంతో.

అమాంతంగా కంట్రాక్టరు అండులో వారు మళ్ళీ 'సూరయ్యగారికీ జై' అన్నారు. పిల్లా, మేకా, పార్టీవాళ్ళూ కలిసి హుషారుగా అందుకున్నారు 'జై' అని.

"హరహర ! మా పెద్దదిక్కు మా ఇంటి మొగదక్షత ఇలా అన్యాయంగా గెలిచిపోతే నా గతేమిట్రా రాజా ! కరణంగారు మావయ్యని వదుల్తాడురా ఇంక" అన్నాడు రామారావు బాధగా. "ఎలాగరా?" అన్నాడు వీర్రాజు.

కాలవగట్టు దగ్గరనుంచి శృంగనాదం వినవచ్చింది. జనం అంతా అటు చూశారు. 'ఉప్పాదోనె వచ్చింది సింగినాదం ఊదారు' అన్నాడు రామినాయుడు. కరణంగారు కాగితాలు సర్దుతున్నాడు, సూరయ్యకి డబ్బు అప్పగించే నిమిత్తం.

"ఓటింగులేందే కుదరదయ్యా" అన్నాడు బంగారయ్య.
"యింకా ఓటింగేమిటి అంతా తేలిపోతే" అన్నాడు కంట్రాక్టరు. సూరయ్యకి జై అన్నాడు.

"ఆపండి ఆపండి. ఎన్నికలు ఆపండి. రామనాథంగా రొచ్చారు. ఎన్నికలాపండి" అంటూ కేకలేస్తూ ఊరి బడి పంతులు శంకరయ్యగారు ఒగుర్చుకుంటూ వచ్చాడు.
అందరూ స్తబ్ధులైపోయారు.

శంకరయ్యగారు అరుగుమీద నుంచుని చెప్పారు "అయ్యలారా! మీరంతా ఒక్కసారి కాలవగట్టుకి దయ చెయ్యండి. రామనాథంగారు రమ్మంటున్నారు. ఆయన సన్యాసం పుచ్చుకున్నందువల్ల ఊళ్ళోకి రారు."

జనం అంతా బయల్దేరారు రకరకాలుగా ఆశ్చర్య పడుతూ. అందరికన్న ముందు శంకరయ్యగారు ఉత్సాహంగా నడిచాడు. ఆయనకి ఈ వూరి రాజకీయాలు కూలంకషంగా తెలుసు. ఆయన మాట వినే పెద్దలెవరూ లేరు ఆయన బడిపంతులు కాబట్టి. ఆయన వాటితో ప్రమేయం పెట్టుకోడు. అందుకే ఎన్నికల సమయానికి కాలవగట్టుకి వెళ్ళి కూర్చున్నాడు.

రామమందిరనిర్మాణానికి నాలుగువేల రూపాయలు విరాళం ఇచ్చి, సన్యసించి రామేశ్వరం వెళ్ళిన రామనాథంగారికి, తన గ్రామంలో రామమందిరం ఏదశలో వుందో తెలుసుకుపోదామనే సంకల్పం కలిగింది. దాక్షారామం

వెడుతూ పనిగా స్వగ్రామం వచ్చాడు. యాదృచ్ఛికంగా ఆవేళకే అక్కడ కూర్చున్న శంకరయ్యగారు ఆయనకి ఊళ్లో గొడవ యావత్తూ పూసగుచ్చినట్టు తెలియచెప్పాడు.

కాలవగట్టున, రావిచెట్టుక్రింద ఉపవిష్టుడైన స్వాములవారికి జనం ప్రణామం చేశారు. పెద్దలు కొందరు కుశలం అడిగారు. కరణంగారూ, సూరయ్యా, బంగారయ్యా పోటాపోటీలుగా స్వాములవారిని తెగపొగిడారు.

స్వాములవారు దేనికీ జవాబివ్వలేదు. అందరూ చెప్పదలచింది చెప్పడం అయ్యాక నిశ్శబ్దంగా ఉండమని కోరారు. జనం అంతా ఆయన మాటకోసం చెవులు రిక్కించుకు కూర్చున్నారు. చెట్టుమీద కూర్చున్న ఒకపిల్ల కాకి తెలీక, బాల్యచాపల్యం కొద్దీ 'కావుకావు' అంది. వాళ్ళమ్మ 'హాం' అని గద్దించడంతో నోరు మూసుకుంది. ఇది చూసిన ఒక మేకపిల్ల 'మేమే' అని నవ్వి, గబుక్కున తప్పుగ్రహించి, నాలుక కరచుకొని చెట్టుచాటుకి తప్పుకుంది.

స్వాములవారు తాను చెప్పదలచిన నాలుగు ముక్కలూ నిష్కర్షగా సూటిగా చెప్పారు. రామమందిర నిర్మాణం ఇన్ని గొడవలు తెస్తుందనీ, దాన్ని కట్టించే పెద్దరికంకోసం ఇంతమందికీ పట్టుదలలు పెరిగి, స్పర్ధలేర్పడి, రభస జరుగుతుందనీ తాము ఎప్పుడూ భావించలేదన్నారు. రామమందిరం పేరు అడ్డుపెట్టుకొని చదరంగాలూ, పేకాటలూ సాగుతాయనుకో లేదన్నారు. చాలా బాధ కలిగించిందన్నారు. స్వాముల వారికి ఇక్కడి రాజకీయాలన్నీ తెలిశాయన్న సంగతి ఆయన నోటనే వెల్లడి కావడంతో, ఈ రభసతో, రాజకీయాలతో ప్రమేయంలేని, ఏ పాపమూ ఎరుగని జనం, సిగ్గుతో తలలువాల్చారు. పెద్దమనుషులంతా ఇది ఈయనకి ఎలా తెలిసిందా అని ఊహాగానాలు చేయసాగారు.

అర్ధనిమీలిత నేత్రులై, స్వాములవారు గంభీరంగా ప్రవచించారు. "నేను దేముడిని వెతకడంకోసం సన్యసించాను. కాలినడకన చాలా ఊళ్ళు తిరిగాను. గుడి గోపురాలు చూచాను, భగవంతుడి గురించి నేనేమి తెలుసుకోగలిగానో చెప్పలేను. కాని మనుషులంతా మంచివాళ్ళై సుఖంగా ఉండడమే భగవంతుడికి ప్రీతికరమనీ, ఆయన మనకు ప్రసాదించినవన్నీ అందుకేననీ, అందుకోసం ఎవరెంత కొద్ది చేసినా ఆయన సంతోషపడగలడనీ నాకు మనసారా అనిపించింది. నమ్మకం కుదిరింది. మన ఊళ్లో రామమందిరం కట్టించడానికి, పూర్వాశ్రమంలో నేను ఆరు మాసాల క్రితం యథాశక్తి కొంతసొమ్ము వదలి వెళ్ళేను. దానివల్ల పని కాకపోగా, ఊళ్లో స్పర్ధలకు దారితీసిందని

ఇప్పుడే తెలుసుకున్నాను. బాగా ఆలోచించుకోగా నాకు ఒకటి తోచింది. స్పర్ధలు పూర్తిగాపోయి, అందరూ కావాలనుకున్నప్పుడే రామమందిరం సుకరంగా కట్టుకోవచ్చు. నేను ఇచ్చిన డబ్బుతో ఊళ్ళో పాఠశాల కట్టించాలని నా అభిమతం. మీ పిల్లలూ, తీరికైనపుడు మీరూ చదువుకోవచ్చు. ఇప్పుడు ఉన్న బడి ఒక తాటాకుల పాక. శిథిలావస్థలో ఉంది. అది పంతులుగారి ఇల్లు. దాన్నే పెద్దచేసి బడి కట్టించండి. ఈ కార్యభారం యావత్తూ శంకరంగారే నిర్వహిస్తారు"

స్వాములవారి మాటలు జనానికి నచ్చాయి. కొందరు తటపటాయించారు. భగవదర్పితమైన ధనం అన్యథా వినియోగించడం అసత్కార్యం ఏమోనని.

"దానికేముంది. బడిలోనే ఒక గదిని ప్రార్థన మందిరం చేయవచ్చు. అప్పుడక్కడ చదరంగాలకీ, పేకాటలకీ, కీచులాటలకీ ఆస్కారం ఉండదు" అన్నారు శంకరయ్యగారు.

కరణంగారు చిన్న అడ్డుపుల్ల వేశారు. కడసారి ప్రయత్నంగా "స్వామీ; మీరు పూర్వాశ్రమంలో ఈ గ్రామానికి డబ్బు ఇచ్చారు. సన్యాసాశ్రమ స్వీకరణతో, ధర్మశాస్త్రరీత్యా తాము మృతతుల్యులు. అందువల్ల ఈ సొమ్మును అన్యథా వినియోగించాలని తమరు ఆదేశించడం ధర్మవిరుద్ధం అవుతుంది. మేము రామ మందిరమే నిర్మిస్తాం. అదే ప్రజల అభిమతం కూడా. తాము కాదనరాదు' అన్నారు.

కంట్రాక్టరు అందుకోవారు హఠాత్తుగా "సూరయ్యగారికీజై" అన్నారు.

జనం ఎవరూ ఉలకలేదు పలకలేదు.

"మీకు రామాలయం వద్దా" అని గద్దించాడు సూరయ్య గారు.

స్వాములవారు మందహాసం చేశారు. "ఎందుకు వద్దండీ రామాలయం? ఎవరు వద్దంటారు? దానికోసం స్పర్ధలు వద్దంటారు. ఇప్పుడు ఈ ఊరికి బడిఅవసరం. కాబట్టి బడి కట్టించడంమంచిది. అందులోనే రాముడికి ఓ మందిరం ఏర్పాటు చేయండి, బడే ఒక గొప్పగుడి. ఆ గుడికి ఇవాళ మీరంతా వెళ్ళితే, మీ పిల్లల్ని పంపితే, మీకు మంచి దారి కనబడుతుంది. మీరు కోరే వరాలన్నీ ఆ దారినే వెళ్ళితే దేవుడు ఇస్తాడు. కరణంగారు ధర్మశాస్త్రం చెప్పారు. దాని ప్రకారం నాకు ఉత్తరువులు ఇచ్చే హక్కులేదు. అయితే మీ మంచి కోరేవాడిగా నేను మిమ్మల్ని అడుగుతున్నాను. బడికట్టించి అందులో రాముడిబొమ్మ పెట్టి, అదే గుడి, అదే బడిగా దాన్ని మీరు గౌరవించి తరించలేరా?"

"రామనాథంగారికీ జై" అన్నాడు వీర్రాజు - స్వాములవారి పూర్వాశ్రమ నామధేయం అలవాటైనందువల్ల. జనం జయ ధ్వానాలుచేసి స్వాములువారికి ప్రణామాలు ఆచరించారు. సూరయ్యా, కంట్రాక్టరూ, సుబ్బిశెట్టీ కొరకొరగచూశారు. సూరయ్యకు మతి బొత్తిగాపోయింది. కంట్రాక్టరుకీ, సెట్టికీ, నల్లమందువాడికీ ఇచ్చుకోవలసిన బాకీసమస్య మళ్ళీ వెక్కి

రించింది. ముఖాన కత్తివాటేసినా నెత్తురుచుక్క రాలే ఆస్కారం లేకుండాపోయింది. ఈ సంగతి గ్రహించే, కంట్రాక్టరు సూరయ్య ముఖాన కత్తివాటు వెయ్యలేదు. రామమందిరం పేరుచెప్పి సంపాదిద్దామనుకున్న రెండు వేలపైచిలుకూ దక్కకుండా పోయినందుకు ఏడుపువచ్చింది. అయినా తుదిప్రయత్నం చేశాడు. 'కొత్తబడి కట్టించే కంట్రాక్టు నాకు ప్రసాదించాలి స్వామీజీ!' అన్నాడు చేతులు జోడించి భక్తి ప్రపత్తులు వెదజల్లుతూ. స్వామీజీ మందహాసం చేశారు. "బడి కట్టడానికి ఊళ్ళో జనం అంతా శ్రమదానం చేస్తారు. నీకు అభిమానం ఉంటే సలహాలు ఇచ్చి తోడ్పడు. బడి కట్టడం ఒకటేకాదు. దాంట్లోకి పుస్తకాలూ అవీ కొనాల్సి వుంటుంది" అన్నారు.

* * *

చదువరీ! కంచికి బయలుదేరిన కథ మధ్యలో తప్పుదారినపడి తిరిగి హఠాత్తుగా అడ్డం తిరిగి కంచికి అభిముఖంగా బయలుదేరింది.

స్వాములవారు సందేశం ఇవ్వగానే ప్రయాణం అయ్యారు. ఎందరు బ్రతిమాలినా ఆ ఊళ్ళో భిక్ష స్వీకరించారు కాదు. సుబ్బిశెట్టీ, కంట్రాక్టరూ, గవరయ్యగారూ సూరయ్యని చాటుకిపిలిచి అతన్ని, అతని దురదృష్టాన్ని, విడివిడిగానూ, జంటగానూ దుయ్యబట్టి, వారం తిరిగేలోగా బాకీలు చెల్ల

గట్టిగపోతే నడివీధికి లాగుతామని హెచ్చరించి, కాలవగట్టు నించే పడవెక్కి పట్నం వెళ్ళిపోయారు.

సూరయ్యగారు తలవంచుకుని విచారపడుతూ కొంపకి బయల్దేరాడు. కరణంగారు వెంటపడ్డాడు. సూరయ్య ఎన్ని కలలో గెలవడం ఓడడంతో ఆయనకు పనిలేదు. ఓట్లు ఇప్పించేవరకే. ఒప్పందం ప్రకారం సూరయ్యగారు ఇవాళ సాయంకాలం తన మేనల్లుడు చి॥ రామారావుకి కరణంగారి కూతురు చి॥ సౌ॥ సీతాలక్ష్మిని ఇచ్చి పెళ్ళి చేయించడానికి తాంబూలాలు ఇప్పించాలి.

కరణంగారు వెంటపడగానే సూరయ్యగారు మండిపడ్డాడు. "పోవయ్యా పరువు పోయి నే నేడుస్తూంటే పెళ్ళంటావు" అన్నాడు చిరాకుగా. కరణంగారికి కోపం రాదు. వస్తే కక్ష వస్తుంది. అదొచ్చినా ఇదొచ్చినా ఆయన మనిషికాడు. ఆ సంగతే కరణంగారు గట్టిగా చెప్పి 'జాగ్రత్త!' అనడంతో సూరయ్యగారు సరేననేశాడు—కట్నంలో అడ్వాన్సుగా రెండువందలు తీసుకుని బస్తీలో బాకీలు చెల్లగొట్టొచ్చుననే ఊహతో.

దగ్గిరుండి సూరయ్యగారినీ, పెళ్ళికొడుకు రామారావునీ యింటికి తీసుకెళ్ళే ఉద్దేశంతో 'పదండి ముందు మీ ఇంటి కెళ్ళి సూరమ్మగారికి చెబుదాం... అడుగో అబ్బాయి... రా! రామారావూ! రావోయ్' అన్నాడు కరణంగారు.

కొంచెం అవతలగాపోతున్న రామారావూ, వీర్రాజూ దగ్గిర కొచ్చారు. కరణంగారు రామారావు చెయ్యి పట్టుకున్నారు ఆప్యాయంగా. వీర్రాజు గబగబ ఆలోచించాడు కర్తవ్యం ఏమిటా అని. అరనిముషంలో స్వంతంగా ఓ ప్లాను వేసుకున్నాడు: ఇప్పుడది రామారావుకి వెంటనే చెప్పెయ్యాలి. కరణంగారూ సూరయ్యగారూ పక్కనే ఉన్నారు యమదూతల్లా ఎలా ?

వీర్రాజుకి 'గా' భాష క్షుణ్ణంగా వచ్చు. రామారావుకి 'గా' భాష బాగానే అర్ధం అయిపోతుంది కాని మాట్లాడం బాగా రాదు. 'గర' భాష అని ఇంకో భాష వుంది. చిన్న పిల్లలూ, ఆడపిల్లలూ, పరిమిత మేధాసంపన్నులూ దాన్ని వాడుతారు. పాత భాష అయినా ఈ ఆపత్కాలంలో అదే ఆదుకుంది. విద్య విదేశ బంధువన్నారు. కరణంగారి చెయ్యి పట్టుకు నడుస్తూన్న రామారావుకి అతని పక్క నడుస్తూన్న వీర్రాజు ఈ క్రింది సందేశం ఇచ్చాడు. "వెగధగ వాగాయా! సీగీ తగ నాగాకుగు రాగాసి గినగ ఉగుత్త గరగం ఇగింద అగందుకో" అంటే 'వెధవాయా

సీత నాకు రాసిన ఉత్తరం ఇంద అందుకో, "సగమగయగం చుగూసిగి నగలుగుగురిగి ముగుందగరగ పెగట్టేగెయ్"
(సమయం చూసి నలుగురి ముందరా పెట్టేయ్")

రామారావు సందేశం బోధపరుచుకుని గుట్టుగా వీర్రాజు అందిచ్చిన ఉత్తరం తీసుకుని జేబులో పెట్టుకున్నాడు. వీర్రాజుకి సీత రాసిన ఉత్తరం అది. రెండు క్షణాలలో రామారావుకి ఒక ఊహ తోచింది. తనకు ప్రావీణ్యం ఉన్న 'గర' భాషలో వీర్రాజుకి ఈ క్రింద సందేశం ఇచ్చాడు.

"ఒగొ రొగె రేయి రగరాజూ! నుగురుగువ్వు పగరరి గెట్టుకుని మిగిరిమీ ఇగిరింటికి వెగిరెళ్ళి మిగిరిమీ అగరమ్మని బగరబామ్మనీ మగర మా ఇగిరింటికి తిరిగి తీసుకురా
(ఒరేయి రాజూ నువ్వు పరిగెట్టుకుని మీ యింటికి వెళ్ళి మీ అమ్మనీ బామ్మనీ తీసుకురా.)

'రైఠో' అని తుర్రుమన్నాడు వీర్రాజు. "ఏమిట్రా ఆ గోణుగుడు" అని గద్దించాడు సూరయ్యగారు. "ఏదో కుర్రాళ్ళ కబుర్లు పోనిస్తురూ" అన్నాడు కరణంగారు.

ఇల్లు చేరీచేరగానే "ఇప్పుడే వస్తానండి" అంటూ పరుగెత్తాడు రామారావు. పక్క వీధిలో ఉన్న జగన్నాథం గారింటికి సరాసరి వెళ్ళాడు. సావిట్లో ఉయ్యాల బల్లమీద కూర్చుని తలదువ్వుకుంటూంది సుబ్బలక్ష్మి. రామారావుని చూసి చెంగున లేచి స్తంభంచాటుకి వెళ్ళి నించుంది.

రామారావుకి ఈసారి ఎక్కడలేని ధైర్యం వచ్చేసింది. "మీ నాన్నగారున్నారా?" అని అడిగేశాడు.

"ఉన్నారు" అంది సుబ్బులు తలవంచుకుని, "పిలుస్తా" అంది లోపలికి బయలుదేరుతూ.

రామారావు అటూ ఇటూ చూశాడు. "ఏయ్! సుబ్బులూ!" అన్నాడు మెల్లిగా. సుబ్బులు తపీమని ఆగిపోయి మెల్లిగా వెనక్కి తిరిగి చూసింది. రామారావు గుటక మింగాడు. రామారావుకి స్పృహ వచ్చేసరికి "ఏం రామం?" అన్నారు జగన్నాథంగారు. "ఏం లేదండి. మీరు మా యింటికి అర్జెంటుగా రావాలి. మా మావయ్య నాకు అన్యాయం చేస్తున్నాడు...సీతని, నాకు.........రండి......ఏమను కోకండి" అన్నాడు.

"అబ్బే, అనుకోడానికేముందోయ్...కానీ చూడు"

"మీరు సందేహించకండి......రండి చెబుతా" అని చెయ్యిపట్టుకున్నాడు రామారావు.

జగన్నాథంగారిని వెంటబెట్టుకుని రామారావు గుమ్మంలో అడుగు పెట్టేసరికి సూరయ్యగారు, కరణంగారు మండిపోతు న్నారు జమిలిగా. జగన్నాథంగారిని చూసి కొంచెం తగ్గారు. ఇంతలో వీర్రాజు వాళ్ళమ్మనీ, బామ్మనీ వెంటబెట్టుకుని వచ్చేశాడు. సూరమ్మగారు చాపవేసి మర్యాద చేసింది. రామారావుకీ, వీర్రాజుకీ తప్ప ఇంకెవరికీ ఇదంతా ఏమిటో అంతు చిక్కలేదు. ఒక అర నిమిషం నిశ్శబ్దం ప్రవర్తిల్లింది.

కరణంగారు గొంతు సవరించుకున్నారు. "సూరయ్యగారూ, మనం లేద్దామా మరి? వేళయింది" అన్నారు.

"ఆఁ. ఆఁ. పదండి...... రారా, రాఁవుడూ" అన్నారు సూరయ్యగారు వ్యవహారదక్షుడిలా.

రామారావు కోపం వచ్చింది. "ఏమిటమ్మా ఇది. రాజు సీతని చేసుకోవాలనుకుంటూంటే నే నెలా చేసుకోనే? వాడూ నేనూ అన్నాతమ్ముళ్ళలా మీ కళ్ళముందు పెరిగాం కదా?" అన్నాడు.

కరణంగారు 'గయ్' మన్నాడు. "రాజుకి చేసుకోవాలనుంటే నా కివ్వాలని ఉండొద్దా, సీతకి ఉండొద్దా?"

వీర్రాజు తల్లికి అభిమానం వేసుకొచ్చింది. "బాబూ కరణం గారూ, మేం మిమ్మల్నేమీ అడగలేదుగా మీ పిల్ల నిస్తారా అని? ఆ కుర్రాడి మాటలు పట్టుకుని ఎందుకలా విసుక్కుంటారూ?... ఏంరా రాజూ? ఇందుకా మమ్మల్ని ఇక్కడికి ఈడ్చుకొచ్చావు?... ఏమిటీ గోల?" అంది.

"పిన్నిగారూ? మీరు కోప్పడకండి" అంటూ జేబులోంచి ఉత్తరం తీశాడు రామారావు. "రాజు సీతని చేసుకోవాలని ఉబలాట పడుతున్నాడు. ఎదటే ఉన్నాడు. కావాలంటే అడగండి. ఇంక సీతకికూడా వీడంటే తగని అభిమానం. అందుకు ఇదే నిదర్శనం. ఇక్కడ పరాయివాళ్ళెవరూ లేరు కాబట్టి చూపిస్తున్నా. ఇదిగో ఇది సీత రాజుకిరాసినఉత్తరం. ఏవమ్మా, ఇవన్నీ చూసి, రాజు నా అన్నతమ్ముడంటి వాడని ఎరిగుండి నేను సీతని చేసుకోవాలని ఇంకా పట్టు

పడతావా అమ్మా... పైగా నాకు ఆ పిల్లంటే ఇష్టంలేదు. మన సత్యాలు కలవవు... అయ్యా కరణంగారూ కోప్పడకండి. ఉన్నమాట ఇప్పుడే చెప్పాను. ముసుగులో గుద్దులాటలు నాకు నచ్చవు.... ఏమమ్మా... ఇంకా తాంబూలాలు పుచ్చుకోవాలంటారా?" అన్నాడు ధీమాగా.

సూరమ్మగారు నానుస్తూ అంది. "అయినా నీకిష్టంలేకపోతే నేనెందుకు బలవంతం చేస్తానురా... నీకు నచ్చిందాన్నే చేసుకో!"

కరణంగారు చురుకుగా ఆలోచించారు. వీర్రాజు కూటికీ కులానికీ కూడా పేదకాడు. తండ్రిలేడు. బాగానే ఉంటాడు. ఇంతో అంతో చదువుంది. ఎటొచ్చీ ఒక్కటే లోపం. రామారావు కన్న తెలివైనవాడు. లౌక్యం బాగా తెలుసు. పైగా సీత రాసిన ఉత్తరం ఇక్కడివాళ్ళకేకాక, పైవాడు జగన్నాధానికికూడా తెలిసిపోయింది. ఇది బయటపడితే పిల్లకి పెళ్ళవడం కష్టంకూడా. పట్టు సడలకుండానే, కట్నం పెరగకుండానే కరిణీకం చెయ్యాలి.

"అయితే ఇంకేం! నా కూతురికి రాజు నచ్చి, వాడికి అది నచ్చితే ఇంక అడ్డేమిటీ?... ఇప్పుడే తాంబూలాలు ఇచ్చుకుందాం."

"శుభస్య శీఘ్రం" అన్నాడు ఇప్పటికి తేరుకుని సంగతి సందర్భాలు బోధపరచుకున్న జగన్నాధంగారు.

"తథాస్తు" అన్నాడు రామారావు మావయ్య ఏడవాలో నవ్వాలో ఇదమిత్థంగా నిర్ధారణ చేసుకోకుండానే.

"సరే మీరంతా ఇంత ఇదిగా మా మేలుకోరి చెబుతూ ఉంటే నేను కాదంటానా... ఏమంటారు అత్తయ్యా?" అంది వీర్రాజు తల్లి.

"మరేనమ్మా మరే" అంది వీర్రాజు బామ్మగారు.

అమాంతంగా నిశ్శబ్దం ఏర్పడింది. ఎవరికెలా మాట్లాడాలో తోచలేదు.—ఏం మాట్లాడబడాలో తెలిసినా.

కరణంగారే మళ్ళా కొంచెం దగ్గి గొంతు సవరించుకున్నాడు. ఊఁ అన్నాడు. "చెప్పవయ్యా పెళ్ళికొడకా... నీకు నచ్చిన పిల్ల ఎవరేనాఉంటే ఇప్పుడే చెప్పెయ్" అన్నాడు.

సూరయ్యగారు మందహాసం చేశాడు ఓడిపోయినచాంపియన్ లాగా, రామారావు వాళ్ళమ్మవంక చూశాడు పరీక్షగా. ఆతరవాతజగన్నాథంగారి వేపుచూశాడు. తలవంచుకున్నాడు. "సుబ్బులు" అన్నాడు మృదువుగా.

జగన్నాథంగారు త్రుళ్ళిపడి తక్షణం తమాయించుకుని "అంతకన్న నాకాకవలసిందేముంది నాయనా! సూరమ్మగారు నా పిల్లని కడుపులో పెట్టుకుంటానంటే కాదంటానా. సందేహించేది ఇంకా ఆవిడే కావాలిగాని" అన్నాడు.

సూరమ్మగారు రామారావు వంక చూసింది. విప్పారిన కళ్ళతో ఆశగా చూస్తున్నాడు. ఆవిడలో వాత్సల్యం పొంగింది. కంటనీరు తిరిగింది. "వాడి ఇష్టానికి నే నెప్పుడూ

అడ్డుచెప్పను... సుబ్బులు బంగారుతల్లి. మా లక్ష్మి" అంది నెమ్మదిగా.

"ఇంకేం. పనిలోపని ఈ జంటకీ ఇవాళే తాంబూలాలు ఇచ్చుకోవడం మంచిది. శుభస్య శీఘ్రం" అన్నాడు కరణంగారు.

"తథాస్తు" అన్నారు గుమ్మం దాటి అప్పుడే సావిట్లో కాలుపెట్టిన బడిపంతులు శంకరయ్యగారు.